

71 61 72412
GIADYA TIRAYAM
RAMANUJA
Cf. 42777

శ్రీమైసమః.

61 42772

ప్రొలక్ష్మీహనువదనపరబ్రహ్మజేవమః

శ్రీమతేరామానుజాయనమః Tel 14

శ్రీమతేనిగమాన్మమహాఽశికాయనమః

శ్రీమద్విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతవిధానరగధురస్థర

శ్రీభగవద్రామానుజవిరచితమ్

గద్యత్రయమ్

శ్రీమన్నిగమాన్మమహాఽశికవిరచిత

శ్రీమద్రహస్యరత్నాన్తర్గతగద్యభాష్యేణసాకమ్

యథామాతృకం సమ్యక్పరిశోధ్య

కూత్స్థాకుప్పమ్-మాడభూషిపీరరాఘవాచార్యైః

కోలార్కణాకటకపాఠశాలాహేడ్ మేస్టర్

తిరుమలై రామానుజా చార్యైశ్చ

వి-జె-శ్రీనివాసాచార్యైశ్చ

కంచి శ్రీనివాసాచార్యైశ్చ

బెజ్జహరీత్యాఖ్యాత కల్యాణనిగర్తామ్

శ్రీ కృష్ణ విలాసము ద్రాక్షరశాలాయామ్

ముద్రాక్షరైరశ్కీతంసద్విజయతేతరామ్.

సర్వధారిసంపత్సర నిజచైత్రబహుశీదశమీ

DONATED BY

Chakravarthi Srinivasa Chariar's Sons

100 STREET

శ్రీయోనమః

శ్రీమతేనిగమాన్తమహాదేశికాయినమః,

ఇంద్రగ్రంథమ్ వేణు మెన్ద్ర పేక్షిక్కు మవర్కర్ బెంగళూరు తుల.
తోట్టల్లిలిరుక్కుమ్ కూర్తాల్లి కుప్పమ్ వీరరాఘవాచార్య రి.
త్తిలావతు బెంగళూరుజమఖాకాపేత్తైయిలిరుక్కుమ్-బి-జె-శ్రీ
వాసన్యంగారిడత్తిలావదు- కోలాత్ - గవరక్ మెంటో కన్న
సూక్త హేడ్ హేస్వర్-చన్ననముద్రమ్-తిరుమలై - రామాను
చార్యరిడత్తిలావతు కంగుండి యిలాఖా కుప్పమ్ పోస్టు ఆఫీ
కుక్చేర్ న్ద లక్ష్మీపురాగ్రహారత్తి లిరుక్కు-ంకంచి శ్రీనివా
చార్యరిడత్తిలావతువిలైక్కి పెల్లైక్కిల్లలామ్ - ౧౦ ప్రతిక
మొత్తమాయ్ వాఙ్మకుకిలవర్కళుక్కు. ౧ ప్రతి అధిక మాయ్ :
దుక్కప్పదుమ్ - నెల్ల కాకిదప్రతి ౧ కుక్ అదా ౮ విక్రకా
దు మట్టు కాగిదత్తికప్రతి ౧ కుక్ అదా ౬ విక్రకాదుమ్
లై నిణ్ణయి త్తిఱుక్కి-అతు.

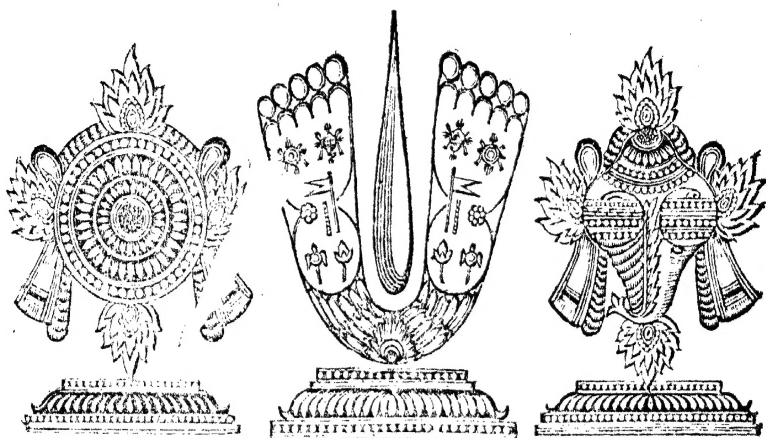
3-X-౮౮-

బెంగళూరు.

కూ॥వీరరాఘవాచార్యార్,
శ్రీకృష్ణవిలాసప్రన్ మ్యానేజర్
బి-జె-శ్రీనివాసయ్యంగార్.

శ్రీయైనమః.

శ్రీమతే రామానుజాయనమః.

శ్రీమతేనిగమాంతమహాదేశికాయనమః

శ్రీమన్నిగమాంతమహాదేశికప్రణీతాయామ్

శ్రీమప్రహస్యరత్నాయామ్ పృథుగద్భాధికారః.

యోనిత్యదుద్యుతపదాన్యుజయుగ్మ రుక్మవ్యామోహత స్మరిత
రాణిత్యదాయమానే! అస్మద్గురోభాగవతోస్యదయైకసేన్ధ్యో రామా
నుజస్యచరణౌశరణంప్రపద్యే || వందేవేదాంత కర్పూర చామీ కర
కరంజకమ్ | రామానుజార్యమార్యాదాంచూడామణిమహర్నిశమ్ ||

శ్రీమాన్వేంకటాచార్యకవితార్కికకేశరీ! వేదాంతాచార్యవ
ర్యోమే సన్నిహితౌసదాహృది || ప్రఖ్యాతశుభవిభవాక్ గురూనశే
షాన్ప్రశ్రిత్యప్రణయతివేంకటేశసూరిః | లక్ష్మీశ ప్రపదనవై భవప్ర
తిష్ఠ్యారాగాన్యప్రశమకరింహస్యరత్నమ్ || ... *

అత్రభగవాన్భాష్యకారః- సదా (స్వా) బాప్యసంప్రదా
యూగత ద్వయ ప్రవచనైః స్వయ మనుష్టితమ్ న్యూసాభ్య విద్యావి
శేషంసన్నిబంధి సంజీవీవ యజ్ఞయా యథావత్ప్రకాశయాక్ , సీ
తామువాచాతియశోరాఘవంచ మహాప్రభవే! సీతాసమతుంకామ

త్సమిదంవచనమబ్రవీ, దిత్వాదిప్రకారేణ శ్రీప్రపత్తి తదనుగ్రహ
పూర్వకం స్వస్వభాగవతా సంజాతంస్వయంప్రయోజన సంపాదవి
శేషం నిబద్ధాతి - ప్రతివచనాంశస్తు శరణా గతి వశీకృత శరణ్యా
భిప్రాయ విశేషోన్నయనేన నిబద్ధత ఇత్యేకే. ఇహ సంపత్స్యత ఇ
త్యన్తం శ్రీమచ్ఛబ్దాభిప్రేతప్రదశ్శేషమ్, అభిలేత్యాదిక మశరణ్య
శరణ్యేత్వన్తంనారాయణశబ్దార్థ వివరణమ్, తన్మధ్యే శ్రీమన్నా
రాయణేతిద్వైపతనం ఉపాయోపేయ వాక్యయోస్సిద్ధరూప్రపధా
నాంశవ్యంజనమ్ - అనన్య శరణోహ మిత్యుత్తమ పురుషాభి ప్రే
తాధికారివిశేషోఽస్త్వత్సాదార వింద యుగళ మిత్యాదిక మప్య
థాతస్వరూప తత్సమాంత్రవణిక పదత్రయ జ్ఞాపకమ్ . ఏకం
ప్రధానతమేన సిద్ధోపాయేన సిద్ధప్రాప్త్యేనచసహ మహా వాక్య ప
ర్యవసానధూమితయా శాబ్ద ప్రాధాన్యవాక్ సాధ్యోపాయాంశో
దర్శితః . సాధ్య ప్రాప్త్యమపి పార మార్థికత్యాదినా సంక్షిప్త
మితిజ్ఞాపయితుంమధ్యేద్వయమితి వ్యాఖ్యేయ సమాఖ్యా నిదేశః.
పితరమిత్యాదిభి జీతంతా విశేషభగవద్గీతాదిపతీతై రుర్తసంపా
దకై రుపబృహ్మణ గ్రంథైః ప్రస్తుతౌ పాయ విశేష పరిగ్రహం శ
రణ్యస్వభావాను సంధానపూర్వకం ప్రాప్త్యవిరోధినివృత్తిప్రాధా
నాంశంచప్రపంచయిష్యమాణంద్వయాథాతయ సంగ్రహేణసం
కలయ్యాహ. మనోవాక్యామౌరిత్యాదిభిః. అథా క్రమేణ నమశ్శ
బ్దార్థ వివరణపూర్వకం చతుర్థాభిప్రేత పరమ పురుషార్థా
ప్రాధానాప్రకాశ్యతే . ప్రతివచన వాక్యైస్తు ప్రకృతాధి కారి
నిభాణ్యత్వాయ స్వీకృతభరస్య శరణ్యస్వస్వాభావి కదయాద్రణం
ఉత్తరఖండోక్తపరమ ఫలాంకురకల్ప మభిప్రాయం వ్యవృణుత.
అతఃకృత్సమిదంగద్యంద్వయవివరణ మితి సాధీయాన్ సంప్రదా
యః. ఇహచభగవత్ప్రపదనే సముద్యతస్య సమ్యక్జ్ఞాన సంపాద
నపురుష కార పురస్కారా దికంపూర్వ కృత్యమ్, సాంగస్వరక్షా

భగవత్ సమక్షాన తత్కాల కృత్యమ్, స్వనిష్ఠాను సంధాన పూర్వ
 కంస్వాధికారోచిత కైశ్చర్య ముత్తమకృత్యమ్, శరణ్యస్యతు పూ
 ర్వకృత్యమ్ పురుష కార ప్రరౌఢ నాదకమ్ - తత్కాల కృత్యం స
 మపి త సర్వభరస్వీకరణమ్ . ఉత్తర కృత్యంతు స్వయం ప్రయో
 జనభక్త్యాది ప్రదానాంతి మదశా ప్రబోధన ప్రభృతి పరి పూర్ణ
 కైంకర్య ప్రదాన పర్యంతమ్-ఏతదభిలమిహశబ్దతోభాతశ్చ యథా
 స్థాన మనుసంధేయమ్. కింఽ, సంబాధనైః పరం తత్త్వంస్యాసా
 క్త్యాపరమంహితమ్ । ప్రార్థనాభిశ్చ పరమః పుమథా ఇహదశిః
 తః - నన్వేషం సకల ఫల ప్రదో భగవానేవ తత్ప్రపత్తి నిర్ద్యథా
 మస్మాశ్రియతాంకిమహలక్ష్మీప్రవదనైః? మైవం, యది భగవత్ప్ర
 పదనమిదానీం శక్యమితి నిశ్చినుయాత్ - తదా మోక్షార్థా మేవ
 తమపాదవీత-నపున ప్రదథాం తత్ప్రయమంచీత . అనిశ్చి తేతు శక్య
 త్వేనితరామ్. ననుచవిదితశ్చేత్ప్రపత్తి శాస్త్రార్థాస్సచ సుకరస్మ
 దాస్వయమేవ మోక్షార్థమనుష్ఠీయతామ్. మైవం, మష్కరకర్మా
 ద్యంగవిరహత్సేక గోష్ఠి మహావిశ్వాసా ద్యంగక ప్రపత్తి స్వరూపే
 “శ్రూయ తేకిల గోవిందే. సత్యంశతేన విఘ్నానా,, మిత్యాదిన్యా
 యేన సంభవ త్ప్రతిబంధ మాత్రయా దౌష్కర్యాత్ . ఉక్తంచ
 “ఉపాయస్సుకరస్సోన్మందుష్కరశ్చమతోమమే,,తి. అతః,స్థితేమ
 నసీ,,త్యాదిప్రక్రియయావిషయశస్వరూపతశ్చ విశిష్టా కార ప్ర
 పత్తి నుష్ఠానేపాప్ర్యాభిలాషప్రాపకాభ్యవసాయ ప్రాప కాంతరా
 నన్వయాను వృత్త్యనుగుణ మనస్సమాధానాద్యథామిహ తత్ప్రా
 థానం యుక్తమ్- ఏవమపి సుకృత విశేషై రేవ లక్ష్మీ ప్రపత్తి వ
 ద్భగవత్ప్రపత్తిరప్యస్మ - మైవం, తదథా ఏవహ్యాయంసుకృతవిశే
 షః, నచాత్రాపి ప్రావణ్యవద శక్యత్వచాదనా . స్వతంత్రబుద్ధ్యైవ
 పూర్వంతావన్మాత్రస్యశక్తిప్రదానాత్ ప్రదధిపాయేణ హ్యుక్తంభగ
 వతాశానకేన “వాచఃపరంప్రాథమ్యతాప్రపద్యేన్నియతత్త్వియ,,

మితి-శ్రీసాత్వతేద యామాలంబ్యసుఖేనమందుస్మరంహీ గుణో
దధిమ్ | నిస్తరం త్యచిరజైవ వ్యక్తధాన పరాయణా, ఇతి-సా
చైవం స్వయమాహ - ప్రాయశ్చిత్త ప్రసంగేతు సవకాపాప స
ముద్భవే | మామేకాందేవ దేవస్య మహిషీంశరణంత్రయే, దితి-
నచైవం తదథా మపి ప్రపత్యంతరా పేతాయా మనవసాద్ధిప్ర
సంగః - స్వతంత్ర సంకల్పేన వ్యవస్థితత్వాత్ - సామగ్రీ విశేషా
హం సామగ్రీప్రవాహానవస్థా తు సవకస్మిన్నపి కార్యే సవైకస్మి
ద్ధాంతిభీన్నీకతవా - స్వీకృతాచేతి నాసా దోషః - అతోపవ
గాథా భగవత్ప్రపత్తిసిద్ధయే యజ్ఞవిద్యా మహావిద్యా గుహ్య
విద్యాచశోభనే | ఆత్మవిద్యాచ దేవత్వం విముక్తిఫలదాయినీ || ౧
ద్యా సహాయవనం మాదాచిత్తస్థం సనాతన, విద్యావిధి స్సర్వ
విద్యా ప్రవతకతయా తత్త ద్విద్యాత్వేన నిరీకపాత్రం సమ్య
జ్ఞాన వ్యవసాయో పాయాది ప్రదానే విశేషాధి కారవతీమను
హౌక స్వభావాం శ్రియమాదౌ ప్రపద్యతే - భగవదితి - అత్రా
రణ్య శరణ్యామితి వత్స మాణ సోపయక్తా విశేషానవభివృద్ధి
ఖ్యాప్యంతే - నను విష్ణుపత్నీ విష్ణువల్లభత్వాదియ భాను-రేణ ప్ర
భవపర్యాసా నిరూప్యతామ్ . యథోక్తంతాభ్యామివ అనన
హిమయాసీతా - అనన్యారాధువేణాహ, మితి . ఇహాతు తయ
తన్నిరూపణే వ్యాఖ్యేయస్థైకిమితి భగవతాసా నిరూప్యతే . ప్రస
తోపయోగాథామితిబ్రూమః . భగవదభి మతానురూపత్వేపి
స్యాదైవేచ్ఛా విఘాతాభావాత్పద్విరుద్ధేచ్ఛావిరహాచ్చ . తతోన్య
ష్టంసిద్ధ్యేత్ . ప్రభయా ప్రభావత ఇవ వ్యాఖ్యేయ గతం తయా
స్యనిరూపణమపి శ్రీవల్ల భాదివ్య పదేశేన దశాయవ్యతి - ఇద
పరస్పర నిరూప్యత్వ మన్యత్రాప్యక్తమ్ - తదేతత్సాక్షాత్కమిధ
పరస్పర నిచిన్వితం | ఆదావన్యోన్య మిశ్రత్వా దన్యోన్య ప్రతి

మూ—

న్నారాయణ

క,,మితి - ఆదావన్యోన్య మిత్రత్వాత్ , శాంతా నంతే త్యాది
 ప్రకారేణ నిత్య మన్యోన్య కుంబధత్వా దిత్యథః . నచ పరస్పరని
 రూప్యత్వే అన్యోన్యాశ్రయ దోషః . ప్రభాప్రభావతొరివప్రమా
 ణదోషప్రకారాంతరేణాపి తయోర్నిరూపణాత్ . అత్ర ద్విపట్కా-
 స్త్యాశ్చర గతాభ్యాం భగవన్నారాయణశబ్దాభ్యాం “శుద్ధమహః
 నిఘాత్యాభ్యే . నరసమ్బంధినోనారా ,, ఇత్యాదిభిర్నిరుక్తాభ్యాము
 భయలింగత్వ ముభయ విఘాతిత్వంవఖ్యాప్యతే - భగవచ్ఛబ్దస్య
 “ఉత్పత్తింప్రళయంచైవే ,, త్యాదిప్రదర్శిత క్రమేణాన్యత్ర హ్యు
 పచారణిత్యైపచారిక ప్రయోగప్రాచుర్య మస్మి . నారాయణ శ
 బ్దస్యకుతస్మాస్మి - కారణవాక్యేషు చానన్యథాసిద్ధ నిస్సందేహవి
 శేషనిధానరణోఽయు క్తశ్చాయమ్ . “ ఏకోహవై నారాయణ ఆ
 సిత్ - నబ్రహ్మనేశాన,, ఇతి శ్రుతేః . “ సహస్ర శీషా ,, మిత్యను
 వాక్యేనైవ సర్వపరవిద్యావేద్య నిధానరణమ్ - అతస్సైవాత్రవిశే
 ష్యస్యనిదేశస్తతశ్చ తద్విశేషణతయా భగవ స్సబ్దా నాత్రరూ
 ఢి . ఉభయ లింగత్వ వ్యక్త్యథావీషణ్డక్తప్రకారంభగవతస్స్వ
 రూపం నిరతిశయా నందతయా ముక్తానానిత్యానా మివచ స్వ
 స్యాప్యభిమతం . తతోపి స్వవల్లభాయా స్వరూ పాదిక మిత్యభి
 ప్రాయేణాభిమతేన్యుక్తమ్ . గ్రూయతేహి ,, శ్రియంలా కదేవజు
 స్త్వా ముదారా ,, మితి . నిరవధిక క్రిహోషయు క్తతయా దేవేనభ
 గవతా ప్రీతివిషయాకృతామిత్యథః . సాపేక్షనితపేక్షయోర్నిరపే
 ష్యై సంప్రతిపత్తైర్బాధకస్యాభావా దౌచిత్యాతిశయాత్తదైవవేద
 విద్యావ్యాఖ్యాతత్వాచ్చ - దేవశబ్దోత్రవాసుదేవపరః - దేవైర్జు
 స్త్వామితితు మందమ్ - స్మర్యతేచ ,, ప్రాణభ్యోపి గరియసీ ,, తి.
 అస్యా దేవ్యామన స్తస్మిన్తస్యచాస్యాంప్రతిష్ఠితమ్ | తేనేయంస
 చధర్మాత్మానుహూతకమపిజీవతీ,, తిశ . అభిమతేన్వే ప్యనను

రూపత్వ మనురూపత్వే పృథగభిమత త్వంవ లోకేదృష్టమితితద్వ్య
వచ్చెదాధా ముభయోక్తిః యథా చ కథాయస్యాభవనం భు
జాంతర, మిత్యాదిగ్లోకయో లోక కే కనచిదాచారేణాభి మతాను
రూపత్వ మాకారాంతరేణ తదభావచ్ఛేద్యచిద్వ్యత్యేతే . తద్వ్య
దాసాయస్వరూప రూపాది సహా క్తిః అత్రాను స్వరూపస్వస్వ
గుణత్వామోగాత్ - స్వరూపంరూపంగుణః విభవైశ్వర్య సీలాద్య
నవభికాతిశయా సంఖ్యేయకల్యాణ గుణగణశ్చేతి ద్వంద్వః . అను
రూపత్వమిహసంబంధేనతి ప్రకృష్టంసాదృశ్యమ- యథా, పరస్ప
రస్యసదృశాప్రమాణేగితచేష్టితైరితి . రిత్నకాంచనముక్తాప్రవా
ళా చేరివ స్వసంబంధన శోభాతశయ హేతుత్వరూపమాచిత్వం
వా - యథా, అరీవ రామశృంగభేరి కామయా విభు శ్శ్రియా
విష్ణు రివామకేశ్వరః ఇతి . యథా, తుల్యశీలవయోవృత్తాంతు
ల్యాభిజనలక్షణామ్ రాఘ వోహాతి వైచేహింకంచేయ మసి తే
క్షణేతి. అత్రవయోలక్షణయోనుల్యశబ్దబోచిత్వపరః . దంపత్యో
మ్యానాధికవయస్క-త్వాత్ . స్త్రీపుంసలక్షణానాంచ భిన్నప్రకా
రత్వాత్తత్సహాత్మ్యాశీలాదివ్యప్యోచిత్వవీవ తుల్యశబ్దోక్తాధిక
స్యాహాతీతసముదాయనిచేశాచ్చ . యద్వాహాత్వస్యసాధకత
యా తుల్య శబ్దేనసదృశత్వముచ్యతే . వయస్సదృశత్వం, ఘనకనక
ద్యుతీయావదశామపిముగ్ధదశా, మిత్యేకం - ఆసన్నతరత్వంలక్ష
ణస్యసదృశత్వం పతిలక్షణవత్సర్వోత్క-షణ్వరిజశత్వంయేన సపు
రుషోత్తమః . సాచ, సర్వలక్షణ సంపన్నా నారీణాముత్తమోత్త
మేత్మ్యద్యతే . సదాతివైచిత్రయా . అహుస్సైస్వరనురూప
రూపవిభవై, రిత్యాదిక మత్రాను సంభేయమ్ . భగత్స్వరూపా
చేరతత్స్వరూపాదీనాంయథాక్రమమానురూప్యమూహ్యమ్ . తత్ర
స్వరూపం స్వాసాధారణ ధమకనిరూప్యంధమకతి స్వానురూప్యం

మూ — స్వరూపరూపగుణవిభవైశ్వర శీలా

“నానయోవికర్తృతేపర,, మిత్యాదినుగ్రాహ్యమ్- రూపంహి,, హి
రణ్యవర్ణః,, మిత్యాద్యామూలమతస్యానురూపత్వంహ్యతిరమ
ణీయత్వనిత్యత్వాప్రాకృతత్వాదివిశిష్టచుద్భుతతమత్వమ్-నిత్యైవ
త్కుప్రకమ్య,, విష్ణోఃజేహూను రూపాంతైకరౌ త్యేషాత్మనస్తను,,
మితవనిగమితమ్- అత్రరూపానంతరౌగుణ శబ్దస్సంప ర్యాదిది
వ్యవిగ్రహగుణపరః,, గుణాద్రూప గుణాచ్ఛాపి ప్రీతి ర్భూయో
భ్యవధకత,, ఇతివద్విగ్రహ గుణానాంస్వరూపగుణానాంచ పృథ
క్షీర్దేశః-ప్రీత్యతిశయద్యోతనార్థోవిభవః-,, ఛటిపతిశ్చయ్యాన
నంవాహన,, మిత్యాదిధిరుక్తం విభూతిద్వయమ్-యథోక్తం-,, అ
స్యామ మచ శేషంహి విభూతి రుభయార్త్తికే,, తి-ఉక్తంచ శ్రీరామ
మిత్రేః,, ఉభయ-ధిష్ఠానంజైకం శేషిత్య,, మితి. ఏవంద్వయోవిక
భవత్యైకత్యేపి తదానురూప్య వచన మన్యూనా నతిరిక్త విభూ
తిమత్వపరిమ్- యద్వా,, అథోక విష్ణు రియంచాణి,, త్యాదిభి
లోకక దంపతిన్యామైన విభజ్యనిధికయ్యో విభూత్యంశః - స్వా
సాధారణవిభూషణాదికంచ విభవః -,, నిధిఃపద్మోనిధిశ్శంఖశ్చ
తుదకంతీగజ స్తథా । కల్యాణసపదః పంచాస్యభిక్తే తోగృహర
తుక,, ఇత్యాదిప్రకాశానీధ మూనురూప్యమహ యథాహాం
గ్రాహ్యమ్- ఐశ్వర్యేశేతేచాస్వితే నాది శబ్దేన పరత్వసాలభ్యోప
యికగుణ వగణ ద్వయ సంగ్రహః-సవైకత్వర్య గుణా శేతాం
నిత్యాం తేనమక భవికణీ,, మిత్యాదిభి రేతత్త్విధిః - అత్ర పరస్మ
రేచ్ఛా విభూతాభావా వైశ్వర్య మనురూ పంశీలంచ గుహ దిమ
రామస్యేవ క్రిజటాదిమ తస్యాః ప్రసిద్ధమ్-ఏవంపతి పారాశర్య
యుక్త తదితర సర్వ శేషిత్యాన్వితానా మస్యేషామపిగుణానామ
నురూప్యం సుగమమ్-,, బ్రహ్మశాది సురవ్రజ స్సదయిత స్త్వ
ద్దానదాసీగణ,, ఇత్యుక్తేభ్యస్సాతిశయ సంఖ్యతగుణభ్యోవ్యా

మహా — ద్యనవధికాతి శయాసంఖ్యేయ

వృత్త్యథామాహ - అనవధి కాతిశయా సంఖ్యేయేతి - అనవధిక్
 త్వమిహ స్వాపేక్షయా ఉత్కృష్టా వధిరాహిత్యం - ననుభగ
 వత్పక్షైశ్వర్య మనవధి కాతి శయం “తమిశ్వ రాణాం పరమం
 మహేశ్వరం - సర్వేశ్వరై శ్వరః కృష్ణః . సతత్సమశ్చ భృధికశ్చ
 దృశ్యతే-నత్వత్స మోస్మృభృధికః కుతోన్య, ఇత్యాదిభి స్మథో
 క్తైః-పుంప్రధానేశ్వరే శ్వరీతి నామతస్మి ప్రత్యయానుపపత్తైః-శ్రు
 త్యాది విరోధాచ్చ. అన్యధానాయంపుంప్రధానేశ్వరైశ్వరైశ్వరశబ్ద
 యోగోబలీ వదన్యాయేన విశేషత ఉక్తానాం బ్రహ్మాదీశ్వరా
 ణాంబభగవానీశ్వరః తత్పక్షిగయమితి పుంయోగా రాఖ్యాయా
 మితివాస్మిప్రత్యయానుపపత్తిః - పుంప్రధానే స్వశక్త్యైవ నియచ్ఛ
 తి. ఈశ్వరంతు వాల్మీకేనేతి నిర్వాహణవిరూపః క్లిష్టశ్చ - “ఈ
 శ్వరీం సర్వభూతానా , మిత్యేత దప్యేతేనగతాథామితి. అత్రో
 చ్యతే- యద్యపినామిత్తథా నివాహః . తథాపి శ్రుతౌ సతథా
 స్యాత్ - సవభూతానామితి వ్యవస్థాన్వయవైఖ్యే ప్రసంగాత్
 స్మిప్రత్యయాన్మ బాహుల కేసనేయః “అస్యేకానా జగతోవి
 మ్లుపత్తిః, తిచమంత్రాంతరేణోక్తం- తదపిహితద్విభూతిభూతి
 భూమివిషయత్వా తత్త్వర్యవసాయ్యేవ- శ్రీవైకుంఠగద్యేవ శేషా
 దీనామపితదాజ్ఞానువిధాయిత్యముక్తమ్. “శేషశేషా శనాదిసర్వం
 పరిజనంభగవత స్తత్త దవస్థోచిత పరిచర్యామామాజ్ఞాపయం
 త్యే, తి . ఆహుశ్చ భగవ ద్యామునాచార్యాః-“యస్యాస్తేమహి
 మానమాత్మనగవ త్త్వద్వల్లభోపిప్రభునాంలంకాతుమియత్తయా
 నిరవధిం నిత్యానుకూలంస్వతః, ఇతి- వేదాథా సంగ్రహేహోక్తం
 “స్వాభిమత స్వానురూపస్వరూపరూపగుణవిభవైశ్వర్యశీలాద్యనవ
 ధికమహిమమహిషీ, తి - ఉక్తంచశ్రీవ త్సాంకమిశ్రేః “దేవిత్యనత్ర
 హిమావధినహరిణానాపిత్యయాజ్ఞాయత, ఇతి- తదాత్మ జైశ్చ

మూ— కల్యాణ గుణగణాం పద్మవనాలయాం

శకనబలే త్యాగభ్య “ తవ భగవత శ్చైతే సాధారణగుణరాయ ”
 ఇతి - సచైతావతా భగవతో నిస్సమా భ్యుధికత్వ విరోధః - ప్రత్యుత
 తత్ప్రతిష్ఠాపన మేవ “ ప్రీత్యతలక్ష్మీశ్చపత్నీ ” వితి శ్రుతేః -
 సహ్యేవం విధ పత్నీ విజి ప్రత్వం కస్యచి తదస్య స్యాన్తి - యేన త
 త్యాగ్యాది శంకా స్యాత్ - ఉపబంహితంచ “ అప్రమేయం హిత
 త్రైలో యస్యసా జనకాత్మజే ” తి - ఏవమస్యా శ్శీలాదీనా మనవధి
 కాతిశయత్వేష్య విరోధః - యథాప్రభా గుణాత్కమే భాస్కరో
 ని స్సమాధికః । శ్రీమానపి తత్రైవ స్యాత్ప్రతిః పత్నీ గుణోన్నతా । జ్ఞా
 సభోగ సమానత్వే నిత్య ముక్తేశ్వరేషుచ । యథా వైషమ్య నియతి స్ర
 ధైవా త్రైత్యనావిలమ్ - శాస్త్రేషు బహుధా భగవ ద్గుణత్వాది రూపే
 గ నిర్విషాద్వయా ఏతస్యాః కైశ్చిన్నిగుణ గత్వాదికం శంక్యేతేత త
 స్మిరాసాయ కల్యాణ గుణాత్తే - గుణత్వాది నిర్దే శాస్త్రస్యాద్ర
 వ్యత్వాద్య విరోధేనాన్య పరాజితి తత్ర తత్ర ద్రవ్య వ్యవ - తతోవ
 లాకితాదేవాః - త్వయావ లాకితాస్సత్వః - సద్భాష్యస్స గుణే ధన్య ,
 ఇత్వాదిభిరేత దవలోకనాత్ - త్సద్రాణా మపి గుణసిద్ధా సర్వకల్యా
 ణగుణ శాలిత్వ మస్యాః క్షేమత్వ సిద్ధమ్ - కల్యాణత్వం మోక్షపర్యవ
 సాయ తత్వ జ్ఞానాది మక్తశా వహత్వం స్వయం నిత్యాను కూలత్వం
 చ - “ సతేవణయతుం శక్తాగుణాన్ జిహ్వేపి వేధన ” ఇత్వా ద్య
 చిప్రేత సర్వాపరిచ్ఛేద్య గుణానంత్యాతిశయ సూచనానుగతశ్చిః । వి
 శ్వర్యాదేరనేకావాంతర గుణ సముదాయాత్మ కత్వాద్వా - ప్రకృష్టం
 విజ్ఞానబల మిత్యాది న్యాయాత్ । అథ విధూతి నోపి మక్తశ సర్వాహ
 కత్వం ప్రదశకయతి - “ పద్మవనాలయా ” మితి ఏతేన పద్మేన్ధితాం
 పద్మవణామితి గణధర్వారా మిత్యాద్యామూలసౌవఖ్యసాగంధ్యా
 తిశయోపిసూచితః - తచ్చరణ వరణ మంత్రేనోక్తమ్ - “ తాంబూల
 సేమింశరణమహంప్రపద్యే ” ఇతి నాభిస్తానీయకణికావస్తానాశ్చగ్న

మస్యానే మివద్భవతిపద్మమేననేమిః నయనసాధనం యస్యాస్స పద్మ
 నేమిరితి కేచిత్ - మాతరంపద్మమాలినీమ్ “ ఆద్రాణం పుషకా రణీం
 యష్టిం విజ్ఞతా పద్మమాలినీ ” మితి శ్రీనిలయ మాలా ధారణీ - “ ప్రి
 యణితస్యాః పుష్పాణి కమలాని విదుర్బుభాః । వికాసికమలేక్షణే ”
 త్యాదివ్యస్యా విశేషతః పద్మాంగీకారశ్చతః - శ్రీఃష్ట సుత్యాదిమ వి
 స్తరేణోక్తానాం మార్గల్య విభూతి భేదానామియం విశేషతోదేవతేతి
 జ్ఞాపయితు మిహ సుప్రసిద్ధ ముఖ్యమగ్గళభూత పద్మవనోదాహరణమ్ -
 “ యత్రపద్మవనానిచే ” తి భగవతోపీ విశేష సన్నిధిస్థానే పద్మవనేత
 ద్విగ్రహ ఇవ రూప విశేషణా సౌసన్నిధితై ఎతేన “ సాహంవైపం
 కశే జాతా సూర్యరశ్మి ప్రబోధితే । భృత్యథాం సర్వభూతానాం ప
 ద్మాశ్రీః పద్మమాలినీ ” తి శ్రీవాసవసంవాదోక్తమ్ - సర్వభూతో జ్ఞేవ
 నాథా మనతార సౌలభ్యమపి ప్రదక్షిణతం భవతి - ఏవం మగ్గళగుణ
 విభూతియోగేన నిర్దోషత్వమపి సంకలయ్యాహ - భగవతీమితి- “ జ్ఞా
 నకక్తిబలే ” త్యారభ్య “ వికాహేయగుణాదిభి ” రితిస్మర్యతే- ఆ
 ధోక్తవక్ష్యమాణ సర్వాతిశయ స్థావితయా సుప్రసిద్ధ స్వాసాధారణ స
 మఖ్యయా సర్వసమాశ్రయణీయత్వాదిక మాహ . శ్రియమితి- ఏవం
 హినిరుచ్యతే- “ శ్రీదాతనిభిలందోషం శ్రీదాతినగుణైజగత్ । శ్రియ
 తేచాభిలైన్విత్వంశ్రయతేవ శరంపద ” మితి- “ శ్రయంతీంశ్రియమా
 దాంవ శ్రిదాతీంశ్చత్వరీమపి ” ఇతివ- అస్యవనామ్నస్సర్వ ప్రకారో
 త్క-షణ్ జ్ఞాపకత్వమాహుతి “ శ్రీరత్నైవవనామతేభగవతిబ్రూమశిశం
 త్యావ్యయ ” మితి శ్రీరసియత ఇతివ భగవన్నారాయణ పదోక్తస్యా
 నురూప్యం భగవతీం శ్రియమితి పదార్థాండశితమ్ - శ్రీపదనిరుక్తి
 భి స్సంక్లితదోష నిరాకరణం ప్రాప్యరుచిప్రాపకాధ్యవసాయాదిప్రదా
 నముపాయ స్వరూపనివృత్తకత్వం “ విలేపశ్చత్రేయాజననీ ” త్యా
 ద్యుక్తంపతిప్రసాద జనకత్వంచసిద్ధమ్ - ఏవమాశ్రితాథా వ్యాపారా

మూ—

నిత్యాన పాయినీం

స్తదనుగుణావతారాదయశ్చనకమకృతాభిత్యాహ - దేవీమితి - భక్తు
 లీలాటాయామైకరస్యాత్తదనుగుణవిచిత్రవ్యాపారోపపత్తిరితిభావః - భగ
 వతీ మిత్యాదిపదత్రయేణద్వీపటా-ణకస్థభగవద్వాసుదేవపదార్థాను
 రూప్యంద జ్ఞాప్యతే- శ్రియం దేవీమితిసమభివ్యాహారేణ- శ్రియం దేవీము
 పహ్వయే శ్రీమాన్ దేవీజుషతాం- శ్రీదేవీపయస స్తస్మాదుత్థితాధృతపం
 కజే, త్యాదయశ్చ) తిస్మృతయమ్నాచ్యంతే- శ్రియశ్రీశ్చభవేదగ్ర్యేత్యా
 ద్యుక్తం పతిసంబంధేన ద్యోతమానత్వాదికమపి దేవీమిత్యనేనగమ్యతే-
 నీవంక్రీడాధకమవతీణకగ్య తస్యేత్యాద్యుక్తలోకానుకంపా హేతుకా
 వతారాయాఅపీతస్యాః - “ పశ్యతాం సర్వ [దేవానాం] ధూతానాం
 యయావత్సంహారేః - మయావినాశుష్యతి శోకదీనః, మిత్యాదిభిరా
 గన్తుక సంశ్లేష విశ్లేషాది వ్యవదేశాల్ - కథమపరాధ భీతాచాంతస్త
 దవస్థాసు తత్పురస్కారేణ భగవదాశ్రయణం స్వాదిత్యత్రాహ-నిత్యా
 నపాయినీమితి - “ శ్రీవత్సవత్సానిత్యశ్రిః - నిత్యైవైషా జగచ్ఛానా ని
 ష్ఠాశ్రీరనపాయినీ - అన్యేషుచావతారేషు విష్ణోరేషానపాయినీ - భగవ
 ద్వాసుదేవస్య నిత్యైవైషానపాయినీ. మహావిఘ్నాతేస్సమ్పూర్ణా మా
 ద్గుణ్యవపుషఃప్రభోః । మమసర్వాత్మధూతస్య నిత్యైవైషానపాయినీ
 ,, త్యాదిభిరనయో నకాచాచిదపి విశ్లేషః- అవతారేష్వపికాచిద్వి
 శ్లేష శోకాదేరభినయమాత్రమేవ. ఇదంచ శ్రీమద్రామానుజాంతే సూ
 చితం- “ రామస్యసవ్యపాశ్వేతుపర్వతాశ్రీస్సమవస్థితా । వక్త్రజ్యోత్స్నా
 ర్వికాలాక్షీచ్ఛవసాయస్తభాగ్రతః ,, ఇతి - ఏవం దేవీమిత్యంతేనవ్యా
 భ్యేయస్థత్రీకచార్దధోదశితః - తస్మభీన నిత్యంభగవత స్సఖప్రసాద
 నీయత్వం వ్యంజయతా నిత్యానపాయినీ మిత్యనేనతత్రత్యమత్సభాశ్చ
 క్రోభవతి-ననుభగవతీమిత్యాదిభిస్సతో సిద్ధోషత్వాదానిత్యపతిసంబం
 దజనీదేపిస్త్రీత్వోపాధివకా తర-దాచిత్వతి పారాధ్యకవైముఖ్యం- పతి
 తిమూలాభిపాయిత్యమవిన్యక్తకారితంన-శంపదంన-దమగ

మూ— నిరవద్యాం దేవ దేవదివ్యమహిషీ

శతప్రాదానాం లోలత్వం మత్స్యసాం ప్రతికూలతామ్ । గరుడానిల
యో ఘ్రేష్ఠ్యు మనుగచ్ఛంతి యోషితః । విద్యతే స్త్రీషు చాపల్యం కిన్నరున్దం
తియోషితః,, ఇత్యాదిభిః ప్రసిద్ధం యదీసాన్యై తదాకథనిత్యమశరణ్య
శరణ్యత్వం స్యాదిత్యత్రాహ - నిరవద్యామితి - సామాన్యతి స్త్రీత్వసి
బంధనదోషవచనం క్షేత్రజ్ఞేష్వేవ కమోపాధివిశేషనియతం-ప్రాయ
కంచేతినాన్యైస్తత్త్వసంగతి-ఉక్తంచతయైవ,, అనవద్యానవద్యాం
గీనిత్యం తద్ధర్మధర్మణీ,, తి-శ్రీమద్రాక్షయదేవ - “ ఇయంతభవ
తోభార్యాదోషై రేత్యైర్వివచితే,, తి- కించ- అన్యశంస్యంపరోధర్మ
స్వత్వవీచయోశ్రుత, ఇతిస్తారయంత్యాన్యశంసత్వప్రసక్తవీచనాన్తిరి
గ్రహారుచిశ్చ సమర్థాయా ఎవాన్యైత్యంతాపకాన్వపి నసంభవతి
తి స్వవాక్యసిద్ధమ్ - “ అసంచేశాత్తురామన్య తపనశ్చానుపాలనాలోని
త్వాంకుమి దశగ్రీవ భస్మభస్మాసూత రేజసా,, ఇతి - ఏతద్విధూత
ఘాత దేవాదిషు స్వకర్మవశాదీదృశదోష సంభవేనాన్యై తన్మా
లఘూత సంకల్పః - “ త్వయా దేవి పరిత్యక్తం సకలం భువనత్రయమ్
విసప్తప్రాయ మభవత్త్యయేదాసిం సమేధితమ్ । సంత్యక్తాయేవ్యయమ
తే,, ఇత్యాదిహక్తసంత్యాగో యోషేషమాత్రమ్ - తచ్చప్రీతికోపవి
రహేణావస్థానమ్-నన్వేపంభగవదభిమతత్వాదికం శరణ్యత్వోపయికంస
ర్వంతత్వత్వైస్తరేపిస్యాత్ - “ పిష్టంభోదివోధరుణః పృథివ్యా,, ఇ
త్యాదిభి స్తస్మాహాత్మ్యప్రసిద్ధేః-తారతమ్యస్తు దురూహాహ-అతఃకథమ
శరణ్యశరణ్యమనన్య శరణ ఇత్యుచ్యతేతత్రాహ - దేవదేవదివ్యమహి
షీమితి. యథామనుష్యాది భ్యోధికానాం బ్రహ్మ దిదేవానాం మనుష్య
స్థానీయానాం సర్వవకార సమధికతయాభగవాన్ దేవస్థాబ్రహ్మ
దిదేవపత్నీభ్య స్సమధికానాం భగవత్పత్నీనామప్యసౌ ప్రధానతమేత్య
భిప్రాయేణాత్ర దివ్య శబ్దః - ఇయం హ్యభయా ధిష్ఠానైక శేషిత్వ
సామాజీన సరగ మంగళ పదాయితా దివిశ్చ పక్ష్యత ఇతి భగవ

మూ—

మఖిలజగన్మాతగమస్తన్మాతర

చ్చాస్త్రోక్తమ్-తథాబ్రాహ్మేపురాణేపి ,, అనన్తనామధేయావ శక్తివ
క్రస్యనాయకే ,, తి పత్న్యాదిషు శక్తికబ్ధస్తత ద్విహారాది కార్యోప
యుక్త విశేషణత్వాభివ్రాయః-తదిదంప్రాధాన్యం ,, కృతాభిషేకా మ
హిషీ ,, తి విశేషణాన్నిహిషీశబ్దే నైవవాచియతే-తదాదివ్యవహరి
తద్విగ్రహస్య భగవతస్తద్విగ్రహస్యేవాప్రాకృతత్వాదికంవ్యవక్తి-ఏవం
చికిషిత భక్తపరిహారాయ ప్రత్యాఖ్యానా సహాత్వయవ పతివాల్ల
భ్యాతిశయఉక్తర-అథ తథావిధోక్త-షణ్ స్వనికషణస్వాపరాధశణ
న జనితసాధ్యన పరిహారాయ ప్రజావాత్సల్యాతిశయమాహ-అఖిలజగ
న్మాతరమితి - జగచ్చబ్రహ్మచేతనపరి- ,, నమామిసర్వలోకానాంజన
నీవాప్తి సంభవామ్ | త్వంమాతాసర్వలోకానాం ,, ఇత్యాదిభీరస్యాశ్చ
తుముఖాదీన్ సర్వజంతుకా ప్రతిమాతృత్వాల్లాకమాతేతి నామపత్య
తే - ఏవమపబృంహణలూత్ - ,, నిజచేదీంమాతర ,, మిత్యాదిమాక్త
మస్యామాతృత్వం భగవతః విద్యతేన సమానవిషయం-సహితన్మదేకవ
జమిదమస్యామాతృత్వ మిశ్యభిస్రాయేతాఖిలశబ్దః-తదిదం విశ్వమా
తృత్వప్రదహితం నిరుపాధికవాత్సల్యం ప్రతామపివత్సలస్య పత్యరసు
రూపతమం - తచ్చహిత చింతారహితేష్వహితచింతకేష్వపి కయాచ
న్నియత్యా కదాచిత్స్థలతి కింపునరిదానీం హితచింతాన్మభేమయీతిధా
వః - దుస్సహ నిరంతరాపరాధే దోషైకసిధారావణేపహి సోన్మానే
పుత్ర ఇవజననీత్వేనైవ జాతవాత్సల్యా- ,,మిత్రహాపయింకంకతుమ్-
విదితస్సహధర్మజ్ఞః- ,, ప్రసాదయ స్వత్వంచైవమ్ ,, ఇత్యాదిభి స్స
ర్వాధిక రహస్య ముపదిశ్యత ద్భ్రమప్రశమనే ప్రయతతే - ఏవమఖిల
జగన్మాతరమిత్యంత్రైపద్యైకీక్షితాయాస్మత్ప్రపత్రేరతిశయితామో
ఘ ధర్మత్వంసూచితమ్ - యథోక్తంకాశ్యపీయే ,,నారాయణాత్మ
కాండేపి శ్రియంత్రేలోక్యమాతరమ్ - భజమానోమహాభాగపరమో
ధర్మఉచ్యతే,, ఇతి - అయంచతదాత్మకత్వవ్యవదేశస్మత్ప్రసీత్యాభి

మూ—

మశరణ్యశరణ్యామనన్యశరణ

ప్రాచీనాత్ర అస్తత్సామిన్నితవస్తన్మాతరమిత్యపి శ్రీవిష్ణుచిత్తాద
యఃపఠంతి - వ్యాచక్షతేదయామన మునివంశ జననేన పునశ్చవిశేషే
కాస్తన్మాతర మిత్యుక్తై స్స్వభావై స్సిద్ధమపేక్షితానుగుణ మాకార
మాహ - అశరణ్య శరణ్యామితి - యేషాం మోక్షోపాయనిష్పత్తికా
మానాం సర్వలూక శరణ్యోపి నభవేచ్ఛరణ్య సైషామప్యసౌ శరణ్యా-
యథోక్తంప్రిజటయా భస్మితామపియాచధ్వంరాక్షస్యః కింవివక్షయా-
“ రాఘవాద్ధిభయంఘోరం రాక్షసానా ముపస్థితమ్ | ప్రణిపాతప్రస
న్నాహి ఘైర్భీజనకాత్మజా || అలమేషాపరిత్రాతుం రాక్షస్యోమహతో
భయా ,, దితి వానరపరివది వీతదనువదన్వాయమానురేవమాహ-“అ
లమేషా పరిత్రాతుం రాఘవా ద్రాక్షసీగణమ్ | తతస్సాస్త్రీమతీ బా
లా భర్తుఃవిజయహషితా | అవోచద్యుదిత తథ్యం భవేయంశరణం
హీనః ,, ఇతి “ పాపానాంవా శుభానాంచే ,, త్యాదీనిచ ప్రభంజన
శుభంప్రతితద్వాక్యాని కుపిత సరసిష్టా సమీపాగతిభీతాశ్చ ప్రజాపతిప్ర
భృతయ స్తామీవవిశ్వమాతర మాశ్రిత్య తత్పురస్కారేణ శముపసేదురి
తి పురాణప్రసిద్ధమ్-అహుశ్చ-“మాతమైధిలి- రాక్షసీస్త్యయితధైవా
ర్థా పరాధాస్త్యయా రక్ష్యంతే ,, త్యాది . భవత్వేవమశరణ్య శర
ణ్యత్వం తస్యాభవత్తస్యే కిమాయాత మిత్యత్ర తదేకప్రపత్తియోగ్యాం
స్వావస్థాంధశ్శాంతి అనన్యశరణఇతి - అన్యచ్ఛరణంయన్యనా స్తిసో
నన్యశరణః - శరణ ముపాయశి - “ ఉపాయేగృహరక్షిత్రో శ్శబ్దశ్శ
రణ మిత్యయమ్ | వతఃతేసాంప్రతంత్యేష ఉపాయార్థై కవాచకః ,,
ఇతివ్యవస్థాపనాత్ - ఏవముత్తరత్రాపిద్రవ్యవ్యమ్ - ఉత్తమపురుషేణై
వ స్వావ్యయేసిద్ధై అహమిత్యధికోన్యైస్సస్య దుష్కరౌపాయాన్తరా
శక్తిస్సూచ్యతే - ప్రపద్యత్త్యత్ర యద్యపి గత్యథేన ధాతునాబుధ్య
థేన సతాఅధ్యవసాయమాత్ర ముపస్థాప్యతే - తథాపిప్రమాదాను
సారాశ్చరణశబ్దాత్, రాక్షససారాచ, | పాదకనాద్యన్యితభరన్యాసం

మూ—

శృంగమహాప్రపద్యే ।

కరోమీత్సుక్తంభవతి - ప్రాథ్యుతేచాననరం ఫలవిశేషః - యస్మత్
 రస్సరోపకారేణ దక్షిణాదానన ప్రశాసననవా భరన్యాసోనాసోప్ర
 పత్తిః - నన్విదం ముముక్షోరేవ భగవద్వ్యవచ్ఛేదేన తదన్యప్రపదనేత
 దైకాన్త్యం విహన్యాత్ - మేవమ్ - యథాకమయోగాదికమనన్యోపా
 సనాథకతయోపాదీయతే - తథానన్యప్రపదనాథకతయోపాదీయమా
 నమిదం తద్వదైకాన్త్యమేవ స్థాపయతి - యథాచన్యాధికారోచితస్
 పరివారాచకనేననన్యత్వావిరోధః - తథేహపి . “ అప్రొవిష్టోరనా
 ప్తశ్చద్విధాపరికరస్త్పృథః । నిత్యోవన్యోనచానిత్యోకమావశ్యోము
 ముక్షుభి , గతిహోక్తమ్ - ఏవంఘటకతయావరణేనవిరోధః - అన్య
 థాగురుభజన తత్పురసాగరాదికమపి విరుద్ధ్యేత - అథ తద్విజ్ఞానార్థం
 సగురుమేవాభిగచ్ఛేత్ - “ అచాయోపాసనంశౌచ , మిత్యాదిభిస్తా
 దధ్యాత్తత్సంగృహ్యేత్ - ఇదమపిపూర్వోక్తైస్తథైవావిశేషేత్ .
 కించశ్రియశ్చప్రపత్తిం “ చంద్రాంప్రభాసా , మితిమంత్రేణా లక్ష్మీనా
 కార్థమామనన్తి - తథా “ ఋదస్సామానియజుంషి సాహిశ్రీరమ్యతా
 సతా , మితిన్యాయాల్ - ముముక్షుశాంమోక్షమేతుర్విద్యైవలక్ష్మీరి
 తదభావనాశోనయా క్రియతఇతి తదథం శరణ్యాభిప్రాయ సంవాదినీ
 తన్తహిషీప్రపత్తిర్యుక్తైవేతిసిద్ధమ్ - సేయంశౌఠౌత్సరంపరయాహ్వాన
 ర్వఫలపాధికాణదాదామితి శ్రౌతంపదం హ్యనవచ్ఛిన్న విషయంతద్వ
 “ సర్వకామప్రదాంరమ్యాం సంసారార్థవతారిణీమ్ । క్షీప్రప్రసాదినీం
 దేవీంశరణ్యామనుచిన్తయే , దిత్వాదిభిస్సాన్వయమ్భువాదివచనైరపబ్బం
 హితమ్ - వ్యాచక్యుశ్చ - “ విశ్వరమక్షరగతింపరమంపదంవే , త్యారభ్య
 కథయికోయముదారభావఇతి వ్యతిరేకముఖేనచైతత్ స్థిరీకృతంకతుల్లో
 క్యాం “ శ్రేయోనన్యారివిష్టలావనమనఃకాంతాప్రసాదాదృతే సంస్మత్య
 క్షరదైవ్యవాఙ్మసున్మణాంసమ్భావ్యతేకహికాచి , దితి - తతిహమత్రాసే
 క్షితమిత్యత్రాహ - పారమార్థికేతి - పారమార్థికశబ్దస్యకరణారవిష్టవిశేషం

త్వేదాశబ్దః ప్రయోజనవాచీ-పరమాధికం- పరమాధికత్వభేదః-
 యద్వా- పరమప్రయోజనభూతానుభవ గ్రాహ్యం పరమభోగ్యమిత్వ
 భేదః - ఏతేనపరభక్త్యాది జననార్హత్వం వ్యజ్యతే - నిదోకమగుణవ
 త్స్వామివరణయో స్సేవకస్యభక్త్యతిశయస్సాదిత్యభిప్రాయేణభగవ
 త్పురణశబ్దోరవిస్తత్వరూపణంవ ఉపాయదశాయామపి స్వాదుత్వాసూ
 చకమ్- సభాప్రతిభాకరణాదాథం- యావన్నతరణోభ్రాతుః - తస్యతా
 మ్రుతలతాత చరణోనుప్రతిష్ఠితా - సుజాతమృదురక్తాభి రంగుళీభిరల
 జ్జతా - ప్రయతేనమయామూర్ధ్నాగృహీత్వాహ్యభివన్దితా, విశ్వా
 దిష్టివానోన్యయోగాదపి శోభమానత్వ ద్యోతనాయయుగళశబ్దః-పా
 రమాధిక శబ్దస్య పరభక్త్యాది విశేషణత్వే అనుభవ విశేషణత్వేపి ప
 రమప్రయోజనత్వం భ్రమకైతవ రాహిత్యంవా వివత్రితమ్ - దిశాంతి
 కత్వం ప్రయోజనాంతరానన్వయేన తిదేకనియతత్వమ్ - తతవీవ నిత్యా
 నువృత్తత్వ మాత్యంతికత్వ మన్యార్థత్వేహి తస్మిద్దానివతేత - ని
 రతిశయత్వ మాత్యంతికత్వ మితిచాహుః - అత్రపరభక్తిరుత్తరౌత్త
 రసాత్మాతా రేచ్ఛాత్మికాధీస్సాచమా ప్రీతిరిత్యాదిష్టివ విషయస్వభా
 వజానత్విష్టసాధనత్వబుద్ధిజా-పరజ్ఞానిమత్తరోత్తరసాత్మాతా-రః-స
 త్కృతే నిరంతరాను బుధూషా పరమభక్తిః - అనుభవస్త్విహాన
 కూలతమత్వేన సాత్మాతా-రవీవ నిత్యానాం ముక్తా నాంవ నిత్యాన
 శృల్లోక రూపానుభవేతుణ భేదేనపరభక్తిత్వా ద్యాకార భేదేష విక
 ల్యతే - పూర్వపూర్వతేహేమాత్మరౌత్తర తుణావచ్చిన్న రూపస్యే
 వ్యత్యమభిప్రేత్య కృతత్వవ్యపదేశః - తస్యముఖ్యత్వమయోగవిశేష
 న్యానుభవే- నన్విహూపాయధూత పరభక్త్యాదిభి ముక్తి దశానుభ
 వ్యకృతత్వంముఖ్యమేవాను- తథా సత్త్వపరిష్కోకత్రయోదితజ్ఞానస్యసా
 నత్రయోదిత పరభక్తేశ్వ ప్రాధకన ముపపద్యతే-తదథాంవ యథాభి
 వ్యంసంప్రతిపన్నాన ప్రపత్తిరిహ ప్రాథికతాస్యాత్ - మైవం . ప్రక
 తింసూలసూక్ష్మరూపాంవిస్మయ్యత తానీమేవమత్సాదలబ్ధమచ్చరణా

మూ—పారమార్థికభగవద్గుణవిస్తయగతై కాన్తికాత్యన్తికపర
భక్తి పరజ్ఞానపరమభక్తికృత పరిపూర్ణానవరత నిత్య విషదతమానన్య
విస్తయగతై కాన్తికాత్యన్తిక పరభక్తి పరజ్ఞాన త్యాది వత్సమాన స
మాపతయా తదనుగుణమహా వ్యాఖ్యాతు ముచితత్వాత్ - నచ భగవ
త్ప్రసత్తై స్సృతంతతయా మోక్షసాధనత్వం నాస్తీతివాచ్యమ్ - శ్రుతి
స్మృతిభగవచ్ఛాస్త్రేషు తత్సాన్తిక త్ర్యదృష్ట్యే- “యోబ్రహ్మాగమి,
త్యాదికహి శ్వేతాశ్వతరమంత్రే హిరణ్యగర్భాది కారణ భూత పర
మపురషశరణాగతి ముముక్షుణా మనుష్వేయేతి ప్రతీయతే - నచ
కలిదంగత్వ దశకనాద్గురులఘు వికల్పాను పపత్తైశ్చాత్రవ్యవహిత సా
ధనత్వంకల్ప్యం. అధికారిభేదేనవ్యవస్థాపనాత్. తథాబాప బృంహితం
ద్రాహ్మేపురాణే “ శరణంత్యాంప్రపన్నాయే ధ్యానయోగ వివక్షి
తాః తేపిమృత్యుమతిక్రమ్య యాన్తి తద్వైష్ణవంపదమ్, ఇతి - ఆహిబుకా
ధ్వేన స్పష్టముక్తమ్. “యద్వేనకామ కామేననసాధ్యం సాధనాన్త
నైః ముముక్షుణా మత్సాంఖ్యేన యోగేనచభక్తియః || ప్రాప్యతే పత
మంధామయతోనా వతకతే. ఇతి | తేనతేనాప్యతేతత్త్వ న్నాన్తేనై
వ మహామునే | పరమాత్మాచ తేనైవ సాధ్యతే పురిషాత్మమ్, ఇతి -
ప్రపత్తియోగశ్చ అవలంబితఫల ప్రాప్తిపర్యన్త వీనాదాహృతః. “ఆ
హమస్మృపరాధానా మాలయోకించనోగతిః త్వమేవాపాయ భూతో
మీభవతి ప్రాతకనామతిః | శరణాగతిఃక్రుతా సాచేకస్మీక్ప్రయు
క్త్యాతామ్ | తస్యానుజనాధి సాప్మానస్సవేనశ్శన్తితత్త్వణా,, ఇతి “ ఆ
త్రాపి, “త్వమేవాపాయ భూతోవేభవ” త్యాదిభిర్వాగ్దేసాత్మకత్వం
చూచ్యతే. “తేషాంతు తపసాంన్యాసమతిరిక్తం తపశ్రుత, మితిదాహ
న్యాసశబ్దస్య చాత్రశరణాగతి విషయత్వంచశికతమ్. “ నిక్షేపాపరస
రాయో న్యాసశిపంచ్చక్లి సంయుతః సన్యాసస్త్యా గతిత్యుక్త శ్చర
ణాగతిత్వ, పీతి. “న్యాసఇత్యాహు మకనీపిణాబ్రహ్మణ, మిత్యత్ర
‘స్య బ్రహ్మశబ్ద సామానాధీ కరణ్యం త్వన్యపరమ్ వీశంస్వతంత్రప్ర

మూ—

ప్రయోజనానవధికాతిశయమిదం

పత్తిసీదా. “భక్త్యాపరమయా వాపిప్రపత్త్యావామహామతే । ప్రాప్త్యా
హం నాన్యథాప్రాప్త్యో మమకై జూర్యలిప్సుభిః, రితివికల్పాపి వ్యవస్థిత
విషయ ఉపపద్యతే స్లోకత్రయోదిత జ్ఞానాదికమప్యత్ర స్వయంప్రయో
జితయా ప్రాధ్యకతఇతి నవిరోధః - నదప్రపత్తిస్వాతంత్ర్యే భాష్యవి
రోధః-తథాపి “దతువికధాభిదన్తై మాంజనాస్సుకృతిన్జుకన్జుకన్,
త్యాదిన్వాసనస్యేవప్రపదనస్యాపి,, తావదాత్మిన్స్తధావాంఛితావ
న్యహస్తథానుఖమ్, యావన్నయాతిశరణం త్యామశేషా ఘనాశనమ్ ।
ప్రపత్తైఃకృచ్ఛిదప్యేవం పరాపేక్షానవిద్యతే । సాహీనర్వత్ర సర్వేషాం
సర్వకామఫలప్రదే,, త్యాదిభిః స్పర్వాభిమత సాధనత్వాచగతేః. న
వకఫలసాధారణమపి చరమస్లోకవిధేయం తత్రప్రకృతోపాయ విరోధి
పాపనివర్తకన రూపోదాహరణవిశేషే ప్రదర్శకయామాన - ఇహతు
సాధ్యాన్తర సాధదాన్తర రహితమంత్రవివరణ ప్రవృత్తత్వాత్ప్రాప్తి వి
రోధిరసనాథకతయోదాహరణి -తస్మాన్నోపాయధూత పర భక్త్యా
దితమిహావ్యతఇతి సిద్ధమ్ - పరభక్త్యాదిభిః సాధ్య మను భవాదికం
తద భావేపి ప్రపత్తిమాత్రేణ మేభవత్వేవి త్తాయాః ప్రస్తుత విరోధా
భావేపి వత్సమాతాను సారేణ వివక్షాన్తరందర్శితం. అతోపచ్ఛంద
నంగద్యం భావ్యంతు పర రంజనమ్ । ఇత్యవిధియోక్త్యేవం ప్రసీదే
యురిప్రమాణతః పునశ్చ ముక్తానుభవంపరిపూర్ణేఽ త్యాదిభిష్చద్వీవిక
శినస్థి -అత్రహి ముముక్షునాణాం భగవదనుభవవిశేషేషు యథాసం
భవం సుకృతతారతమ్యేన పరిమితాకారగోచరత్వం ఖిద్యోతస్పరణవత్
హత రత్వం కంచి తా-లం నిరంతర త్వేపిసారస్వతి స్రోతోన్యాయే
న విచ్ఛిన్నప్రవాహత్వం సామాన్యత స్పర్శ విషయత్వేపి పరోక్షరూ
పత్వంస్వగుమ్మయ త్వేపి మధురభేషజనయేన ముక్తిరూప స్వప్రయోజన
సాధనత్వ బుద్ధ్యా ఉపాదేయత్వం అపేక్ష సావధిక రసత్వంచ స్వా
త్-నిశ్శేషనివృత్తప్రతిబద్ధస్యతు నతథేతి భావః - అత్రప్రతిహేతుత్వా

భగవదనుభవజనితానందధికాంతికయప్రీతికారితాశేషావస్థాచితా
 ధి ధానేపి తదధికబుద్ధ్యోవాదేయత్వాభావా
 దవస్యప్రయోజనత్వమవిరుద్ధమ్ - సత్రహేతురనవధికాంతికయప్రీతికారితా
 భగవదనుభవేత్యనేన ముక్తాసాహిత్య కల్పత్వ పక్షస్సాన్వితమైతాను
 భవోనిగుణం ప్రాప్త్యాదివాదశ్చ పునఃస్యతే - సర్వవిశిష్టబ్రహ్మ
 నుభవే ప్రధానానభావ్యం చ వ్యంజితమ్ - అతానుభవజనితప్రీతిర్నాను
 నిరతిశయానుకూలాయం విషయోమయానుభూయత ఇతి స్వయమపి ని
 రతిశయానుకూల్యవతి కృతాధికత్వబుద్ధి-కృతాధోక్ష్యేత్యమన్యతేతివ
 త్ - సాదసామగ్ర్యమవృత్త్యా ప్రతిక్షణ భావినీ ప్రవాహవిచ్ఛేదరహి
 తాచేత్యేక - అన్యేషుప్రీతిః స్వరూపతోనవృత్త త్వేవిపూర్వవదను
 భవస్యైవ ప్రయోజ్యప్రయోజకాకారవిభాగేన జన్యజనకవాచాయు
 క్తిరితి - అస్మాశ్చప్రీతేరనవధికాంతికయత్వం ప్రీత్యనిరాపేక్షయా నిక
 ష్టత్వవిరహాత్ - ఈశ్వరస్య నిర్వాణామపిహిన ముక్తేభ్యోతిశయితా
 ప్రీతిః - “క్రోధియస్యచాకామబాలస్య - భోగమాత్రసామ్యలింగా
 త్చే” తి సమానభోగత్వస్థాపనాత్ - ఈశ్వరనిత్యముక్తభోగానాము
 పదయాపచయ తారతమ్యవాదయోరపన్యాయ మూలత్వాచ్చ కైశ్చ
 ర్యస్య భగవదిచ్ఛాకారితత్వేపి ‘ప్రహషణయిష్యామి’తి తప్రీత్యుద్దే
 శేన ప్రవృత్తత్వేవిచప్రీతికారితేత్యాదినా ‘యథాహాకంకేశవేష్యతి’ మి
 తిన్యాయాత్ప్రీతిః ప్రేరకత్వాతిశయేనస్వరసప్రవృత్తినికయోగవైరపే
 క్యం చ ద్యోత్యతే - ఏవంప్రీత్యైవ ప్రవృత్తస్యాపి కైశ్చర్యవిశేషమ
 స్యామ్యభిమతవిశేషాస్త్యనురోధియాః - తాదృశక్షేపచ కైశ్చర్యమ్
 “ఏతత్సామగాయన్నానై-జక్షత్రోదనమమాగస్త్రీభిర్వాసయదివిత్య
 లోకకామోభవతి” త్యాదిష్వప్యక్తిమ్ - అశేషావస్థాశబ్దేనపరవ్యూ
 హాదయస్థానానన శయనాదయో జగత్సృష్ట్యాదయశ్చ భగవతోద
 స్థాని - స్వస్యచ సకీరత్వా శరీరత్వానేక శరీరత్వరూపాగృహ్యంతే-
 కైశ్చర్యస్య తత్త్వదవస్థోచితత్వం యథాహాకం యథాగమంశరామగ

సామాన్య నిరక్షర ఉపపన్న ఇతి - ఏవ మీద్యక భరన్యాసాత్మక
 శరణ్యత్వోపయుక్తాకార విశిష్ట పరతత్వవిషయతయాచనియాస్య
 సామాన్యప్రవర్తన స్వరూపతోవిషయతశ్చ తమఃకార్య వైపరీత్యవి
 హారి - పారమాధికకత్వం ప్రకారతోక్తతశ్చ రజఃకార్య ప్రకారిప్రకా
 షాన్యథాభావరాహిత్యమ్ - యథాప్రమాణమ్ - ఫలసజ్జకత్వకత్వాదిత్యా
 శ్చాత్రియథావస్థితత్వమ్ - రాజసతామసబుద్ధిప్రకారశ్చ ,, యయాధ
 కమధమకశ్చ అధమకంధమకమిత్యే ,, తిక్లీకాభ్యాంగీతక - ఏతే
 పామగమసిద్ధత్వమ్ - నిత్యాగమసిద్ధత్యేపి పురుషబుద్ధ్యకృతాకల్పితత్వం
 సరస్రంభవతి - ఏవస్తువ్యాఖ్యాతం వ్యాపార్యే - పారమార్థకీతి తమః
 కర్యవృద్ధాసః - ఆనుకూల్యాది శరీరవతితద్ధితస్యా ఉపాయా నైరేభ్యా
 వ్యవృత్తంస్వరూపమ్ - యథావస్థితేతిరజఃకార్యవృద్ధాసః ప్రపత్తవ్య
 షయ సంబంధరూపః ప్రకారఇతి - అవిరతా, అమోక్షచానాదవిశా
 న్నవ్యాపారేత్వధః - వ్యాపారశ్చాత్ర శరణ్యప్రసాదవిశేషవీచ - ,, సక్య
 ప్రహీ శాస్త్రాధిధః - సక్యదేవ ప్రపన్నాయ - ననుప్రపన్న స్సక్యదే
 వనాథే ,, త్యాదిబలాదక్లతః స్వరూపతోవానువృత్తిరహన వివక్షితా -
 వ్యభ్యేయే ప్రపద్యఇతివత్కమాననిరక్ష స్వరూప్తానుకాలాభిప్రాయః -
 వ్యాపారానువృత్తి కథనాత్మభావోదాహృత భక్త్యక్తప్రపత్తివచ్చే
 ః - సాహిమధ్యేరాధనరూపం సాధ్యస్తోముత్పాద్యవిరతవ్యాపారాభ
 తి - తదేవతుముక్తింసాధయతి - అస్త్విత్యాశాసనేన భగవత్ప్రసక్తైః
 స్వరూపతోపి స్వాదుతమత్వంసూచ్యతే - మే, అకించనతమప్యానన్యశరణ
 క్తివీచంవిజ్ఞాపితాయా విష్ణుపత్నోప్రతివచనంనిబద్ధాతి - ఆస్తుతఇతి -
 వణేషి , తేనమైత్రీభవతుత ' ఇతి వాదిన్యాశ్శరణాగతవిషయేక్రము
 త్తసిద్ధమివం వరప్రదానవాక్య మిత్యుత్పేక్ష్యబోక్తమ్, మయిన్యస్తభ
 శ్శ్రమయా స్వీకృతభరన్యవ - ఉపాయ దానమేతస్యా నైదితంపతి స

మూ—నిత్య కైంకర్య ప్రాప్త్య పేక్షయా పారమాధికీ భగవత్పుర
ణారవింద శరణాగతి ర్యథావస్థితా

ఇత్యభియుక్తైరుక్తమ్ అత్తాభిమానానుగుణ పురుషార్థః వ్యవస్థయా
భగవత్పర తంత్ర్యాది ప్రబుద్ధత్య సుఖాయతే । పరే చ్ఛాయత్ర ధూ
మ్నాపి స్వేచ్ఛాయా అవిఘాతతః । సర్వం పరవశందుఃఖమిత్యాద్యం
నాత్ర బాధకమ్ - స్వతశ్చేషత్వ కైంకర్యే నకుత్రాప్య సుఖావహే । క
మణిత్వాత్తథాత్వస్య లోకేచవ్యభిచారతః । మహానంద మహిమ్నాచ
ప్రాగ్దుఃఖాపేక్షాదాదపి । మోహదుఃఖే ర్థాప్యతా మితీయాథ విజప్య
తమ్ - సుఖస్య మోహనత్వంహి తామసత్వా ద్యుపాధిభిః । సుఖాయ
చ భవేత్కావశి పూర్వదుఃఖాభి మశానమ్ - ఏవమిహాపేక్షయే త్య
న్తిం వ్యాఖ్యేయస్తోష్య బృంహణ చక్షుర్భగభిప్రేతస్య ప్రపంచనమ్ - భ
గవత ఏవ చరగ్రహ్యే వక్తవ్యేపి దివ్యవిగ్రహస్య శరణ్య గుణాదివ్యంజక
త్వం చరగ్రహణ్య కృదోత్తంభక త్వాతిశయేనా నకీక్రమణ హేతు
త్వంచాభిప్రేత్యచరణశబ్దః - అరవిసికబ్ద ఉపాయ దశాయా మపి భో
గ్యత్వంసూచయతి - అత్రభగవచ్ఛబ్దో నిరపేక్షరక్షణౌపయికా కార
పౌష్కల్యప్రదశాకః - కృష్ణవిదప భాష్యకారః ప్రశ్రయ ప్రకాశనా
య పారమాధికీ యథావస్థితేతి సామాన్యతో నిరదిశశతి - త్వమేవ
మేవరంప్రణేష్వయంస్వంమనస్సాయ హితతమం మన్యసే - యద్ధితం
మమదేవేత తద్వాహ్లాపయమాధవ , ఇతివత్ - ఏతేన భగవత్ప్రపత్తి
మోక్షపాదన విత్యేతావస్థయా నిర్జీతమ్-సాయత్స్వరూపాయత్ప్ర
కారేతిచనజానే అతస్త్యయేవవత్సలయా మోక్షార్థక భగవత్ప్రపత్తి
స్వరూపాదికం యథాప్రమాణం జ్ఞాపయిత్వా నుష్టా పసీయోహ మి
తివిశేషనిష్కర్షణ రహితానామపి నిజ్ఞాపనప్రకార శ్చక్రితోభవతి-ఏ
వంసామాన్యతిఉక్తేపి సవజ్ఞానవజా హితైషీణి దేవీస్వయమేవ సవజం
విధాన్యసీతి తాత్పర్యం. ,, దేవానాం గుర్యాముక్త,, విత్పాద్యుక్తం
గో పసీయ తమత్వం - తతఏవతత్రతత్ర తదనుగుణనిదేశశక్తిప్రపత్తిస్య

మూపాదే దుకారవగాత్యత్వం నానాన్యవిదేశేన త్యోగ్యతే ననున
 త్వలాక సర్వాగమప్రసిద్ధాయాః ప్రపత్తేకథం దురవగాత్యత్వం ఇత్యం.
 కేచిద్భక్తిప్రపత్తోన్యవ్యా తికరితప్రయోగాదైక్యమిచ్చన్తి - లక్షణభేదా
 క్లేవ మిచ్చన్తాపి కేచి త్స్వతంత్ర్యేణ ముక్తిసాధనత్వం నానువన్యం
 తే - అన్యేతుస్వాతంత్ర్యాన్యపగమేపి ,, వడ్విధాశరణాగతి, రితి వచ
 నానురూపా దాగ్నేయాది పట్కవత్సం ఘాత సాధక త్వమాహుః -
 తత్రైవవక్ష్యాం ప్రత్యేకం సాధనత్వం అపరే - తేష్వేవయథేవ్యం కేచి
 త్కరితమోపేక్షయా కరిపణపరిగ్రహేణ - నియతైకసంగ్రహేపి
 స్వరూపన్యాస మాత్రత్వం ప్రాథకనాభరన్యాసయో రన్యతర మా
 త్రత్వం తయోరేవ యథేవ్యమంగాగిత్యం వికల్పంవాకేచిదాహుః -
 ఇతి రేనప్రపత్తేరవిధేయజ్ఞానరూపత్వ మనివారణాదీరూపత్వం వక్ష్యా
 జ్ఞాదిహేతుకభరన్యాసావిశిష్టత్వం అనన్యత్వం ద్విత్వాదన్యత్వం సర్వ ధ
 మున్యరూప త్యాగాదన్యత్వం భక్తియోగవదాప్రయాణాదనువర్తన్తి
 నివృత్తకమయోగాదన్యంగతత్వం అరబ్ధకార్య పున్యసాపనికతానాక్ష
 మన్యం కింబహుశాగృహ గమనాంజలి ప్రకామాది మాత్ర తాంస ప్రతి
 పాదయన్తి - ఏకం విప్రతిపత్తియోగ్యతయా దుష్కరః ప్రపత్తేనోపక
 షణ్తి తపోకథంస్యాదుచ్యతే - తత్ర తావచ్చక్రొక్కాది పక్షాన్ని
 త్కేవరక్షాదిషు నిరాకాష్టక - పాడ్విభ్యోక్తిరపి "న్యాసకపంచాక్షసంయు
 త,, ఇతి బలాదప్యాక్షయోగోక్తివదహ్లాగ్గీ సముచ్చయేనస్థాపితా - అ
 తేవీవహి ,, వదక్షన్తముపాయంచే, త్యాదికమనీనక్లచ్చతే - స్వరూపన్యా
 సస్సాగ్రతాపేక్షితత్వేపి ,, అర్హాక్షయభరన్యాసః - త్వయిరహితభర
 స్మిసోహంయతః - తవభరహమకారిషిధామికై ,, రిత్యాదిప్రమాణ
 సంప్రదాయై భారన్యాసప్రాధాన్యంసిద్ధమ్ - యదప్యక్తం భరత ముని
 నా,, అనన్యసాధ్య స్వాభీష్టేమహావిశ్వాసపూర్వకమ్ - తదేకోపాయతా
 యాంవప్రపత్తిశరణాగతి,, రితి - యచ్చపార్శ్వస్మిన్ ప్రార్థనామశిశ్న
 రణాగతిరితిత్రాపిపూర్వోక్తప్రమాణానుసారా వనన్యసాధ్యత్వ తద

సామాన్య నిరక్షర ఉపపన్న ఇతి - ఏవ మీద్యక భరన్యాసాత్మక
 శరణ్యత్వోపయుక్తాకార విశిష్ట పరతత్వవిషయతయాచనియాస్య
 సామాన్యప్రపన్న స్వరూపతోవిషయతశ్చ తమఃకార్య వైపరీత్యవి
 హారి - పారమాధికతత్వం ప్రకారతోక్తతశ్చ రజఃకార్య ప్రకారిప్రకా
 షాన్యథాభావరాహిత్యమ్ - యథాప్రమాణమ్ - ఫలసజ్జకత్వకాత్వాదిత్యా
 శ్చాత్రియథాఽస్థితత్వమ్ - రాజసతామసబుద్ధిప్రకారిశ్చ ,, యయాధ
 కమధమకశ్చ అధమకంధమకమితయే ,, తిక్లొకాభ్యాంగీతః - ఏతే
 పామగమసిద్ధత్వమ్ - నిత్యాగమసిద్ధత్యేపి పురుషబుద్ధ్యకృతాకర్మితత్వం
 సరస్రంభవతి - ఏవస్తువ్యాఖ్యాతం వ్యాపార్యేః - పారమార్థికీతి తమః
 ర్యవ్యుదాసః - ఆనుకూల్యాది శరీరవతితద్ధితస్యా ఉపాయా నైకేభ్యా
 వ్యవృత్తంస్వరూపమ్ - యథావస్థితేతిరజఃకార్యవ్యుదాసః ప్రపత్తవ్య
 షయ సంబంధరూపః ప్రకారఇతి - అవిరతా, అమోక్షచానాదవిశ్రా
 న్తవ్యాపారేత్వధః - వ్యాపారశ్చాత్ర శరణ్యప్రసాదవిశేషవీన - ,, సక్ష్మ
 వహి శాస్త్రార్థః - సక్పదేవ ప్రపన్నాయ - ననుప్రపన్న స్సక్పదే
 నాథ ,, త్యాదిబలాదక్లతః స్వరూపతోవానువృత్తిహన వివక్షితా -
 యథేయే ప్రపద్యఇతివతకమాననిరక్ష స్వరూప్యానుకాలాభిప్రాయః -
 వ్యాపారానువృత్తి కథనాత్మహాస్యోదాహృత భక్త్యగ్గప్రపత్తికృతశ్చే
 ః - సాహిమధ్యేరాధనరూపం సాధ్యాస్తేముత్పాద్యవిరితవ్యాపారా భ
 తి - తదేవతుముక్తింపాదయతి - అన్విత్యాశాసనేన భగవత్ప్రసరైః
 స్వరూపతోపి స్వాదుతమత్వంసూచ్యతే - మే, అకించనతమస్యానన్యశరణ
 క్తవీవంవిజ్ఞాపితాయా విష్ణుపత్న్యోప్రతివచనంనిబద్ధాతి - ఆస్తుతఇతి -
 వణేః , తేనమైత్రీభవతుత ' ఇతి వాదిన్యాశ్చరణాగతవిషయేకైము
 త్తసిద్ధమివం వరప్రదానవాక్య మిత్యుత్పేక్ష్యబోక్తమ్, మయిన్యస్తభ
 స్వమయా స్వీకృతభరన్యవ - ఉపాయ దానమేతస్యా స్తదితలవతి స

మూ—౨ విరతాస్తుతే - అస్తుతే - తయోవసర్వం సంపత్స్యతే - అ
భిలషాయ ప్రత్యగీక

మృతమ్ | యథాతస్యాః ప్రసీదన్త్యాః హరిదానం హనుమతే - భగవ
త్ప్రేమతేః పూర్వోక్తనిత్యకై జగర్య ప్రాప్తిపర్యంత ఫలావినాభావ మా
హ - తయోవ సర్వం సంపత్స్యతే ఇతి - ఏవకారేణాత్మోపాయా న్నరవ్య
వధాన నైరపేక్ష్యంద్యోత్యతే - యద్వాఅస్తుత ఇత్యే తావతైవపర్యా
ప్తే న్నయోవేత్యాదికం విభీషణసహగత రాక్షసన్యాయేన యథాభి మ
తానబధి రక్షణాభిప్రాయమ్ - అథవా శ్లోకత్రయోదిత జ్ఞాత్యాదికమ
నైవరత్రవ యత్రాప్తాథకయిష్యతే తత్సర్వ మిహసర్వ శబ్దాథకః - ఉ
క్తేనసహవత్సమాణ మనుక్తంచ అనబంధి రక్షణ వభిమతత్వా విశేషా
త్సంకలయ్యచోచ్యతే - సంపత్స్యతే ఇతి భవిష్య గ్నిదేశకరి ప్రపత్త్యన
న్తరక్షణప్రభృతి తత్తదుచితకాలాభిప్రాయః - వదాన్యశ్వస్యంజకం చే
దంనాక్యద్వయమ్-ప్రియవా గ్దానశీలోహివదాన్యః - ఏవలక్రీమచ్ఛబ్దా
భిప్రేతషథకముపయోగ విశేషపర్యంతముదాహర్యప్రాప్త్యప్రపక
త్వోపయుక్తసర్వాకారసంగ్రహాకంఠారాయణశబ్దా వ్యాచిఖ్యానురి త
త్రతత్పురుషవృత్తైవయనశబ్దాథకంబహుప్రీహావన్యపదాథకంచ దివ్యా
త్మస్వరూపతావదాహ-అభితేతి.అత్రసంబుధ్యన్తప్రయోగాద్వ్యాఖ్యే
యేపితథాత్వేనతవ(త్వత్)శబ్దాధ్యాసారథికచిత్ - శ్రీమన్నారాయ
ణస్వామిస్మి త్యాదౌమన్త్రాన్తరేవతద్రప్త్యమ్ - అస్యేతప్రాథకానానుగు
ణ తాత్పర్యానుసారేణ సమ్బుద్ధిరీహప్రయుజ్యఇత్యాహుః - అభిల షే
యప్రపత్సగీకత్వం, అభిల షేయాత్యన్తాభావవత్త్వమ్-తేనకతిపయ హే
యంహితేభ్యోవ్యవచ్ఛేదః - కల్యాణైక తానత్వం, కల్యాణానాంసర్వే
షాంగుణానాంసాధారణాశ్రయధూత విస్తారత్వమ్ - నిత్యాదీనావపినస
ర్వమశ్శరగుణత్వమ్ - సమస్త హేయరహితంవిష్టాఖ్యంపరమవృద్ధమ్ -
తేజోబలైశ్వర్యమహావబోధనువీర్యశక్త్యాదిగుణైక రాశిః - సవసర్వగు
ణోపేత, ఇత్యాదిప్రసిద్ధ ఉభయలింగాధికరణాథకఉపయోగాతిశయా

ప్రథమమపాఠ్యం - ॥ నరాజ్ఞాతాని తత్వానీ ॥ త్యాగ్యుక్తా శాత
 త్యాగితశ్చేతమచిద్గతం చిద్గతస్థు వికారా వురుషాధానికం ప్రణ
 తోపేక్షాది పర్యంత మవద్యం నకించి దప్యస్యాస్తీ - నవ కల్పాగ గుణే
 స్వస్యా విద్యమానః కశ్చిదిత్యథాః - పశ్చాత్తుజ్ఞాన బలాది గుణోక్తిరే
 తద్వివరణమ్ - స్వరూపనిరూపకం జ్ఞానత్యాగిక మప్యత్ర కల్పాగశబ్దే
 నసామాన్యత స్సక్తి హేతవ్ - ఏవం సగుణ నిగుణా త్రుత్యోవిశేషయ
 భేదేనా విరూధానుద్యుప్తి పక్షశ్చనిరసః - యద్వా - కల్పాక్షయ
 తానం ప్రదేశ భేదేన కాలభేదేనాప్యకల్పాగత్వ రహిత మిత్యథాః -
 జ్ఞానానంద స్వరూపేతత్ తద్విశేషికరణం జ్ఞాన తయా ౭ వందతయాశ్చ
 కాత్యేకాన కల్పాగ మిత్యుక్తం భవతి - జడావృత్త్యా త్ప్రతికూలా
 దాసీన రూపజ్ఞానాభ్యాంచ వ్యవచ్ఛేదాయ జ్ఞానత్వానంద త్వయోరుభ
 యోరవ్యుక్తిః - ఆనంద కల్పాగ శబ్దా స్వపరా పేక్షయా సుకూల
 త్వంవాచ్యుతః - ఎవం“ఆనందాదయః ప్రధానస్య - అక్షర ధియం
 త్వవరోధః, ఇత్యధికరణాక్తం స్వరూప నిరూపకవగద్యయం వ్యంజి
 తం భవతి - అథవా హేయ ప్రత్యసేక మాశ్రితానాం యథోపా
 యం స్వేచ్ఛయో హేయ నివర్తకమ్ - తథా సతి లోకే స్వనన్క
 ల్పాయత్తహేయ సచ్ఛావస్య నివరోధః - నవ విరుద్ధఘటన శక్తి కల్ప
 నా - స్వరూపమాత్రేణ హేయనివర్తకత్వస్యానంగీకారాత్ - అన్య
 ధాతి ప్రసంగాత్ - కల్పాక్షయకతాన మాశ్రితానా దభి మతేషు కల్పా
 గైష్యేకాగ్రం - అనిష్ట నివర్తక మిష్ట వ్రాపకం చేత్యథాః - స్వ
 స్య నివోకషమగ్గళ గుణాకారత్వ మప్యత్రాథానిధమ్ - “ ఫల మతడి
 పపత్రే, రిత్యధికరణాథాశ్చ దశితః - త్రివిధానాం చేతనానా మచే
 తనానాంశ పరాధీనత్వాది సామ్యాదేవం సూతం వస్తవస్తరంశాస్తీ
 త్యభిప్రాయేదాహ - స్వతర సమస్త వస్తు విలక్షణేతి - ఏతేష జ్ఞాన
 భోగ సాక్ష్యీనీ సర్వ ప్రకార సమనిష్ఠానీధి - “నిత్యం విభుం సర్వ

మూ—నన్నుజ్ఞానానందైకస్వరూప స్వాభిమతానురూపే

గతం సుసూక్ష్మమ్ - విశ్వ మేవేదం పురుషః, ఇత్యాది ప్రసిద్ధమ్ త్రివిధ పరిచ్ఛేద రాహిత్యం ప్రాధాన్యతః పృథగాహ - అనంతేతి - సర్వవ్యాపిత్యాద్యేక పరిచ్ఛేద రాహిత్యమ్ - సర్వకాల వర్తిత్యా తాదృశ పరిచ్ఛేదాభావః - సాక్షాత్పుర మ్పరయావా సర్వ ప్రకారిత్వేన సర్వవస్తుసామానాధికరణ్యస్వాహాత్వాద్వస్తుపరిచ్ఛేదవిరహః - యేనకేనాపి ప్రాశస్త్యేన స్వస్మాదుత్పాత్త్యైః కైశ్చిద్వస్తుభిరధరీకృతత్వాభావాద్వాతద్విగ్రహాదీనాంతు సంతోపి కేచిదతిశయాన్మద్విభూతి గతావేతి తైరపితస్యోవోత్కృషణః వితస్యానిధిఃప్రస్థతులాదిభిశ్చ పరిచ్ఛేదోదేశ పరిచ్ఛేదాంతగత ఇతి తన్నిషేధేన సోపనిషద్ధరి - వస్త్రస్వంతరశూన్యత్వాద్వాసర్వవస్తుస్వరూపైక్యాద్వావస్తుపరిచ్ఛేదాభావ ఇతి పక్షోతుసర్వప్రమాణ విరుద్ధో అనంతపదపూర్వపరశ్రుతివిరుద్ధోచ-యద్యపి దివ్యాత్మస్వరూపా పేక్షయా సర్వేషా ముద్ధేయత్వం సమానం - యద్యపిచ విగ్రహస్య గుణనియామృతయగుణానా మంతరంగత్వం - తథాపిస్వరూపవద్బుద్ధాస్త్ర స్వరూపనిఖిలజగదాధారత్వేనతదనురూపత్వాత్తా దృశ స్వరూపస్య వ్యంజకత్వా త్సలంబన యోగవిషయత్వేన ముముక్షూణాం శుభాశ్రయ త్యాచ్చ ప్రాధాన్యం దశకయతుం గుణేభ్యోపి పూర్వం లేద్విగ్రహమాహ - స్వాభిమతాను రూపేతి - నిరవధికానంద రూపస్య స్వస్యాప్యభిమత మనురూపంచ దివ్య విగ్రహ స్వరూపం స్వరూపస్య నిత్యనిరవధికాను కూలత్వమన్వాభిమతినబాధతే - సర్వస్య సర్వదా విశిష్టైకానుభవ గోచరత్వేన ప్రమాణసిద్ధత్వా త్సాచాభి రూప స్వాభరణాభిమతి వన్నస్వరూపాను కూల్యబాధికా - ఏవంధూషణాదావప్యభిమతత్వావరోధః - అనిష్టావహశారీరాదివ్యావతకై రప్రాకృతత్వభేదయత్వ ప్రాప్యత్వాదిభిరపి విగ్రహాదేరానురూప్యం సర్వదాక్త ప్రకారవిశిష్టత్వమేక రూపత్వంనానారూపత్వవిహిన్యాహవిభవాబావతా దేష్వప్రాకృతత్వ శుభాశ్రయ తాదికం

కరూపాచిన్ద్రదివ్యాద్భుతనిత్య,

సమసామ్యక్రయశ్చైతాః - సమస్మశక్తిరూపాణి - బింబాకృత్యాత్మ
 విమేసమాగత్యావతిష్ఠతే - అచాకపితోకికియాసాభగవద్భావిత్యాత్మ
 మంత్రమంత్రేశ్వరన్యాసాత్పాపిషాద్భుజ్యవిగ్రహే ,, త్యాదిభిరుచ్య
 పరపుష్పహాదివిగ్రహవత్తత్త్వద్విగ్రహసుప్రవేశాదర్చాపిషాద్భుజ్య
 సకాశక శుద్ధసత్త్వద్రవ్యమయీత్యర్థః - దేవతిర్యక్తనుమ్యాదివిచిత్రా
 తారదశాయామపి అచిత్త్యవగం తమసః పరస్మాది, త్యాదిప్రసిద్ధస్య
 పరమనిలయ విగ్రహస్య సన్నివేశైక రూప్యంవా వివక్షితమ్ - చింత్య
 త్వేన చాదితస్యాప్యచింత్యత్వేనోక్తిదితర సజానియ తయాచింత యతు
 మశక్యతామాహ - తేనాచిత్త్యత్వాది సాధక సాధయవత్వా ద్యను మానా
 నాంధుర్విగ్రహక బాధోభిప్రేతః - దివ్యాద్భుత శబ్దాద్రవ్యత సన్ని
 వేశాదిభిశ్చ వైలక్షణ్య పరం - అప్రాకృత స్థాన వతిత్వా ప్రాప్త
 త్వ పరంవా - రూపంవిసిష్టం దివిసంస్థితం - నభూత సంఘ సం
 స్థానోదేహాస్యపరమాత్మనః । నతస్యప్రాకృతాయూహిక మాంసమే
 దోస్థిసమృవా ,, ఇత్యాదిభిస్తథోక్తైః - అద్భుతత్వం, “తస్య హే
 తస్యపురుషస్యరూపమ్ - యథామాహార జనంవాసః - సర్వాశ్చర్యమ
 యం దేవం - తేనాశ్చర్యవరేణాహం - అపూర్వ రూప సంస్థానం ,,
 మిత్యాదిప్రసిద్ధురతిశయవైచిత్ర్యవత్త్వమ్ - నిత్యత్వమపి నిత్యా విచ్ఛా
 న్నభావసంసిద్ధిః - నిత్యం నిత్యాకృతధర ,, మిత్యాదిభిరుక్తమ్ - తేన
 శుభాశ్రయాద్భుత పర విగ్రహస్య కవితత్వ కృతకత్వాది పక్షాః ప్రతి
 ష్ఠాపి - అవతార విగ్రహాణామపి సత్యానామేవ తత్రైవ విభాగా
 విభాగానుపదిష్యా - తేషాం ప్రత్యేక మపినిత్యేచ్ఛా సిద్ధతాం కేచిదా
 హుః - నిరవద్యత్వం తైత్రజ్ఞ శరీరభక్తమూలత్వ దుఃఖావహ
 త్యాదేరభావాద్దివ్యాత్మస్వరూపే ప్రకారంతర యోగపురుషా శేష
 యోక్తమనాలమృతస్వరూపమప్యవద్యందివ్యవిగ్రహేనాస్తి - తస్యయ
 భాశ్రుతంయథాదశేనందనుభావనం ధైయత్వాత్ - ఇహాభివ్యక్తవాసే

మూ - నిరవద్యనిరతిశయాజ్ఞల్యసౌందర్యసౌగంధ్యసౌకుమార్య

ర్యలావణ్యయావనా

క్షయానకిచ్చిదపి ప్రతికూలం సర్వస్య తదనుకూలతయైవ ప్రమాణః ?
 ధృత్వాత్మస్వత్వపరప్రతికూల సర్వాశ్రయస్యాపి స్వప్రతికూల తేశరపి
 తతయా సమస్తహేయరహితత్వోక్తిః - ఏవంముక్త నిత్యాపేక్షయాః
 సకస్యచిత్తాప్రతికూల్యమ్ - తేషామీశ్వరేణ సమానభాగ త్వాత్ - అ
 చేతనాపేక్షయాః ప్రతికూలాను కూలత కదాచిదపి న స్తి - అతఏవత
 స్యహేయముపాదేయచ్ఛవాన్తి - తస్యసావద్యత్వోక్తిస్తు చేతన విశే
 షప్రతికూలస్వభావయోగితయా తదపేక్షా - తైత్ర జ్ఞానాంతు స్వప్ర
 తికూల దుఃఖితత్కారణ సచ్చిన్ద్రాత్సావద్యత్వమ్ - ఈశ్వరబుద్ధి విశేష
 రూపస్య తైత్రజ్ఞకమకసాధ్యుగ్రహస్యాపికమకవశ్య గోచర తయాత
 ద్దోషత్వమేవ - ఈశ్వరస్యత్వసౌ ప్రశాసన రూపతయాగుణవీచ - ఏ
 వంస్థితే దివ్యవిగ్రహస్య నిరవద్యత్వోక్తిః ఈశ్వరాపేక్షయాతదాశ్రితా
 పేక్షయాచ శరీరత్వాది శబ్దాత ప్రతికూలస్వభావరాహిత్యపరా-నిర
 తిశయత్వ హాజ్ఞల్యాదిను సర్వేష్వ స్థియతే - తచ్చ తత్తదపేక్షయో
 ల్కృష్టాధావాదనుత్తమత్వవత్ - ద్భాజ్ఞల్యమ్ , “ అదిత్య వణకమ్ -
 దివిసూర్య సహస్రస్యే , త్యాదిషూకం భాస్వర తమత్వమ్ - సౌంద
 ర్యమవయవశోభా - యేన “ సాక్షాన్మన్మథమన్మథ ” ఇత్యుచ్యతే - “ స
 వణగన్ధ , ఇతిశ్రుతిరనుకూల గన్ధవిషయా - స్రక్చందరాది చాత్రశక్య
 తకరత్వమిత్యభిప్రాయేణ సౌగంధ్యశబ్దః - సౌకుమార్యం మహాబల త్వే
 పిత్తుప్స (భా) హాసఇతినామదుహానం మాదకవమ్ - యథోక్తం “ సు
 కుమారౌ మహాబలా , వితి - లావణ్యం సముదానుశోభా - “ ధూ
 యిష్ఠం తేజవీవాద్భిబాహుళాభి మృదూకృతమ్ , చక్షు రానంద జన
 నం లావణ్యమితీకథ్యత , ఇత్యాదుః - యావన మిహానకాల కృతావ
 స్థా - కిన్దుతాద్యశో విగ్రహస్వభావః - తద్భావనస్య నిత్యత్వాత్ - అ
 స్త్యేషామపిహియావ సేకమా రానంతరభావిత్వముపలక్షణ మాత్రమేవ -

మూ—ద్యనన్మగుణనిధి దివ్యరూపస్వాభావికానవధికాతిక
యజ్ఞాన,బలై,శ్వర్య

యువతి మైవ కేసాంచిదుత్పత్తిశ్రవణాల్ - అదిక బేదన శుభాశ్రయాదిప్ర
కరణా క్క సవణ గుణ సంగ్రహః తతఏవా నంత్యమ్ - నిధిశబ్ద ఇహ
శ్రయపరికి నిరతిశయ భోగ్యత్వవ్యంజకత్వ - ఏవముపకారక తమత్వా
ద్యవి స్రాయేగు గుణేభ్యఃపూర్వంవిగ్రహ ఉక్తః - అధృత విగ్రహాభి
వ్యంగ్యప్రకృష్టగుణభూయిష్ఠ తామాహ - స్వాభావికత - అత్ర సవణ
గుణ కందధూతై ర శ్రీతానా శ్రిత గోచరి వ్యాపారభేద సాధారణై
జ్ఞానాభికి పరత్వంఅస్మిన్సరమ్, కైకాంతై స్సాశీల్యాదిభిస్సౌలభ్యంబవ్య
జ్యతే - స్వాభావికత బేదన నిత్యత్వమనన్యాధీనత్వంచాత్ర వివక్షే తమ్ -
తాభ్యాఃముక్తమిన్ద్రజ్ఞానాదిభ్యోవ్యవచ్ఛేదః - తద్బలాదిభ్యో వ్యవచ్ఛేద
స్మ అనవధికాతికయత్వాదవ్యనవధికాతిశయ శబ్దఃపూర్వవత్ - “ ప
రాస్యశక్తి వివిధైవ హూయతే - స్వాభావికే జ్ఞాన బల క్రియా చే”
త్యామృతమ్-స్వాభావికత్వం పరత్వంచ సర్వగుణేషు యోజ్యముతి భా
వః - సజ్జ-మణాభిప్రాయాత్ర యాభివ్యక్తికమేగు జ్ఞానాది గుణద్వం
ద్వనిఃకైకి - ప్రత్యేకంచగుణద్వం ద్వేషు పౌర్వాపర్య హేతుభాగవ
చ్చాసోత్తః-యథాః “ బలంవీర్యంతథాతేజ ఇత్యేతన్తు గుణత్రయమ్
శ్రమాద్యన ద్వాభావాభ్యుంజ్ఞానాచేరుపసజ్జన ” మితి-జ్ఞానమిహ సగ్గ
సాక్షాత్కారరూపమ్ - “ యస్సవజ్ఞస్సర్వవిత్ - సవణదశీ స్వాధీ
వోనాదిస్స ర్వేశ్వరస్సర్వద్యగి” త్యాదిభ్యః- ఉక్తంచనాథమునిభిః “ యో
వేత్రియుగపత్సర్వం ప్రత్యక్షేణసదాస్వతః, ఇతి-బలంనామశ్రమ ప్రసంగ
రహితం సర్వధారణసామర్థ్యం “ ఏవ సేతవిధరణః - యత్రవిశ్వం
భవ త్యేకనీళం-తత్సవితువణ రేణ్యం-ధ్రువమచలమమృతం విష్ణుసంక్షంస
వా ధారంధామ-యోలోకత్రయమావిశ్వవిభత్యవ్యయ-ఈశ్వరః- పర
మాత్మచసర్వేషామాధారఃపరమేశ్వర” ఇత్యాదిసిద్ధం. విశ్వసంక్షం, ఏవస
ర్వేశ్వరః-సర్వేశ్వరేశ్వరః కృష్ణ” ఇత్యాదిమా కం అవ్యాహతేచ్ఛం స

మూ—

వీర్య, శక్తి, లేజస్సోశీల్య, వాత్సల్య,

ర్వనియన్తృత్వం—“అజస్సర్వేశ్వర,, ఇతి వచనానువాచః—వీర్యం, సర్వోపాదానత్వేనర్వధారణేనర్వనియమనేపివికారరహితత్వం—యథోక్తం,, విక్లాపవిరహావీర్యంప్రకృతిత్వేపిమేవచ” శ్యాదిశక్తి, స్వేతనస్వరామధ్యనిర్వాహికా,, జగన్మృత్యుతిభావోమేయస్సాశక్తిరిత్యత,, ఇత్యాదిషూక్తానసర్వోపాదానత్వాత్మికా—యద్వా యదనైగ్రతకృత్యావధాతీతమివభాతి తద్భుతనసామధ్యకరూపా—తేజః, అన్పాధీనహవార్యనపేక్షత్వం—తదుక్తం,, లేజస్వన్యసపేక్షితే” తి— “సహకార్యనపేక్షామేనవకకార్యవిధోహియా । తేజస్వన్యగుణప్రామాన్యమియంతత్వకేదిన” ఇతిచ — “నతత్రసూర్యసంపదంతారకం - సేమావిద్యతో భాంతికుతోయమ్నః జ్యోతింస్యాచిత్తవద్రాజక వరూప్రచ్ఛాదయక శ్రియే,, త్యాదినదశితం - పరాభిధవసామధ్యకం లేజఃకచ్చిదితతే,, లోకేశశ్చిత్సావాద్యవస్తయా స్వవిధూతం నజానాతి - జానన్నపింధారయతి—జ్ఞాత్వాధారయన్నపిః సవకధానియంతుఃశక్తోతి - ధారణనియమనాభ్యాం గ్లానోభవతి—అగ్లానోపినతత్సత్తాస్థితి మేతుస్సాస్యత్మదేతుశ్చపరాధీనసహకారి సాపేక్షస్సాగ్త— నైవమసావితీచగుణక్రమోక్తితాత్పర్యమ్—అథ,, తవానంతగుణస్యాపి పడేవ ప్రథమేగుణాః మైస్త్వయేవజగతుగ్తావన్యేప్యంతనికవేళితాః। ప్రకృష్టంవిజ్ఞాన,, మిత్వాద్యుక్త మేదుగ్ధవితతియాపా— ఆశ్రితసంగ్రహరక్షణయోర్విశేషతడపయుక్తగుణాత్వవ్యంతే - తత్రసోశీల్యం. శోభనశీలత్వమ్— తచ్చాత్రాతిమహీయసేప్యత్వంత హీనేమగుహ గోపాలాదిష్వపి సాధ్వసప్రశమనానన్యప్రయోజనసీరంద్రసంశ్లేషస్వభావత్వం—యథోక్తం,, గుహేసహితోరామః - అహంవోబాంధవోజాత,, ఇత్యాది - వాత్సల్యం,, శరణాగతవత్సల,, ఇత్యాద్యభిప్రేతా స్వరక్షణేయతయాభి మలేమవోషతిర సాహరిణీ ప్రీతిః - దోషాదా మపి గుణ త్వేన దశన మితి భృతి వాదః - తుమాకామా భూత వాత్సల్య కథనేన తు

యీ— మూడవ, జడవ, సౌహదణ, సామ్యకారుణ్య, మాధుర్య,
 మాతృకృతాభవతి - “ అపిచేత్సదురాచారోభజతేమామనన్యభాక్ సా
 ధురేవసమంతవ్యస్సమ్యగ్వ్యవసితోహిసః-అపిపాపేష్వభిరతామద్భక్తైః
 పాండునందనముచ్యంతేపాతకైస్సవైకరిపత్మ పత్రమివాంభసే ” తిబా
 హ - మూడవం, “తంవిన్యాకైయీప్రత్ర, మిత్యాదినాఅగ్రితవిరపో
 త్తమతయాసుప్రపేతత్వం-సాపరాధేషుశాసనోన్ముఖస్యాపిసామప్రధాన
 త్వంవా-యదాహ - “ సామోపహితయావాచా రూక్షాణి పరివజ్జ
 యన్ ,, ఇతి - ఆజ్ఞావం “ ఋజుబుద్ధితయాసర్వమాఖ్యాతుముపచ
 క్రమ,, ఇత్యాదిషూక్తంమనోవాక్కాయ వ్యాపారాణాంమిథ స్సంవా
 దిత్వమ్- తేనసంశ్రితేషువిప్రలిప్సానుదయః - సౌహదణం “సుహృదు
 సర్వభూతానాం. ఉరనాప్రతీజగ్రాహ . పాథకంసమ్భవ్యమాధవ,,
 ఇత్యాది ప్రసిద్ధంసామాన్యశో విశేషతశ్చహితైషిత్వమ్ - తద్ధివిషయభ
 దాత్వచిత్ “ఏషవీవాసాధుకమకారయతిత ,, మిత్యాద్యక్తాభాసి
 నీషయాన విరుద్ధతే - సామ్యంజాతిగుణవృత్తాదినిష్క్రాంత్యా నాద
 రేణ సప్తేరాశ్రయణీయత్వమ్ - యథా “ శలర్యాపూజిత స్సమ్యక్-
 ధన్యోహమచకయిష్యామీత్వోహ మాల్భావ జీవన ,, ఇత్యాది . అత
 ఏవహి “ సమోహంసర్వభూతేష్వి ,, త్యాహ - ఏలేసస్వతఃపక్షపా
 తిత్యమాశ్రితేషు యథాహా మదర స్సమ్భావనా క్రమవైపర్య రహిత
 త్వంచ సీద్యతి - యథాకమకాలదాయిన యోగ్యత్యా శ్రయణో పా
 ధిక పక్షపాతోపి సమత్వా విరోధి - కారుణ్యం, అనుద్దిష్ట స్వప్రయో
 జనాంతరా పరదుఃఖ నిరాకరణేచ్ఛా - పరదుఃఖ దుఃఖిత్యాదికస్తున
 లక్షణమ్ - అవ్యాప్తేరతివాప్తేశ్చ - సర్వప్రశాసిత స్సాప రాధనిగ్ర
 హస్యాపి శాస్త్రసిద్ధత్వాత్పదవిరోధన కారుణ్యంనియంతర్యమ్ - లో
 కేపి తదైవ పృథ్వితైః - మాధుర్యమ్, క్షీరవ దుపాయభావసి స్వాదు
 త్వమ్ - తచ్చ “ మాధుర్యంపర ,, మిత్యాదిషూక్తమ్ - ద్వేష వతాం
 జిహ్వాంతానామపి దృష్టిచిత్తప హరిత్యేన రసావ హత్వంవా . యేన

మూ— గాఢీర్య, దార్య, చాతుర్య, స్థైర్య, శౌర్య,

శిశువాలస్యతాదృశీవరమదశా-అనన్యమనసామ్, “మచ్చిత్రామద్దతప్రా
నా,, ఇత్యాద్యుక్తావస్థావవధౌ ద్యౌగప్రదశ్శాసేపి సామ్యత్వమ్- “
హ్యహి పుల్లాంబుజపత్రనేత్రే,, త్యాదిమసిద్ధమ్- గాంధీర్యమ్, భక్తా
నుగ్రహవదాన్యత్వా దేరామూలతో దురవగాహత్వమ్- ఆశ్రితాపరా
ధేషుప్రతిగృహీతృనికమాదిమచ సమోపి స్వజ్ఞానస్య గోపనన దుగ్రహ
హత్వంవా . తదభిప్రాయేణహి సర్వజ్ఞస్యాప్య విజ్ఞాతృత్వోక్తిః - ఔ
చార్యమ్, పాత్రలాఘవందేయ గౌరవంచానాదృత్య తాయవిభాగ స్వా
యేన ప్రత్యుప కారాచి నిరపేక్షం వితరణ రసికత్వమ్ - ప్రధూతం &
త్వాన్య తృప్తత్వంచ . అత ఏవ హ్యర్థిణః సవాక్ స్వయముచారా
నాహ - “చాతుర్యం రక్షణీయేషు జనయన్ ప్రత్యయం తదే,, త్యా
దిప్రసిద్ధమ్ - అతిశక్త్యాశమన చోషగోప రాచి రూపమజడక్రియత్వమ్
యేన విభీషణ సుముఖాదిషు విరుద్ధాన ప్యనుకూలయతి- శుభాశ్రయ
స్వాకార ప్రదశ్శానా ద్యయత్నోపాయైర్విషయ వైరాగ్యాదికంచ జన
యతి - స్థైర్యం, శరణాగత సంగ్రహే దోషప్రదశ్శక్తై రంతరంగై
రప్యకంపనీయత్వమ్ - తథాచాహ - “మిత్రభావేన సంప్రాప్తం న
త్యజేయంకథంచనే,, త్యాది - ధైర్యమ్, “అప్యహం జీవితం చ
హ్యం త్వంవాసీతేనలత్మణా,, మిత్యాదిమాత్తమ్ అత్యంతాభిమతవి
యోగ ప్రసంగేవ్య భగ్న ప్రతిజ్ఞత్వమ్ - భీష్మాద్యాశ్రితప్రతిజ్ఞారక్షణా
య స్వప్రతిజ్ఞాభంగేపి తాదృశ ప్రతిజ్ఞాసీద్ధిః - అతివీచ “నమోమోఘం
వచోభవేత్,, ఇత్యాదిభి రవిరోధః - వృత్తయేన వాస్థైర్య ధైర్యై
వ్యాఖ్యాతవ్యై అతర్కితోపన తేపి బలవతి ప్రతిపక్షే సావజ్ఞవృథచిత్త
త్వంవా ధైర్యమ్ . యథాహుః- “కపోలేజానక్యా,, ఇత్యాది - జీ
వత్యపి మహాబలే రావడే సాగరెష్వతి లంఘితే విషణ మభిషింశ తా
దశిక తోయం గుణః - శౌర్యమ్ అస హాయ స్వాపిభీషే షర బలే
సంబల భవ నిభేయ ప్రవేశ సామ ధ్మకన్ - యథా జన సాం

పతాకము, సత్కామ, సత్కృత్యము, కృతిత్వము

పద్ధతుల బలం సహాధిమ - పరాక్రమి, ప్రవిష్టస్య పరస్యై
 భిన్నంభిన్నం శరైరదగ్ధం, మిత్యాద్యుక్తవ్యాపారః - “అభియాతా
 పహతానే” త్యాద్యుక్తవిమాద్యాగుణావాశ్రితవిరోధిభంగార్థం -
 త్తయాదయ ప్రయోవా - అభేష్ట ప్రాపదార్థా గుణావాహ - స
 క్త్యామసత్కృత్యసంకల్పేతి - ఇహేతా శబ్దాభావ ప్రధానా కమణా
 కయవృత్తావా - కామ్యంత ఇతికామః - స్వేనస్వాశ్రితై కృతోగ్యా
 కథూతయః - తేన సత్యా నిత్యా ఇత్యర్థః - అమిత్యా భూ
 కకామత్వ మప్రతిహతే కృత్యంన నైరర్థక్య పునరుక్తిభ్యాం నాత్రవి
 వక్షితం. సత్కృత్యసంకల్పత్వం స్వావతారాద్య పూర్వభోగ్యాంతర స్ప
 ష్టే జగద్వ్యాపార మోక్షప్రదానాదిమ చామోక్షసంకల్పత్వం. తేన
 తత్సంకల్పాదభిమతలాభేనస్సంశయత్వంశ్చాత్ - ఉక్త గుణవర్గాద
 ధి కోపకారకంగుణద్వయమాహ - కృతిత్వకృతజ్ఞతేతి . కృతమిహా
 పకారః - కృతజ్ఞాది శబ్దే తథాదృష్టే - తద్వత్వంకృతిత్వం - ఉప
 కర్తృత్వ మిత్యర్థః - యద్వా “అభిషిద్యవలంకాయా,, మిత్యా
 ద్యుక్తం అశ్రిత కాయాపూరణేన కృతకృత్యత్వమ్ . కర్తవ్యశేషర
 హితేషుకృతశబ్ద ప్రయోగాత్ - “నమేసాధాన్తి కర్తవ్యం,, ఇత్యా
 ద్యుక్తం విహితానుష్ఠాననైరపేక్ష్యంధమక ప్రప కనాథాత్కనుష్ఠాన
 వత్వంవా వివక్షితమ్ - తేనాపిపరోపకారాధా మేవ ప్రవృత్తత్వ ము
 క్తం భవతి - శ్రూయతేన . “నకమణా వధకతే నోక నీయాని,,
 తి- తథావ శ్రుత్యంతరం-“ సనసాధునాకమణా భూయాన్నో ఏవా
 సాధునాకసీమా,,నితి- అథవాఅదికమణి క్తః- కృతం, కర్తవ్యత్వే
 వోపక్రాంతం అశ్రితానాం యద్దితంతత్సర్వం పూర్వమేవా నేన ప్ర
 యోజక కర్తా ప్రారబ్ధ మిత్యర్థః - స్వేనకృతంపరోప కారంసృత్వ
 విస్వస్యైవ శేషిత్వంవా - కృతిత్వమ్, కృతజ్ఞతా - పరైః కృత
 స్యాను కూల్య లవస్య సత్కృతై రనంతా పకారకర

మూ— కృతజ్ఞతాద్యసంఖ్యేయ కల్యాణ గుణగణా ఘమహా
 గణావ, స్వోచితవినివృత్తా

తెవిష్ణుయంచానంతప్రత్యుపకారకరదేవ్యకృతప్రత్యుపకారవత్తదబుబుధి
 న్యంతసంరదౌయత సైవ నా ను ద శక న మ-య ధో క్రం, సస్య
 ర క్షణ కారాదాం శత మప్యత్త నత్తయా - కథం చిరుప కాశేణ
 సైవై వేన తు ప్య తీ , త - “ గో విం దే తి య దా క్రం
 రత్ | ర్వర-ఘ్రి ముద్దిశ్యే , త్యానిద - ఏతేన సంక్రితా నాంప
 త్వా ద్దోష సంభవేపి హిలైషిణ భృక్షణ మాశ్ర ప్ర వృత్త త్వం సి
 భ్యతి - అథవాభిశు నియమాంతరాను సారేణ స్వకృతం తాదాత్మ్య
 క సత్కాఖ్యాన మకృత్య వజ్జి నాతీతి కృతజ్ఞః - యదూచే - “ శిర
 సాయాచ తస్మ్య వచనం నకృతం మయే , తి - ఇదంచ ప్రాప్తా
 వసరే భరతస్యే వాపేక్షిత పూరణాయస్యాత్ - ఆదిశబ్దేనా “నృ
 శంస్యమను క్రోశ,, ఇత్యాది ప్రసిద్ధ సర్వ గుణ సంగ్రహః - అసం
 ఖ్యేయశబ్దః “ యథా రత్నాని జలధే రసంఖ్యయాని పుత్రక | త
 థా గుణాశ్చ దేవస్యత్వ సంఖ్యేయాహీ చక్రిణ,, ఇత్యాది వచన స్మా
 రకః | ఆశ్రిత విరోధి నిరస నాథక తయా గ్రోధా దేరపి కల్యాణ గు
 ణ శబ్దేన సంగ్రహః - “ చతు ముఖాయు యకది కోటివ
 క్రతి- మోకాయతైర్యస్య గుణానశక్యా , ఇత్యాది ప్రసిద్ధా పరిచ్ఛే
 ద్యగుణానంత్య తాపి త్రయ ప్రశమనత్వం దురవ గాహత్వంచ వ్యనిక్తి-
 గుణగణాఘ మహాగణవేతి, ఏకైక గుణస్యావాంతరానేక గుణగణక
 త్వం గణశబ్దేన వ్యజ్యతే - గుణగణా ఏవాఘా జలప్రవాహ సైషాం
 మహా గణావ ఇవాయ మేకా శ్రయ భూతఇతిభావః - అథ స్వరూ ప
 స్య విగ్రహ వద్గుణవచ్చ విగ్రహస్య శోభాతిశయ హేతుభూతానిభూ
 షణా న్యవ్యంతే - స్వోచితేతి - ఉక్తస్వరూపరూప గుణవతస్స్వరూ
 పరూపత్వం స్వోచితత్వమ్ - కిరీట త్యాదిభేదస్య తత్తత్స్వరూపో పా
 దానసిద్ధత్వా దాశ్చర్యత్వస్య పృథగుక్త్యాత్ర వివిధవిచిత్రకర్తృ హే

— నంతాశ్చర్య నిత్యనిరవద్య నిరతిశయగత నిరతి శయను
భిన్నరూపియై యాత్మకేరీటుమకుటచూడఁవలెననుకర
కుండలగ్రీవేయకహరకేయూరకటక శ్రీవత్సకౌసుమభ
ముక్తాదామోదరబద్ధన పీతామృత కాశ్చేగుణ సూపురా
ద్యపరిమితదివ్యధూషణ

రత్నముకూడిమయి త్వేనత స్తదవానరశిల్పభేదైశ్చ సత్యైకంవై వమ్యం
మాతరి - అనన్తశబ్దాశ్చర్య విశేషకరి - అసంఖ్యైయత్వ వివక్షాయాం
పరిమితశబ్దరి పృథురరత్నపరం - నిత్యనిరవద్యత్వాభ్యాం ప్రాకృత
మాతాది వ్యావృత్తిః - ప్రవృత్తినిరతైర్మృత్యు, మితిహి నిత్యం
సాపంప్రతిపాద్యతే - సర్వదా నిరవద్యం నవా కాదాచితావద్య శ
క్తివృద్ధానః - సర్వకన్ధస్యాపి దివ్య రూపస్యా మోహితశ యమో
పతయానిరతిశయసుగతస్యైవ - అనభిమత కాతీన్యాద్యభావాన్నిరతిశయ
పృథుశ్చత్వం సూర్యాది తేజోభి భావకదివ్యవిగ్రహ తేజసా ప్యనభి
మాతత్వాన్నిరతిశయోజ్యలత్నమ్ - కణికామకుటవ్యావృత్త్యాసర్వా
వత్స సూచనార్థం కిరీట శబ్దేన మకుట విశేషణమ్ - భారక పురుష
భద్రేహి మకుటద్వైవిధ్యం శిల్పిశాస్త్రాది సిద్ధమ్ - అథవా “నాకు
ర్మిరీనామకుటీ”తి ప్రయోగాచ్చిరోభూషణమాత్రే మకుటశబ్దరి - అ
పవాకిరీటస్యోద్భవభాగో మకుటశబ్దేనోద్యతే - మకర సన్నివేశం కుం
టలం మకరకుండలమ్ - అవిభక్తలక్షణ రూపస్యాపి శ్రీవత్సస్య ధూష
ణసమాసతయా భూషణత్వోక్తిరి - తాదృశపుత్రస్సంస్థానయోగాచ్చ
సూషణ దేవతాధ్యాయేన తదభివ్యక్తరి - ముక్తాదామాని వీకావలితిన
లాదీని-పీతామృతస్య ధూషణతయోక్తిశ్చోభాతిశయమోహుత్వ మహా
సూతాత్వాద్యభిప్రాయా - యథా “అననీపుకృతసద్భావః పీతవాసాజనా
కానః | వ్యభ్రాజతసభామధ్యే వ్యోమ్నివాపలితో మణి”రితి - ఆదిశ
బ్దేనవమాస్తబద్ధాలు లీయకాదిసన్ధిహరి - ఉక్తగుణాత్క-మహామేతు
మాత ప్రవృత్తిలక్షణ్యజ్ఞాపనాయ భూషణాయుధయో దివ్య శబ్దః

మూ— స్వానురూపాచింత్యశక్తిశంఖచక్రగదాశక్త్యాద్యసం
ఖ్యేయ నిత్య నిరవద్య నిరతిశయ కల్పాణ దివ్యాయుధ

వీవ మూర్తితానా మనుభవాథాణి భూషణౌస్యత్వా తదనుభవత |
క్షణయో రుపయుక్తానిదివ్యాయుధాన్యాచక్షై - స్వానురూపేతి - ధృ
త్వోక్త విగ్రహాది విశిష్టా సేవయా స్వశబ్దః - తత్తదానురూప్యం -
భోచితం గ్రాహ్యమ్ - సర్వేషా మాయుధానాం సర్వాయుధ కార
శక్త్యాదచింత్యశక్తిత్వోక్తిః - కుతారటంకమద్దాలాది కార్యం సా
తైల వసుధాతలభదనమేకేనహిశ రేణకృతముచ్యతే - విభదచపునసా
లాక - సహాయకృత్యంతితస్యే, త్యాదినిః - యద్వానిత్యనూరిసమా
ప్యతయాతదిచ్చా (తచ్చేష్టా) సగుణవిచిత్రకార్యసామర్థ్యమిహవివ
తమ్ - ఉక్తంచోత్తరశ్రీమద్రామామాయణే - శరా నానావిధాశ్వాపి
నురాయతవిగ్రహమ్ | అస్వగచ్ఛన్తికాకుత్స్థంసర్వే పురుషవిగ్రహాః,
తి - చక్రస్య హేతిరాజత్వేవి శ్భస్యపూర్వోక్తిః స్వశక్త్యైభాగవత
మోక్షప్రదానశక్తిసూచకతయాభ్యుపేతత్వాభిప్రాయా - యథా
క్తంపరమసంహితాయామ్ - “సృష్టిబీజంతథాపద్మంచక్రంస్థితినిలం
నమగ్రదాసంహారబిజస్తుశంఖంముక్తి నిబంధన, మితి - వీవమన్యత్ర
పి-అత్రపఞ్చానాంకంరోక్తిప్రథాన్యాత్ - “పఞ్చాయుధానిపఞ్చ
భూతశక్తిరూపాణి, తిథారతేహోక్తం - అస్త్రపూషణాధ్యాయా
మతు మహానాది తత్త్వ రూపాణి తదభయం తాత్పర్య భేదా
విరోధననేయమ్-అదిశబ్దేనహలముసలాదిసంగ్రహః - సహస్రభువి
శ్యరూపాది విగ్రహేష్వాయుధానా మసంఖ్యేయత్వం - అనేక దివ్యా
భరణం దివ్యా నేకోద్య తాయుధ, మిత్యాదిభి స్సవ్యక్తమ్
నిత్య నిరవద్య త్వం పూర్వవత్ - శుభలక్షణపాపరూపా
దాభరణకోటావపి నివిశ్య శాఖాతిశయ మోక్ష
త్వాదనుకూల తమ స్వభావత్వా న్ముముక్షు భ్యేయ విగ్రహ విశేష
తమా మోక్షోప యోగిత్వాచ్చ నిరతిశయకల్పాణత్వమ్ - అభేద

— స్వాభిమతనిత్యనిరవద్యానురూప స్వరూప రూపగుణవి
భవైశ్వర్య శీలాద్యన వధికాతశయా సంఖ్యయకల్యాణ
గుణగణ శ్రీవల్లభ - ఏవంభూరిభూమినీశానాయకస్వ

విధ భూషణౌ యుధాది విశిష్టస్య నిరుపాధిక భోగ్యస్య భతుఃకి ప్ర
ధాన భోక్తృత్వేనావస్థితా దేవీః ప్రతి పాదయన్ ప్రథమం వ్యాఖ్యే
యే ప్రాప్య ప్రాపక దశయో నిఃత్యాన్విత త్వేన నిదిష్టాం శ్రియ
మాద రాతిశయా దుక్త ప్రకారః విశిష్టత్వే ప్రమాణ దాధ్యౌ ద్యౌ
త్తనాయ పూర్వవత్సవరాహ - స్వాభి మనేతి - శ్రియోవల్లభభగవ
ద్రాహ “నిత్యాను కూలం స్వతః, ఇత్యాది ప్రసిద్ధ స్వభావా యాః శ్రీ
యోన్యసౌ నిత్య నిరతశయ భోగ్య ఇతి దశాతం స్యాత్ - శ్రీవల్ల
భా యశ్యేతి విగ్రహేతు బ్రీయ తమయా తయాని పేదితం న ప్రత్యా
ఖ్యాతీతి ఫలతి - ఈశ్వరంచాభిమతత్వం “ నజీవేయం ఉణ మపి వినా
తామసీతే షణ్ణామ్ - నత్వహంతా వినాసీతాం జీవేయంహి కథం శ
న- కచ్చిన్నతద్ధేమ సమానవణ్ణామ్ - కుశలీ యదికాకుల్స్థః - మ
త్కృతేకా కమాత్రేతు - యది రామ స్సముద్రాంతామ్ - దుష్కరం
కురుతేరామ, ఇత్యాది సామ్యేయక వృత్త్యా వ్యజ్యతే - నిత్యని
యత ప్రాధాన్య తారతమ్యక్రమేణ శ్రియాసహకాసనస్థే దేవ్యాత
చ్ఛాయా సంకాశ తయా భగవన్యతి - ఏవంభూలేతి - తదాహుః-
“ దేవిత్యామనసీశయా సహమహీదేవ్య స్సహస్రం తథే, తి - తప
దిశ్యమాన భమాణ ధారాదతి దిశ్యమాన భమాణ ధారస్య స్వతఃప్రా
ప్తవైషమ్యా విరోధేన సామ్యం వ్యవస్థాప్యమ్-పరరూపేపి దేవీత్రయ
సంబంధః ప్రమాణ సమ్మతః - యథోక్తంబలపౌషకే- “ దేవోవై
కుంఠ నాథస్తు తినంతాసన సంస్థితః - సేవ్యశ్రీభూమినీశాభిప్రా
దుభావైస్తుచాఖిలైః - శంఖచక్ర ధరోనిత్యం జానున్యస్తైకమాన్మ
జాణ- అభయప్రదహస్తౌ నీలజీమూత సన్నిభః - ధ్యాతవ్యా నిత్య
తాకసో భుక్తి ముక్తి ఫలప్రద, ఇతి- నిత్యగ్రంథోక్త ధ్యానేతు నా

మూ— శృంగదాసువృత్తి - స్వరూప స్థితిప్రవృత్తి - భేదాశేష

గభోగ విన్యస్తవామభుజయిత్వై తత్స. హతాంతరి మూలమ్ - ఏ -
 నవణాభుజాది విప్రపత్తిరపినిస్తా - అచింత్యశక్తేశ్వరస్య స్వచ్ఛం
 దప్పత్రేపరసంజ్ఞి రిరూపేపి తగ్మ త్వేన పర్యథాంతత్వ త్స. హా
 క్తా విశేషా నాన్యోన్య బాధకమనాంత - యథానునిష్ఠాయాపెన
 ప్ర సప్తతిభేదాః - యథావ - “కృష్ణరూపాన్యసంఖ్యానీ, తువ్యం
 తే - ఏవం పరప్ర్యాహాదిష్వపి యత్పదేశం సర్వస్య సత్య త్వమ్.
 అగీరుతవ - “ పశ్యమే పాథక రూపాణి శతశోభ సహస్రశః,
 తి-కృచిద్వల్లభ తయాకృచిన్నాయక తయోవ నిర్దేశస్య శర్మ జే
 వ్యదుగుణం తాత్పర్యం గ్రాహ్యమ్ - ఏవం దేవీ పయంతైః ఆ
 ప్రేడితాతి శయస్య పరమ భోగ్యస్యాపరణ్య చంద్రికా త్వవ్య దానా
 యనిత్యభోక్తృ వర్గమాహ - స్వచ్ఛందేతి - సూరయా హిన్యా
 వ్యభిమతం స్వయం సాక్షాత్ప్రత్య ఆత్మా స్థియం సహం తదథం
 వాయుజ్యత మనువతంత ఇతి జ్ఞాననాయ స్వచ్ఛందాను వృత్తిశ్చ
 క్తమ్ - స్వశబ్దరి పూర్వోత్తర పదేశ్వర విషయః - స్థితిరీహ స్వ
 రూపస్య సర్వ కాలాను వృత్తిరి - ప్రవృత్తిరేపాం కైంకర్య రూ
 పో వ్యాపారః - స్వరూపాదీనాంభేద స్తత్త్వేతి యోగ్య పేక్షయా
 విలక్షణస్యవహర హేతుధూరి ఆకారిః - అశేషేత్వాదివ్యాఖ్యాతమ్.
 స్వరూప నిత్యత్వే సర్వాత్మ సాధారణేపి సూరిమ విశేషత ఉక్తరస
 వాధా సహజ్జిత్వ లక్షణే నిత్యత్వేన ముక్త వ్యావృత్తిః - నిత్యవి
 రవద్యతయావా నిరవద్యత్వం దుఃఖాది దోష గంధరహితత్వమ్ - య
 త్తోక్తమ్ - “హతాభిల క్షేపమైస్సస్వభావతః, ఇతి - జ్ఞానాదివిశే
 షణంవా నిత్యనిరవద్యత్వమ్ - తేనకైంకర్యే స్వాధీనస్వాథకత్వక
 త్వ భోక్తృత్వ భ్రమ రాహిత్యసిద్ధిః - జ్ఞానస్య నిరంతరయత్వ మిశ్వర
 జ్ఞానవత్సరక విషయత్వమ్-క్రియాయా విశ్వయన్యవ నిరతి శయత్వం
 కైంకర్య ముత్రేసా వ్యమ్-సహ విషయ త్వేతు పర వత్సరక శరీ

పుణ్య గ ద్యాధికారము

— శేషలేక రతిరూప నిశ్చ నిరవద్య - నిరతిశయ జ్ఞాన
క్రియ శ్వర్యావ్యనంత గుణగణ శేష శేషాశన గరుడ
ప్రముఖ నానావిధాన న్నపరిజన పరి చారికా పరిచరిత
చరణముగళ

త్వాద్విప్రసంగః - అతపిషహ శక్తానా మపి జగద్వ్యాపారేషా దా
నశ్వమిత్యా వాతా సైక పయోప నిరస్తః - ప్రవృత్తి శబ్దేన క్రియా
యోగి పృతస్మిర్దివ్య శ్వాదప్రక్రియా విషయమైశ్వర్యా మితి వాయో
ప్యం - తదప్యేషాం పరాధణం పరాధీనం - అదిశబ్దేన కైంకర్యానుగుణ
అవీర్యాదిసంగ్రహః - త త్తేవావిశేషనియతాసంఖ్యాతావాంత రేచ్ఛా
దివై చిత్త్యా గ్రిభి ప్రాయేదానన్తగణశబ్దః - శేషాదీనాం విశేషాః - త
యాసహసీనః, మిత్యాదిశ్లోకేషు ద్రష్టవ్యాః - ఆసన వాహన సేనేశ
ద్వారపాలాది భేదేన నానావిధత్వ మనంతత్వ మిహాసంఖ్యాతత్వమ్ - ఇ
హ పరిజనాః, శత్రుధారకాదయః - పరిచారికాః, అను గ్రహ విమలా
ద్యాః తథాకాంతీ వారుణీ సూత్రవతి సుద్రాసు కీర్తి ప్రభృతయః, శే
షాదిపత్న్యస్మాదపిహి లేషాం యథాహాంసాంతః పురస్వామి సేవాచి
శేషాథావీవ - “గుణై దాణ్యము పాగళ, ఇశిస్యామేనస్వామి విగ్ర
హగుణై రపి కైంకర్యే ప్రసరిత్య మభిసేత్వాహ - పరి చరిత చర
ణ యుగళేతి - ఏవం నిశ్చ విగ్రహాది యుక్తప్ర నిశ్చ సూరి సేవ్యస్య
ముక్తగమ్యం నివాసస్థానమూహ - పరిమేతి - పరమయోగి వాఙ్మన
సా పరిచ్ఛేద్య స్వరూప స్వభావేతి సంబుధ్యంతం కేచి ద్వాచక్షతే -
తథా పూర్వోక్తానాం సవేషాం పరత్వ సౌలభ్యోప యోగిత్యజ్ఞా
పనాయ తదుభయం స్వరూప స్వభావ శబ్దాభ్యాం వివక్షితమ్ - స్వ
రూప నిరూపకం నిరూపిత స్వరూప విశేషకం చేతి భిన్నా వగణ
ద్యయంవా - ఏవం సతి పూర్వోక్త మేవ ముఖాంతరేణా నవసరే నిగ
మితంస్యాత్ - ఇతో వరమ నుక్త పరమ వ్యోమ ప్రకషాకభవమ్ - త
థావ తద్విశేషణ తయైవ సప్తమ్యంత త్వేన శ్రీవైకుంఠ గణ్యే శ్చేత

మూ—పరమయోగి వాఙ్మనసా పరిచ్ఛేద్య స్వరూపస్వభావ స్వా
భివృత్తి వివిధ విచిత్రానంత భోగ్యభోగోప కరణ భోగస్థా
న సమృద్ధానంతా శ్చయోనంతమహా విభవానంత పరి
మాణ నిత్య నిరవద్య నిరతిశయ

త్పరితమ - పరమయోగిన స్సాక్షాత్కృత పరబ్రహ్మస్వరూపాని శ్చే
ద్విపవాసినః - “ యేతుముక్తా భవం శీహా నరాభరిత సత్తమ -
సాంలక్ష్యేవేమతద్ధియచ్ఛేవత ద్విపవాసినా ,, మితిహి స్మయతే -
రమయ్యమ్ స్వరూపం శుద్ధసత్త్వమయమ్ - తమసః పర ప్యాపి ప
మయ్యమ్ స్వరూపస్యా పరిచ్ఛేద్యత్వ మూర్ధ్వాది భాగేన వ్యవసా
ప్యమ్ - తత్స్వభావో భోగ్యతమత్వాదిరూపః - వివిధ శబ్దో భోగ
ప్రభృతిషు త్రివ్యప్య స్వేతవ్యః - భోగ్యమ ప్రాకృతం సాశ్రయం శబ్ద
ది - తదుప స్థాపక తయా స్వీకృతాని భోగోపకరణాని భోగ సా
నాని క్రిదా పవతాదీని. స్వరూపగుఃసంస్కారాది. వైచిత్ర్యాదిశబ్ద
న నిత్యాపూర్వ వదను భావ్యతయా ఆనంతా శ్చర్యత్వం ప్రత్యేకం -
హద్భిరసంఖ్యాతైశ్చ రక్షణూషణ భద్రాసనాదిశి యోగ గాదనంతక
హవిభవత్వం పర్యంక విద్యాదిమహి విచిత్ర నదీ హ్రద సభాది విశిష్ట
ముక్తగమ్యం స్థానముపదిశ్యతే - “ సహస్ర స్థానైవిమిసేదృశ ఉగ్ర
యత్ర దేవా నామధి దేవ ఆన్త ,, ఇతి తలవ కాంరా ఆధీయతే
పూర్వోక్తా పరిచ్ఛేద్యత్వే హేతురనంత పరిణామత్వమ్ - అనిత్యస
వద్య స్థానాంతర వ్యవచ్ఛేదాథక మిహ నిత్య నిరవద్య త్వోక్తిః - త
త్ర పంచోప నివృత్తి పాద్యానాం భూతానాం తత్సం భూత రూ
పాణాంకేషాంచి దృగవ నిత్యైష్ట్యేన నిత్య త్వమ విరుద్ధమ్ - త్రి
గుణ వత్కమికానామ్ భగవ త్స్వరూ పతి రోధా నాది హేతుత్వా
భావత్ - నిరవద్యత్వమ్ నిరతిశయత్వమ్ స్థానగుణై స్సవైక స్సవక
స్థానాని కాయత్వమ్ - యథోక్తమ్ మహాభారతే - “ రమ్యణి
కామ చారాణి విమా నాని సభా స్మరే ,, త్వం ప్రమృదతే

శ్రీనైకుంతనాథ

రియాస్తూత స్థానస్య పరమాత్మనః, ఇతి-: ఆత్మాకవలతాం ప్రా
 ప్తి యత్రగత్వా నతోపతి - ఈశ్వరం పరమం స్థానం నిరయాస్తూ
 తాదృశాః, ఇతిచ - :కతిగతి ప్రతి ఘాతః, ఇతిధాతుః - గతి
 పరగతి - జ్ఞాన ప్రతిఘాతక కమక ప్రసంగ రహితానీత్య సూరయో
 విమంతాః - జైస్సంబంధా దత్ర నైకుంత శబ్దో ప్రాకృతస్థానపరః -
 :విజ్ఞాన సారధియోక్తాస్తు మనః స్రగ్రహ వాస్నరః - సోధ్యనః పార
 మాప్నోతి తద్విజ్ఞోః పరమంపద, మిత్యాదిభి స్తస్మిన్ - అత్రహి
 వ్యతిరేక విభక్తి స్వారస్యా బాధాల్ : పరమే వ్యోమ, స్మిత్యా
 దిభి రై కాథ్యావృ పరమ సవ శబ్దోక పరమాశ్చ స్వగూఢ పరః -
 :నాకస్య పృష్ఠ మానుష్యా గచ్ఛేన్బ్రహ్మ సలోకతామ్ - దివ్యం స్థా
 న మజరంతా ప్రమేయమ్ - ఏకాంతిన్ ఇత్యారభ్య :తేషాం తత్ప్ర
 రమం స్థానం యదైవస్యంతి సూరయః, ఇత్యాదిభిః స్థాన విశేషస్య స్ప
 ష్టోక్తః-:తేషా మందాంత వర్తిక భగవ ల్లోక విషయత్వం - త
 దంతవర్ణికానాం సర్వేషా ముత్పత్తి వినాశ త్రవణాల్ - ఏతస్యవిస్య
 త్యాక్షరత్వా జరతోక్తేః, అదం భిత్వా తథోద్ధతే, త్యాదిభి రంజ
 విహి ధూతత్వ సూచనాచ్చ - తథాపి త్రిగుణాంత భావో స్మితి
 చేన్న-తమస్మత్త్వాదం ర్వాచాంసు బాలాపః కవి ప్రళయ ప్రతి పాద
 నాల్ - ముక్తగతా శీషక కపాల ప్రభృతి తనుః పర్యంత తత్వ భేదేన
 గంతవ్య దివ్యదేశాధి ధానాల్ - :ఆత్మ వణం తమసః పరస్మా
 ల్ - తమసః పరమో ధాతా శంఖవక్త గదాధర, ఇత్యాదేశ్వ-నా
 థ ఈశ్వరః - :నాభు నాభుయోర్హి పతాపైశ్వర్యా శీష్యు
 తి నాథతే నైశ్వర్యా భాత్వ వచనాన్తస్మిన్, దివ్య దేశే భగవత వి
 శ్వర్యం సేవాప్యపహ్నాను మశక్య మితిధానః - ఏవంనిత్య విఘ్న
 తియోగ త్తక్తి - అథ తత్ప్రతి ద్వంత్వి లిలా :ఘాత యోగం వదక
 :కారణంతు ధ్యేయః - యోబ్రహ్మణం విదధాతి పూజకః, మిత్యా

మూ— స్వసంకల్పాను విధాయి స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తిస్వశే
షత్రైకస్వభావ ప్రకృతి పురుషకాతాత్మక నివిద విచి
త్రానన్మభోగ్యభోక్తృ

నిప్రసిద్ధస్య ముముక్షు సమాశ్రయణీయస్య “ యతోవా ఇమాని భూ
తాని జాయంతే - జన్మా ద్యస్య యతః, ఇత్యాద్యుక్తం లక్షణ మపా
హ - స్వసంకల్పేతి - బద్ధానా మీశ్వరాభి మతా పరిజ్ఞానేన ప్రా
శకి ప్రవృత్తి రితి జ్ఞాపయితు మచిత్స మభి వ్యాహరేణ సవచిద -
త్సాధారణం ససకల్పాను విధాయిత్వ ముక్తమ్ - ప్రకృత్యాదీనాం స్వ
రూప స్థిత్యోరీశ్వర నిత్యేచ్ఛా వశేన నిత్య సిద్ధత్వ మిహాభి శ్చేతమ్ - ప్ర
వృత్తిషుతు సంకల్పజన్యత్వమ్ - ప్రకృతేః స్వరూపం త్రైగుణ్యైన నిరు
ప్యమ్ - సంసారి పురుషస్యతు సంకుచిత జ్ఞాన త్వేన కాలస్యతు
తా ముహూర్తాది మయత్వేన - త్రయూడాం స్థితిః పూర్వవత్ - ప్ర
వృత్తి వ్యాపారః - అత్ర ప్రకృతే గ్రహణం ప్రాకృ తానా మప్యవ
క్షణమ్ - తేన నారాయణ శబ్దేన “ నరాజ్ఞాతాని తత్వానీ , త్యా
నిరుక్తి శ్శూచ్యతే - ప్రకృత్యాత్మక జగదుక్త్యావా కాయా తత్వ స
గ్రహః - లీలా విధూతేరశేషత్వా న్యశేషత్వ భ్రమ సంభవ స్థా
త్వా త్తదపనో దనాయాత్ర స్వశేషతైక స్వభావ త్వముక్తం శేషత్వ
స్య శరీర లక్షణత్వ సిద్ధ్యేయావత్సతా కత్వ మిహ వివక్షితమ్ - తథా
నిరు పాధి కాన్య శేషత్వ రాహిత్యంచ - అత్ర శరీర స్వభావేష్య
ధేయత్వాదిషు సంకల్పాను విధాయిత్వో క్త్యానియామ్యత్వం శాబ్దమా
ధేయత్వ పభిప్రేతమ్ - ప్రకృ త్యాత్మ కత్వం భోగ్య భోగోప కరణా
దౌశ్యష్టి సమష్టి పురుష విభాగ రూప తయా పురుషాత్మ కత్వం భో
క్తృవగ్ - అత్ర భోక్తృత్వం కమోపాధికమ్ - పరమ పదేతు నిరు
పాధిక భోక్తృత్వాదాం సతామ పృనుక్తి స్మత్ర త్యానాం స్వాధీన స్వా
ధో భోక్తృత్వ భ్రమ రాహిత్యాభి ప్రాయా - త్సగల వాదిషు కాలా
కచ్చే దేషు కాలాత్మ కత్వం తేషాం జగదుతే నగ్ర

— మృత్యుగద్యాధికారమున నరూపనిఖిలజగదుదయ విభవలయము.

అయ్య - అధూత స్త్రీ భవిష్యతి త్యాది రూపేణ జగద్విశేష మణిత్య పరిత్యజు సారాద్వైతము స్వామి కాలస్య లీలా విధూతి మాత్రే పత
 మ్. కాలం సపవ తేతత్ర నకాల స్తత్రై ప్రధుః - కలాముహూ
 తాది మయశ్చ కాలానయ ద్విధూతేః పరిణామ హేతు, రితినిత్య
 విధూతే రకాలకాల్యత్వజ్ఞాపనాథమ్ - తత్ర - తత్త్వదనిత్యసద్భా
 వై లీలా విధూతి వత్కాల నియమో నా స్తీతి విశేషః - భోగ్య ప్ర
 భృతి సవకం ప్రత్యేకం వివిధమ్ - తత్త్వదవాతర విశేష వివ త్తయ
 విచిత్ర త్వోక్తిః - అశ్చయ తయానా - జగదే తస్మహశ్చయం
 రూపయస్యమహత్తన, ఇతిహ్యుచ్యతే - ఏకైకవగవ్యక్తి నామ
 సంఖ్యా తత్త్వదనంతచ్యమ్ - భోగ్య భోగోప కరణాదీని పూర్వవ
 త్ - ప్రాకృత త్యాదిభిరిహ విశేషః - భోగ్య శ్చాత్ర సుఖదుఃఖానుభవా
 త్మక మహదా దీన్యనంత బ్రహ్మం దాని సంగృహ్యతా నిఖిల శ
 బ్దేన కణిపయ జగత్కారణత్వ ప్రయోజక జగత్కారణ విరించాది
 వ్యాప్తిసిద్ధిః - నిఖిల జగ దుదయాదే రేకైకస్యైవ బ్రహ్మ లక్షణ
 త్వే సంభవ త్యవివృష్టి సృష్ట్యాది నిత్యాస్థభవంతిం భిన్న కర్మత్వాది
 శంకాం నిరసేతు మిహ త్రితయోక్తిః - జగన్నిష్ఠానా ముదయ విభ
 వలయానాం పరమ పురుష లీలాత్వోక్తి స్సర్వ శరీర తయా తత్త్వద్వి
 శిష్ట రూపేణ తత్త్వదవస్థో భవతీ త్యుపాదానత్వ సూచనాథా - ప
 రిపూణ తయా ప్రయోజన నిరపేక్షస్య కథం జగద్వ్యాపార ఇతిశం
 కా నిరాసాయ లీలాశబ్దః - క్రీడతో బాలక శ్లేష - క్రీడా హరేః
 దంసవమ్ - హరేవిహరసి క్రీడాకంతుకైరివ జంతుభిః - లాతపత్తులీ
 లాకైవల్య, మిత్యాదిభిన్నత్విద్ధిః - లీలారూప ప్రయో జన వశోస్య
 వాత్స సమస్య కామత్వం సవకత్రావిహతే చ్చత్వమ్ - ఏవం వారా
 యాణ శబ్దోక్తి కరణ్య త్వం యథానిరుక్తి సంబాధితమ్ - తథానత్య

మూ— సత్యకామ సత్యసంకల్ప పరబ్రహ్మధూత పురుషోత్తమ మహావిధూతే శ్రీమక్

కామే త్యాదేః పూర్వాపర పునరుక్తి పరిహారాయ ప్రాసక్తే షష్ఠీవా
 ధోమధుదం సమాఖ్యాత్వం ప్రమాణీక్రియత ఇతి కచిద్వ్యాచక్ష్యే-
 తత్ర చతుర్థాం సమాఖ్యాత్వం వ్యక్తమ్ - సత్యకామాదిశబ్దానాం
 కథంచి త్వమాఖ్యాత్వం కల్పయి - పరబ్రహ్మధూతేత్యత్రతు బ్రహ్మ
 శబ్దమాత్రం సమాఖ్యా - అన్యథాపి నామత్వ కల్పనే గౌరవం స్యా
 త్ - అత్ర పరశబ్దేన విశేషణమ్ త్వపచారిక ప్రయోగః క్షయశ్చేదా
 ధామ్ - సత్యకామసత్యసంకల్పశబ్దా పూర్వం విశేషణ మాత్ర పరితి
 యోక్తా - ఇహతు తత్ప్రమాణియా యథాశ్రుతి తత్త్వస్యోపపత్తి విష
 యతయేతి విశేషః - లీలాపద సూచితం జగన్నిమిత్తత్వమపిసత్యసం
 కల్పత్వేన స్థాపితమ్ - జగదుదయాది లీలాత్వద్యోశితముపాదానత్వం
 తు పరబ్రహ్మ ధూతేత్యనేనాభిప్రేతమ్ - “ సర్వంభవ్విదం బ్రహ్మ
 తజ్జలనితి శాంత ,, ఇత్యాద్యను సారాత్ - ఏవమధేద శ్రుతిజలద
 పాదానత్వేనాధి మతస్య బ్రహ్మణి స్వరూప పరిణామ పక్షేణ చిద
 చిద్గత సర్వదోషాన్వయ శృంక్యతేతి తత్పరిహారాయ స్వయమేవ గీత
 శ్రుత్యథామాహ - పురుషోత్తమేతి - అత్ర పంచమ్యాది విభిక్తిత్రయే
 పి సమాసోద్రవ్యవ్యతి - న స్వేనం భేదాభేద శ్రుత్యోకవిరోధాదన్య
 ర బాధస్సాన్యదిత్యత్ర ఘటక శ్రుతసిద్ధమాహ - మహా విధూతే ఇతి
 విధూతి శబ్దోత్ర నియం తవ్య పరః - “ యదండ ,, మితిన్లోకాధి
 జహాను సంధేయః - శరీరతయా విధూతిత్వాదత్రస్వరూపభేదేపి స
 మానాధి కరణ్యమ్ ముఖ్యవితిభావః - ఏవం సహా నిలక్షణస్య సహ
 నియంతరి జగ ద్వాన్విపార లీలా యామ్ స్వలక్షణా సామరస్య మ
 ప్రేత్యాహ - శ్రీమన్నితి - “ విఘాతం ప్రతి శేషిత్వమ్ ద్వివిధ్య వి
 త్యధిప్రయన్నాహ - శ్రీమన్నితీ, తి- వ్యాసార్యాః స్వవిఘాతినామ

మూ - నారాయణవైకుంఠాధిపతి

ధేయత్వాది నియమై శృంగరత్వం వ్యంజయితు మాహా - నారాయణే
తి - నిత్య విధూతి యోగం శుద్ధ సృష్ట్య పాదాన త్వంచ ప్రభూతో
ప కారకత్వ జ్ఞాపనాయ విశేషత స్సూచయతి - వైకుంఠనాథేతి - ఇ
దం సంబుద్ధిద్వయంవా - తదాతు తత్వ సాక్షాత్కార ప్రతిఘాతక
నిహిత దేశాది సంబంధీ వైకుంఠః - అపేక్షిత సిద్ధ్యధికం సవైకా
రపి యాచనీయః - తత్ప్రదానాదాచీకృతశ్చ నాథః - వితస్సత్వ కా
మేతి పదావ్యక్తం ప్రాప్యార్థాని నివారణార్థం మితి పక్ష మపి ప్రగు
ణీకరణః - “ సోమ్యతే సమంక కామాక సహ - బ్రహ్మణా
విపశ్యతే, తి కామ శబ్దోదితానాం బ్రహ్మ గుణానామపి ప్రాప్యతో
క్తి మభి ప్రేత్యాహ - సత్యకామేతి - ప్రాప్యార్థ ప్రవిష్టంశ్యవిగ్ర
హ వీధూతి ద్వయ యోగేపి కేచిత్సత్య కామసంబంధ ప్రమాణ యంతి -
యద్వాముచుత్సాహం భోక్తవ్యస్యవై భోగస్య చాపకరణకయా
భిమతాః పదార్థా అస్యసంతతిభావః - ప్రాప్తివశాయాం విధూతి
ద్వయేపి అపూర్వానంతభోగ్యస్వప్రకృత్యమాహ - సత్యసంకల్పేతి -
ప్రకృష్టభోగ్యతయాపి నిరంతరం బృహస్పత్యాహ - పరబ్రహ్మణా తే
తి - “ బ్రహ్మపేద బ్రహ్మైవ భవతి, త్యాదిభి రభేదా పత్తి శం
కాం పరి హరన్ బద్ధయుక్తవిలక్షణతయా కైంకర్యాణా ద్దేశ్యత్వ సం
భవమాహ - పురుషోత్తమేతి - కైంకర్యస్థానో పకరిణాదినమృ
ద్ధిమత్స్వమాహ - మహావిధూత ఇతి - సపత్నీకస్య కైంకర్యాణా ద్దీ
శ్యత్వం సూచయతి - శ్రీమన్నతి - సంబంధగు విధూతివ్యాపారై
స్సవైకరపి భోగ్యత్వాతిశయంప్రకాశయితుమాహ - నారాయణేతి -
సూరసేవ్యవిగ్రహవిధూతివిశేషస్య దేవయానపథికవిశ్రమస్థానత్వ మభి
సంధాయాహ - వైకుంఠనాథేతి - అత్రత్రితీయ మపి పక్షంబ్రూమః -
ప్రకృతస్య శరణ్యస్య స్వీకృతస్య సర్వా భర నిర్వహణక్రమ స్సత్య కా
మాది రష్టభిః పరై రవబోధ్యతే - సత్యకామ, కామభావ ప్రపన్నభోగ్య

మూ—

అపారకారుణ్య

నిరతికయానన్ద ప్రదానేచ్ఛా - తస్యాస్సామధ్యాకావినాథావాత్సల్య త్వం-తచ్చలమోఘత్వం. సత్యసంకల్ప, సంకల్పాత్ర ప్రతిబంధనివర్తన విషయః - సర్వపాకేభ్యో మోక్షయిష్యామీతిహి త్వమేవాల్లేభావః. షరబ్రహ్మభూత, నిరతికయ బృహత్వ విశిష్టత్వం స్వాశ్రితానపి జాన తోభాగతశ్చ పరమసామ్య పర్యవ్తం బ్రహ్మయితాసి - పురుషోత్తమ, యోమామేవ మసమ్మాధ,, ఇత్యాదినాక్వచిత్ త్వద్విధాం కృత కృ త్యతోక్త్యాత్వస్మి ర్వాహ్య భరత్వం త్వయైవసూచితమ్ - యద్వాషణు దానో పురుషనోతీతి పురుషః - బహు ప్రదేభ్య స్సర్వేభ్యఉత్తమ త్వాత్పురుషోత్తమః మహావిభూతే, విభూతిరిహవిభవనం ప్రభవనం- యమనమిత్యుభయః - తస్యమహత్వ మపరిచ్ఛిన్నత్వం సంశ్రితాక సం సారకారాగృహస్నిగ్ధమయ్య తదథక తయా సవకం నియచ్ఛసీతి భా వః. అనన్తదేశకాలాది పరిచ్ఛేదవివక్షితః | మహా విభూతి రిత్యుక్తో వ్యాప్తిస్సా మహతీయత,, ఇత్యత్రాపి నియంతృ త్వేన వ్యాప్తివికవక్షి తా - శ్రీమత్శ్రీయానిత్యయుక్తస్త్వం త్వదభిమత మాశ్రితకృత్యం నిర్వ హసి-నాతాయణ, సబంధమనుసంధాయ దాయవిభాగన్యాయేనస్వామిత యాచ స్వాధకం స్వయంస్వాత్మానం ప్రాపయితాసీతిభావః- వైకుంఠ వాధ, దివ్యపర్యంక సుఖాసీకాయాం నిజపాద కుూలసేవాం దాతుమ వస్థితోసీతిత్రివ్యపిపసేమముఖభేదేః పంపునరుక్మి పరిహర సిద్ధః - ఆ థశరణ్యస్య సమఖితసర్వభరస్త్వికారాసుగుణస్వస్యచాధీకారోపాయ నిష్పాదకా ఉక్తా అనుక్తాశ్చకారాః అష్టా దశభిః పక్షై ర్నిష్కృ ప్యానుసంధీయంతే-అత్రస్వాపరాధస్వనిష్క-వకస్వహేయ సంబంధస్వ రక్షణ విసంవాదాది దోషపరిహారోపయుక్తానాం గుణవిశేషాణాంప్ర కరణః ప్రథమముఖ్యతే - అపారేతి - కారుణ్యస్యాపారత్వంఅవశ్యద గ్ధసీయేవ్యస్మాద్య శేష్యవీప్రకృత్యై-యథా“వధాహామపికామత్ సంత్య పయాపయాపాఅమిత,, ఇతి సేనాపుక్తమ్. మహ రెస్త్వంరదే

మూ— సౌశిల్య వాత్సల్యదాత్రైశ్వర్య సౌందర్య

శాంత స్తతః పూతోభవిష్యతీ , తి ,, గచ్ఛను జానామిరదౌడిత
 స్త్వమ్ , మిత్యాదిభువ - న్యూనాధికత్వదశకన జనితావజ్ఞాసాధ్యస
 హారాధకమిహసౌశిల్యక్తిః - తస్యాపారత్వంవిశేషజ్ఞేషు విరించాదిభు
 విష్ణోద్భవతాత్రైః అనభిజ్ఞేషుచ మత్స్యకూర్మాదిమత తత్స్వరూపైర
 రతాత్రై నిర్విశేషనీరంధ్ర సంశ్లేషాత్ - వాత్సల్యస్యాపారత్వం,, తి
 పూణామపివత్సల , ఇత్యుక్తమ్ - ఔదార్యస్యాపారత్వమధికభూ
 దారత్వవదనహేతుభూతమధికతప్రదానే స్వప్రయోజనా నభిసన్ని
 త్వమ్ - స్వసంశ్రితేభ్యః సవిభూతికంస్వాత్మనందత్వాతదనుబంధిభుమ
 స్యాదిష్వప్యవిశ్రాంతత్వంవా - క్రూరుతేహి ,, నాస్యావరపురుషాః
 యస్త, ఇతి - ,, నాస్యాబ్రహ్మవిత్కులేభవతి,, తిచ - విశ్వరూప
 కథనమిహనాదికాలం స్వరక్షణవిపరీతప్రవృత్తాక కేనచిద్వ్యాజేన స్వ
 యమేవనియమ్యాభిముఖీకరోతీజ్ఞాపయితుమ్ - తస్యాపారత్వమ్,, సం
 సారన్యూనతాభీతాస్త్రిదశానిపరిపన్థిన, ఇతిన్యామేన బ్రహ్మాదిభుదేవే
 షుసుగ్రీవాదిభుసుహృత్సువా నిరుంధానేషు తానపి శరణాగతాను గుణీక
 తుకం సమధకత్వమ్ - సౌందర్యస్యాప్యపారత్వంవిరుద్ధ ప్రకృతీనాం శూ
 పకాభ్యాదీనాం సత్త్వస్థానామృషీణామప్యవిశేషేణ దృష్టిచిత్రాపహరిత
 యాతుమ్మహాజనకత్వమసద్వాసనాదిశామకత్వంచ - యథోక్తంశ్రీపా
 షురేంద్రార్చవతారప్రకరణే - సందశకనాదకస్తాచ్చ తుంసాంసమ్మా
 ధచేతసామ్ | కువాసనాకమర్థిశ్చ కుతర్క- నిచయశ్చయః - కుహేతు
 శ్చేకుభావశ్చనాస్తికత్వంలయంప్రజే, దితి - అతిసుందర విగ్రహేణస
 హ భగవతఃపరత్వానుసంధానమ్ తత్సాన్నిధ్య కారణమితిచ - తత్రో
 క్తమ్ ,, నిత్యసిద్ధే తదాకారే తత్పరత్వేచపాషుర | యస్యాస్తీ సత్తా
 హృదయేతస్యాసౌసన్నిధిఃప్రజే, దితి - తత్సూతనాథకమైశ్వర్య సౌ
 న్దర్యయోరిహావ్యవహితపాఠః - సర్వస్వశరణం సుహృత్ - సుహృ
 దంసర్వభూతానామ్ - సర్వలోక శరణ్యాయ - సర్వయోగ్యమనా

మూ—మహాదధి అనాలాచిత విశేషా శేష లాక శరణ్య ప్రణతా
తిహార అశ్రితవాత్సల్యైకజలధే అనవరత

యోస ,, మిత్యాది ప్రసిద్ధస్వభావస్యవాచనవాచరరాతనాదివిశేషా
నాదరేణాంగీకరణతస్మై మూర్త్యశబదేపి గుణవృత్తాదినీకపోన త్యాగ
కారణమిత్యాహ - అనాలాచితవిశేషేతి - అతవిశేషశబ్దవివక్షితమ
నాలాచిత గుణగణేతి శ్రీవైకుంఠద్యేవ్యంజితమ్ ప్రపత్రేన్యర్వాధికార
త్వమప్యనేనప్రకాశితమ్ - “ దుగ్ధసంసార కాంతారమపార వభిభావ
తామ్ | ఏకఃకృష్ణవసుస్కాం ముక్తిహీరస్య దేశికః - ప్రణమ్యకృష్ణం స
హసా - ఏకోపి కృష్ణై సుకృతఃప్రణామః, ఇత్యాదిషూక్తమల్ప యశ్చ
ప్రసాద్యస్వయాహ - ప్రణతాతిహారేతి - అనేనస్యస్యైవంవిధావస్థా
హేతురవతార విశేషోప్యనుసంహితః - ఉక్తంహి స్వయం మేవ “ నిర
దైతర భోగాశోపరచం శరణంగత ,, ఇతి - అత్రప్రణతశబ్దప్రకృతా
నుగుణ్యాల “ ప్రపన్నాతిహారంస్థు ,, మిత్యాద్యనుసారాచ్చ ప్రకృ
ప్తప్రహ్వభావయుక్తప్రపన్నవిషయోవా - ప్రస్తుతావతారేశ్వరత్వమం
స్వస్మిన్నుపకారతమంచవాత్సల్యగుణంపూర్వంద్విరుక్తమపి “ మిత్రభా
వేనసంప్రపాపమ్ - దోషోయద్యపితస్యస్యా ,, చిత్యాది స్మరణానుభ
వరాహ - అశ్రితేతి - నాత్సల్యగుణాదధానిగ్రహణికంఃమగ్నంభవతీత్య
భిప్రాయేణ ఏకశబ్దః - అతవివహి సర్వజ్ఞత్వాదోన్మితేస్యవిజ్ఞాత్వ
త్వాద్యక్తిరి - ఉపాయాంతరంస్వీక్రియతామిత్యత్ర “ అస్మాన్వేళ్ళప
రాన్వేళ్ళే,తిప్రకారేణమాదృశానామకించనానావధితత్వం హితత
మంత్యమేవజానాసిత్వదాయత్రానుకూల్యస్యచ “ శేషవృత్తివిధానేజిన
త్వంసుప్తోనచాగతః - సర్వజ్ఞస్యాపితే - త్వయాపిలబ్ధం భగవన్నిదానీ
మ్ - యదిషేనదయిష్యస ,, ఇత్యాదికంసవిజ్ఞాపనీయమిశ్యభిప్రాయేణా
హ - అనవరతేతి. అనవరతనిఖిలశబ్దాభ్యాంజ్ఞానస్య కాలతోవిషయత
శ్చసంకోచోవ్యుదస్తః - “ త్వమేవైవంకురుష్యమామ్ - కురుష్యమామ్

మూ— అశేష చరాచర భూత నిఖిల నియమన నిరత తిశేష
చిదచిద్వస్తు శేషీభూత నిఖిల జగదాధార అఖిల జ
గత్స్వామి అస్మత్స్వామి సత్త్వకామ

ల్య నివర్తనాదిక మపి కాయా మిత్యాహ - అశేష చరాచరేతి. నిఖి
లశబ్దః స్వరూపస్థిత్యాది నియంతృవ్య కాత్స్యక్త్యాపరిరి. సావకా కాలిక
నియమనకాత్స్యక్త్యాపరీవా. ఆగమైరాచార్యాదిభిరంతరాత్మ తయా
చ బహుప్రకారంహి నియమనం. నహ్యవిధేయంనె కించిత్ యేన మేభిరు
తం ప్రతిబంధా ద్విలంబేత అలభ్యం వాస్యాదితి భావః - పరిపూర్ణా
స్యమే త్వదంగీ కారేణ కింప్రయోజన మిత్యత్రాహ - అశేష చిద చిది
తి - నహి మదేక వజంతవ సర్వా శేషీశ్వర్ - అతో మమా పృతి
శయే తవచాధుః ప్రకల్పిత ఇతి భావః - తథాపి యథా వస్థిత రక్షా
పేక్షా తవ నాస్తి కథం చత్వమ్ రక్షణీయ ఇతి శంకాయా మాహ -
నిఖిల జగదాధారేతి - గుణాది వత్త్వద పృథక్స్థ విశేషణస్య
మమా పేక్షా మంతరేణైవ మత్సత్త్వాది కంత్వయైవ రక్ష్యతే - తత్సా
ఖల్యాధుః రక్షా పేక్షా దిక మపి త్వయైవ కారయిత వ్యోహమ్ - న
హిత్య దధీన సర్వాకస్యమే త్వన్నిర పేక్ష ప్రవృత్తి స్సంభవతీ త్యభిప్రా
యః - ఏవ మేవహి శేష భూతానామ్ స్వతంత్ర స్వామినాత్వయైవ
యథేష్టమ్ స్వముద్దిశ్య వినియోగః క్రియత ఇత్యాహ - అఖిల జగ
త్స్వామిన్నితి - ఇష్టానిష్ట ప్రదాన సాధారణస్మిన్ మద్విని యో
గే కిం తవాయాత మిత్యత్రాహ - అస్మత్స్వామిన్నితి - మదాచా
ర్యా సంతతి సామ్య భ్యేన మమైవం విధత్వ త్సంబంధ జ్ఞానా ద్యవ
స్థా ప్రదాన రూపోప కారే ప్రకృతేన త్వయా శేషపూరణమ్ కార్య
మితి భావః - పరిపూర్ణా తయా పూర్వోప కార ప్రత్యుప కార నిర
పేక్షస్య తవా కీంచన నిత్య సాపేక్ష సంక్రిత రక్షణ మాత్మీయ నిత్యగు
ణ పరిత్రాణ మితి సూచయతి - సత్య కామేతి - సర్వా శక్తే స్మవని

మూ— సత్సంగసంకల్ప సకరేతర విలక్షణ అధికల్పకల
చత్వర శ్రీమత్

హంతుం శక్య మిత్యాహ - సత్సంగ సంకల్పేతి - తథా స్యపేక్షితా
భావ మన్యసి కచ్చి దాశ్రీ యతా మిత్య త్రాహ - సకరే తర విలక్షణే
తి - ,, విషన్వపోతం వినానాన్య తిహించి దస్మి పరా యణమ్ - భ
వతాం కథ్యతే సత్సంగ విష్ణురక్షక పరాయణ ,, మిత్యాదిభి రన్యేభ్య
సంప మోక్ష ప్రదత్వాది రూపమ్ విశేషమ్ పశ్య న్మహమ్ ముముక్షుక
మన్య మాశ్రయేయమ్ - నహి పర తత్రాతి కచ్చిత్స వ్రతంత్ర కృత్యమ్
ప్రాథక సీయః - నచశ్వమ్ పర తంత్ర ఇతి భావః . యద్య ధివమ్
మాం నాద్రి యసే కథమ్ తవ దాయక ప్రధా జీవే దివ్యభి ప్రాయే
ణాహ . అధిక కల్పకేతి . అధిక చ కల్ప కల్పేతి విగ్రహః . అధిక
నామ్ కల్ప ద్రుమ ఇతివా - ఉక్తంహి ,, ససర్వా సర్వినో దృ
ష్ట్యాన్వీనమేత్య ప్రతి నంద్యచే ,, తి . అధికనః కల్ప ద్రుమాయస్య
సోధిక కల్పక ఇతివా వివ షితమ్ - యద గీయత ,, ఉదారా స్స
హా వీవ్రత ,, ఇతి - అభి మత పురు షాథక దానాథక మర్థినా ము
త్పాదక శ్యాస్తాది ముఖే నాధిక త్వా పాద కల్పే తివా - ఏవం పూ
ర్వోక్త స్యాప్యో దాయక శ్యాతి శయ ప్రద శాసే తాత్ప ర్యాద
పున రుక్తిః . జ్ఞాతం మయా వసిష్ఠేనే త్యాదిక మనుసందధావః పాం
శాలీ గజేంద్రా దివదా పన్నస్యా నన్య గతి కన్య మమైతా మాపదమ
వేత్య రక్షితుం మహా సీత్యాహ - ఆప త్సభేతి - ఆపది సభి వత్సమ్
రక్షక ఇత్యధః . విశ్వ ససీ యత్వ స్నేహ విషయ త్యాది సూచ నా
య సభిశబ్దః - శత్రు మపి ,, తస్మా త్పరి శ్రాంత ఇతి వ్యవస్య నత్వా
శరై మ్పూత్య వశం నయామి ,, త్యహో చత్ - ఏవం ద్వాభ్యా మి
ష్ట ప్రాపకత్వమ్ అష్ట నివర్తక కల్పంచ దశిక తమ్ . అథ తత్ర స
మానాభిప్రాయ తయా నిత్యయుక్తా మఖిల జగరా గతం శర ముద్రా

మీ - నారాయణ అశరణ్య శరణ్య అనన్య శరణ స్మృత్యై
కార వింద యుగళమ్ శరణ మహం ప్రపద్యే

సంబంధ గుణవిధూతి ప్రయోజన వ్యాపా రాస్తే మమ పేత
యా మంద ఫలామా ధూవక్ - ఆత ఆత్మానం నాతి వశేధా ఇ
త్యాహ - నారాయణేతి - ఉత్తరభండస్థా పేతయా పూజకం
మిన్నిత్యాద్యుక్తమ్ - ఇహామ పూజకభండ స్థా పేతయోక్తా స్మృ
త్యైః ఫలితయాహ - అశరణ్య శరణ్యేతి - స్మరణ తేహి - అ
గతినాం గతిభవా, నితి - అతఏవ అనా లోచితే త్యాచినా నత్ర
సదుక్తిః - తత్రహి తారతమ్యా నాదరే తాత్పర్యమ్ - పితృవకం
వ్యాఖ్యేయ వివక్షిత ప్రాప్య ప్రాపకా కార ప్రపంచనమ్ - అస్మహ
మేవమ్ - ఏతా వతాపి కింత్యయా లబ్ధం సవకత్రహి కాస్తా భేద
కారో పేక్షిత ఇత్య త్రాహ - అనన్య శరణ ఇతి - తత్పవిత్రోన్యప్ర
ధోజనన్య మమ సిద్ధో పాయాంతరం నాస్తి - అహమస్మ్యప
రాధానామ్ - సభమక సిద్ధోస్మి, త్యాద్యుక్తా వస్తా విశేష విదన్య
మే సాధ్యోపాయాంతర మపి నాస్తితి ప్రతిబుద్ధోస్మి - అను మేవ
హి మమాత్రాధి కార ఇతిభావః - ఇవంతు వ్యాఖ్యేయ స్తోత్తమ పు
రుషాధి ప్రేత మితి జ్ఞాపనాయా హమపి నమమ శరణమితి వ్యంజనా
యవ అధికోహం శబ్దః - అథవా అనన్య శరణ ఇత్యు పాయాంతర
శూన్యత్వ మహమిత్యపాయ భిరుత్వ మితి శంకా రాహిత్యం ప్రయో
జనాంతర తదుపాయ పరిత్యాగిత్వం మోక్షార్థక ప్రపత్త్యై స్మృతత్వం
చ వ్యజ్యతే - ఏతత్సూచితః కావకన్య విస్తారిక ప్రతి వచన వాక్యేషు
గద్యాంతర యోశ్చ ద్రష్టవ్యః - త్వదిత్యాదినా పూజక భండ పద త్ర
మాను సరణమ్ - త్వచ్ఛబ్ద శృరణ్యత్వోపయుక్త సహకార ప్రాప్తివ్యవ
సరః - పాతే త్యాదికం ప్రాగుక్తార్థమ్ - అత్రద్వయ విత్యన్యవ్యా
ఖ్యాత ప్రాయ మితి శేషః - తాత్పర్యంతు పూర్వవేదాత్కమ్ - య
త్వా - ద్వయమథాకను సంధానేన సత్తైవ ముక్త మితివా వక్య వ్య

మూ— అత్రద్వయమ్, పితరం మాతరం చారాన్పుత్రాన్పు
 న్సూన్సఖీన్సరుణ్ । రత్నాని ధన భాగ్యాని తే
 త్రాణిచ గృహాణిచ ॥ సర్వధర్మాంశ్చ సన్మోచ్య
 సర్వకామాంశ్చ సాక్షరాక్ ।

మితివా వివక్షితమ్ - వాక్యాంతరైః పునఃపునః ప్రతిపాద్యత ఇతితునా
 శంకనీయమ్ - ఏక సాధ్య సిద్ధ్యర్థం ప్రపత్త్యాప్య తైః ప్రతిపాద్యాది
 హసాధ్యాంతరా యోగాచ్చ - పితర మిత్యాది కంతు స్వవాక్య వన్ని
 బంధన సంవాదన ముఖేన అనన్య శరణ త్యాదికం విశేష కృత్రి వత్రి
 మాణి ఫల ప్రాప్తినా ప్రస్తావ నాత్మక మితి ద్వయాధికస్య సముది తో
 క్షేమ - తథాహ్యత్రసోపాధిక భోగ్య తదు పాయ త్యాగం నిరుపాధి
 క భోగ్య తదు పాయ విశేష పరిగ్రహంచ స్పష్ట యిత్యా ప్రస్తాదయ
 ఇత్యాది నాసోధు మిత్యంతే నొత్తర ఖండస్థ దోష నివృత్తి ప్రాప్త్యా
 వా సంకృప్త్యాతే - పిత్రాదీనాం త్యాగోక్త్యా భృత్యాది చేత నాంతర
 త్యాగః క్షేమత్వసిద్ధి - బంధు శబ్ద ఇహ సంబంధ్యాది పరః - ర
 త్నానీ త్యాదిక ముత్కట భోగ్యత్వ భోగ సాధనత్వావా మచేతనాం
 తరాదౌ ముపలక్షణమ్ - చకారేణ వానుక్తసముచ్చయః - ప్రియే
 మ హితేషుచ మోక్ష తదుపాయానుపయుక్తేషు కుత్ర చిత్సంగోపన
 యుక్తఇతి జ్ఞాపనాయ పితర మిత్యాది వివిధోక్తిః - ఏవం లోకసిద్ధ
 ప్రియ హితాన్యతాహృత్త్య సర్వ ధర్మా నిత్యాదినాశాస్త్ర వేద్యా
 ని సాధనాని సాధ్యాని చాపా- తత్ర సర్వధర్మశబ్ద స్సిద్ధసాధ్యరూ
 పసపరికర్ష ధర్మకాత్స్యైక పరః - సర్వకామా నితి హిరణ్య గ
 భాది పద పయంత కామ్య విషయః - అక్షర శబ్ద ఇహాత్మ మా
 త్రాను భవ గోచరి - ధర్మాదౌ కామానాం చోపయోగిత్వేనవా
 పిత్రా ద్యుదా హరణమ్ - తచ్చయథా సంభవం ద్రవ్యవ్యమ్ - పిత్రా
 దీనాం త్యాగశ్చత్ర కామ్య ధర్మోపయోగి తయా అథా కామో
 పయోగి తయావా చుహా

మూ— లోకవిక్రాంతచరణా శరణంతేవజంవిభో,, సత్త్వమేవ

త్వదేవోభవ - ఆచార్యుఁ జేవోభవ - వృద్ధౌ చ మాతా పితరా,,
 విశ్వాద్యుక్తభగవ దాజ్ఞాను పాలనం నవిరుధ్యతే - సవక ధర్మశ
 జ్ఞేన మోక్ష సాధన ధూతో పాసన వగఁ సంగ్రహేపి తన్ని శృత్వా
 విహితత్వాచ్చాశ్రమ కర్మాపి,, తి న్యాయేన వర్ణాశ్రమ ధర్మా
 గామనివృత్తిః-తదిహత్రైవిగీక ధర్మేషు ప్రయోజనాంత రేషు
 మోక్షోపాయాంత రేషుచ సాధారణం నై రాశ్యంత్యాగః - తత్రపు
 రుషా థాఽంతరే వ్యల్ప స్థితత్వాది దోష దశేనా నై రాశ్యమ్-త
 త ఏవ తదుపాయేష్యసి ముక్తి సాధనే వ్యస్యేషు స్వావస్థా దశేనేన
 దుష్కర త్వాది నానై రాశ్య మితి విశేషః - సంత్వజ్య, సమ్యక్క్య
 క్వా-సవా సనం పరిత్యజ్యత్యధః - యద్వా - పంచాంగసంయు
 క్తాయాః ప్రపత్తై రంగ త్వేనాంగి త్వేన వాను పాదాన మిహధర్మా
 ణాం త్యాగః - సోయంప్రపత్త్యప కారకత్వ బుద్ధివిరహః - సంప్రతి
 పన్నేషు పురుషాథాఽంతర తదుపాయేషు ముక్త్య పాయాంతరేషు ని
 త్యనై మిత్తికేషుచ సమానభి సహోక్తిః - లోక విక్రాంత చరణా
 వితి చరణే లోకవిక్రాంతత్వ వచన మనాశ్రితా నామ ప్యాత్మ ప్రకాశ
 నేన సాలభ్యాది వ్యంజకమ్ - లోక విక్రాంతేతి వ్యసం వా - తదా
 తు లోకేషు విక్రాంతః - అధిష్ఠాతే త్యధః - తే, స్వతంత్ర స్వామి
 నః పరమ ప్రాప్యస్యవ . విభు శబ్దేన ఫల ప్రదా నౌపయిక గుణ పా
 మ్నల్యం వ్యజ్యతే - యద్వా విభు శబ్దేన పర త్వంత ఇత్యనేన సా
 లభ్యంవ సంగృ హ్యతే - వ్రజమ్,వ్రజామిత్యధః - అనన్య తనత్వ
 మత్రా వివక్షితమ్. ధూత త్వేన నిదేశస్మ కతశ్చ శేష నైర పే
 త్య వ్యంజన పరః . త్యాజ్యానాం త్యాగస్య పూర్వ మస్మ త్త్వత్వా
 దిహ తత్ప్రపంచనెతాత్పయమ్ - ఉపాయత్వముపేయత్వంచ ,, మా
 తాపితాధ్రాతే,, త్యాది శ్రుతి సిద్ధసర్వ విధబాంధవస్య నారాయణ
 స్వైరే త్యధిప్రాయేణ త్యక్తంసం త్వమేవే త్యాహ . త్వమేవేతి

మూ—మూతావ వితాత్వమేవ త్వమేవబద్ధశ్చ గురు స్తస్మిన్మేఽ
త్వమేవ విద్యా ద్రవిణం త్వమేవ త్వమేవ సర్వం మమ
చేవచేవ .. || .. వితాస్మి లోకస్య చరాచరస్య త్వ
మస్య పూజ్యశ్చ గురుగౌరీయాకా । నత్వత్వమీ స్తస్య
భ్యధికరి కులొన్మోలొకతయే

త్వత్వాదేత్యత్ర త్వచ్ఛబ్దాభి ప్రేతంచాసేన వికీరీకృతమ్ - సర్వేషాంజ
మూనాం సర్వేషు జన్మసు సర్వ విధోపకారకత్వం త్వయిషముచ్చిత మి
త్యభి ప్రాయేణ ప్రత్యేకంత్వమేవేతి సావధారణా వృత్తిరి - మూతావి
త్రాదయోహి తత్ప్రాయుక్తా స్మస్మహ కృతాశ్చ తదభిమత యత్కించీ
త్కరదేవోపకర్యురి - అయం చానన్యప్రయోజ్యో నిరపేక్షశ్చ స్వేచ్ఛ
మైవ సర్వ ప్రకారేణోప కరీతి - మూతాప్రళయదశాయా ముదరేచ్ఛ
చయిత్వా ప్రసవనా ద్ద్రియ ప్రవతణకత్వా దిభిశ్చ - వితా.. అహం చీజ
నదః వీతే,, తిహ్యహ - హితప్రవతణకత్వబంధుస్సంబంధాంతరేతాప్య
హిత నివతణనాహుః గురుః, గురజ్జ ఇత్యో యుక్తాం ధకార నిరో
ధిత్వాత్తత్ర చాసౌ గురుకీరక ఆది గురుశ్చ - విద్యా, ఉపాయ ధూత
విద్యా ప్రవతణకత్వాత్తత్ఫల ప్రదత్వాచ్ఛ - అకించనానాముపాసనయా
పవిద్యాయాస్థేనే నివేశాద్యా-ద్రవిణం, .. ఆవృతంసాధనం సాధ్యం-
ణుంపశ్యంతి మనీషిణ,, ఇత్యుక్తా త్సాధన త్వాత్సాధ్యత్వాచ్ఛ - త్వమేవస
ర్వమిత్యుక్తానుక్తంసవకాత్సంగిపరం. మమ, తత్వవిదోఽకించనస్య
త్యక్తాన్యసాధ్యసాధనస్యస్వయిస్యస్తథరస్యచ - చేవచేవేనసర్వ ప్రకారో
త్క-షకపరం-ఏవంస్వవిషయేను సంహితస్య సర్వవిధబంధుత్వస్య స్వో
విషయత్వేన నిరుపాధికత్వం సూచయతి - వితాస్మి. లోకస్య, హరగ్య
గథాది జంతుజాతస్య - పూజ్యశ్చ, పితృత్వ గురుత్వాదిభి స్సవకా క
మూరాధ్యత్వ శ్రుతేశ్చ సమారాధ్యరి- .. గరీయాకా బ్రహ్మదరితే,,
త్యుక్తమాహ - గరీయానితి, గరీయాకాపూజ్యతమ ఇతితుభాష్యో క్తమ్.
లోకత్రయే, అతముక నిత్యరూప కేవల

మూ— అప్యప్రతిమ ప్రభావః । తస్మాత్ప్రణమ్య ప్రణేహాయా
యలప్రసాదయేత్వానుహమీశమిదమ్ । పితేవపుత్రస్య
సఖేవగజ్జురి ప్రియోపియాయాహాని దేవసోధుమ్ ॥

యశబ్దేన సవకలాక వతికనాం లక్షణం - ప్రభావతోఽప్రతిమత్వస్య
కన్యాకత్వార్థ - సత్వస్యమోస్త్యభ్యధిక ఇత్యాదిక మిహాకారుశ్చారి
మ నియోజితమ్ - తస్మాత్తతైవంస్వవిధ బుధుత్వా త్ప్రేరభావతః కా
రుశ్చారిగుణైశ్చ సర్వాధికత్వా త్వద్విషయాపరాధస్య పితృదిసర్వవి
షయాపరాధ రూపత్వాత్సవక విషయాపరాధానాం త్వదాజ్ఞాతలంఘ
నరూపత్వేన త్వదపరాధత్వా త్ప్రేరభావః - ప్రణమ్యేత్వాదికం పర
ద్య ఇత్యస్య వివరణమ్ - భక్తివత్ప్రేమ తిసి ప్రియపదన విశేషః - ప్రకృ
ష్టప్రసాదాభావశ్చాత్త ప్రకరణోద్భవ త్ప్రియపస్సచపూర్వకృతవిషయ
విశేష ప్రాధికానాథక మిహానుర్యతే - కామప్రణేహాన మత్ర స్వరక్ష
నాథక స్వవ్యాసారాంతర నివృత్తివ్యంజకమాత్రమ్ - ప్రణమ్యప్రసాద
యే, ప్రపదనరూపం ప్రసాదన మనుతీష్ఠామి - మదిష్టవిఘ్నానాన్వ
ప్రాప్తిహేతుధూత మత్యంతాపరాధజాతాప్రితి రూప కాలవ్యర్థ
హితంకరోమీత్యథాకరి - త్వాం, స్వతస్సవకభూతా నాంసుహృదంఘ
దపరాధాతకలుపితబుద్ధిం - అహం, అకించనోనన్యగతి స్వత్వత్వా
దత్తవర స్త్యక్తత్వదితరసాధ్య పాదనశ్చ - ఈశం, సాపరాధనిగ్రహ
సమర్థకం - ఈద్యం, క్షమాదిభిస్తుత్యమ్. అనతస్యశేకశ్చన తస్యనా
మమహాద్యశకి, ఇతి శ్రుత్యుక్తమనేన పదవ్యయేన దశితం. క్షుద్రోవి
జంతుః సంబంధవిశేషా దపరాధంసహతేకింపున స్త్యదిత్యభిప్రాయే
ణ పితృదిద్యప్రాప్తి - ప్రియోపియాయ, మత్ప్రీతివిషయకిత్వం త్వ
త్ప్రీతివిషయానుమత్యం - ప్రియోహి జ్ఞానినోత్యథా మహంసవమ
మ ప్రియ, ఇతి స్వయమేవాత్మ-అహాని దేవసోధుమితి వత్సమాన
సంగ్రహః సంసారమోచన మపితేలీలై వేతి దేవశబ్దాభిప్రాయః, ఏ

మూ— మనోవాక్యామై రనాదికాల ప్రవృత్తాననవాక్య

త్యకరణ కృత్యాకరణ భగవదపచార

సవిశేషణ నారాయణశబ్దస్య పూర్వమేవ వ్యాఖ్యాతత్వాదః శిష్యయో
శ్చతుర్థీ నమసోః పాఠక్రమాదథాక్రమస్య బలీయస్తాత్ ప్రథమంప
నోవాక్యామై రిత్యాదిభి స్త్రీభి ర్వాక్యై రిష్టప్రాప్తేః పూర్వభా
వినీం మమకార నివృత్తి వాచినమశ్శబ్ద వివక్షితాం సర్వానిష్టపృత్తిం
సాధయతే - తత్ర సర్వాన్యానిష్ట స్వేష్ట విఘాతస్యచ కమక మూల
త్వాత్తస్మిన్పృత్తిః పూర్వమభ్యర్థ్యతే - మానసాదిభి దేనత్రివిధః పాప
రాశిస్తద్విపాకశ్చ మన్వాదిభి వికభక్తభిజ్ఞాపనాయ కరణ త్రయో
పాదానం - అకృత్యకరణాదే రహేతుకత్వ మన్యోన్యాశ్రయాని కంఠ
పరిహతుమాహ-అనాదికాలప్రవృత్తితి - హితప్రవృత్తియోగైః క
రణైశ్శతావంతం కాలమహితే ప్రవృత్తీ స్తీతి నివేదశ్చాత్రవ్యంజితః-
‘యద్భ్రూకల్మే, త్యాదిప్రక్రియయా అనాదికాలప్రవృత్తమత ఏవా
నన్తం- ప్రథమోనన్తశబ్దోకృత్యకరణ కృత్యాకరణరూప సామాన్యప
చారయో రన్వేతవ్యః-ద్వితీయస్మ భగవదపచారా చావకృత్య కరణా
దిపంచకముత్తరోత్తరం క్రూరతరమ్- యద్యపి కేషాంచిత్యుత్త్యా నా
మకరణ మేకృత్య కరణాత్మకమ్- తథాపిశరణాగళరక్షణాది కృత్యాకర
ణంమహత్తర పాతక కొటాస్మర్యతభిజ్ఞాపయితు మకృత్య కరణాన
న్తరంకృత్యాకరణాక్తిః-అకృత్యకరణంతర్భూతస్యాపిభగవదపచారా
దేబ్రాహ్మణపతివ్రాజకన్యాయేనప్రకృష్టత్వజ్ఞాపనాయ పృథగభిధానమ్-
యద్యప్యకృత్యకరణాదేరప్యాజ్ఞాతలంఘనరూపతయా భగవదపచార
త్వం- తచ్చాత్రాపచారా తివిశేష్య నిదేశేనవ్యజ్యతే - తథాపి శిశు
పాలాదీనామివావ్యవధానేన భగవత్పరిపాచాదికమిహ భగవదపచార
శబ్దాత్మం, అకృత్య కరణశబ్దేనతు స్వ స్వ వర్ణా శ్రమాది నిషిద్ధా
నుష్ఠానమాత్రమ్-కృత్యాకరణ శబ్దేనస్వవర్ణాది నియత ధర్మకస్య ప్రా
పకాలే శ కేనానుసంధానమ్

మూ— అసహ్యపకారరూప సానావిధానమౌ నౌచారావార

బృహకార్యానవారబృహకార్యానవార తాత్పర్యము చూడ

ప్రకరణము ప్రవృత్తివాది. భగవద్గీతా మహాభక్తియందు భగవద్గీతా
రహస్యంలే వ్యవహారము ప్రాకృతవృత్తియందు భగవద్గీతా
చారాః- త్వదవచా రేతవ కృత్యేనైవ భగవద్గీతావచానభివృద్ధి
తాత్పర్యము ప్రకారముచారాః- అయథాకాలేన విధానముసాధిభి
భాగవతవిరుద్ధావరణ మిహాభాగవతావచానభివృద్ధి . భగవద్గీతాసేన
కేచిద్వ్యవహారం- ఏతయోరేవావచార భగవద్గీతాసేనావచాన త్యా
దిభి విశేషితాః- కేచిత్పూర్వకృత్యాయా అసహ్యపకారాభి విభ
జ్యంతే. తేన విద్యోహం గురుప్రోహి. ఏకాక్షరప్రతాపారం- య
శ్చుద్రంభగవద్భక్తం మమచ్ఛేషానుబంధాధూన్ - సంస్కృతాభివృ
త్తేతస్య, త్యాదిభివేదితవాది. ఏవం నిత్యబంధన భగవద్భక్త
చ్ఛేషావజ్ఞా పరిహాసాదయశ్చ యథాలోకమసహ్యపకారా భివృద్ధి
వ్యంతే. ఎతేపంచాప్రత్యేక మహంతరౌ పాధిభి నానావిధా సత్త
ద్విధా స్వప్యవాంతర వృత్తిభేదైరసంతాః- అరబ్ధకార్యా చాత్యా
యుభౌగరూప విపాకసంజ్ఞాభివృద్ధానేప్రవృత్తే - యద్యపి అ
నారబ్ధకార్యే ఏవమపూర్వేతదవశే, రివ్యోహసనే సూత్రితమ్ - త
థావి సాధ్యభ క్తిస్మ సాహంబ్రహ్మచర్య స్యాదిధూయస్యే త్ప్రప
తౌవిశేషవచనా దత్రారబ్ధకార్యపాదానంతరీయాథా ప్రవృత్తిశర
ణ్యస్యప్రపత్నోనామా త్రితారకమృతసారం యథా ప్రాధికత
భివృద్ధానా త్తద్వ భోగాద్యుపేక్షాప్రవృత్తిభివృద్ధి విరోధః-అనార
బ్ధకార్యా ప్రారబ్ధకార్య క్షణాదుర్ధ్వ వినిలము సుపక్రాంతభ
లాః. ద్వివిధానః కృతానిత్యవచ్చిసత్త - త్రిమయ-కాక, అనుమాన్య
సంకల్పాది మత్స్యేపివేశకాలాదిజైగున్యాత్పూర్వ నియుక్త దుర వస్థ
దునికవారభ్యత్యాదిముఖేననో ప్రకారా నపరిసమాప్నోత్ - కర

మూ— సూరివ్య మాణాంశ్చ సర్వాక అశేషతః తుమస్య
అనాది కాలప్రవృత్తమ్ విపరీత జ్ఞాన మాత్మ విషయం
కృత్స్నంబగద్విషయమేవిపరీతవృత్తమ్

బుద్ధిపూర్వోత్తరాఘాతం పశ్చాదేవ ప్రాయశ్చిత్త విధానా త్తేషా
మశ్యత్రసంగ్రహేతు యథాహాం ప్రాయశ్చిత్త ప్రేరణం తుమాఖలం
గ్రహ్యం- సర్వానశేషతః తి వ్యక్తిశక్తికాశ్చక్షుకపరం- సంతిహి
పాపానాం బహ్యశ్చక్తయః - తత్వతిరోధాయకత్వం ప్రత్యవాయ
జనకత్వం కమాంతరా నహా తాపాదకత్వం సజాతీయపాపారంభ
రుచిజనకత్వంచేతి-ఏతాన్వంతిమా వాసనేత్యుచ్యతే - సాచప్రత్యుత్త
రేవ్యక్త మనువదివ్యతే - పాపశక్తిశ్చ నిగ్రహ సంజ్ఞ - పరమపురుష
బుద్ధివిశేష ఎవేతితమస్వేత్యనేన వ్యజ్యతే - నిగ్రహ నివృత్తి రూపాహి
ప్రసాదవిశేషభూతమా - అత్రభాగవతాపచారేషు తద్విదితేషుతత్ప్ర
సాదన ముఖేన భగవతః ప్రసాదనం-మయాత్వం పరుషాణ్యుక్తం
చ్యుత్వం తుంతుమహాసీ, త్యాదిన్యాయాత్ - తదవిదితేషు వ్యవధానే
న రహస్య ప్రాయశ్చిత్తన్యాయాత్ - ఏవం సిద్ధతమా ప్రాధికతా-
ఆధనహేతుక కామ్య తమాప్రాధ్యతే - అనాదికాలేతి - తుద్రపురు
షాధిక కామనాయా విపరీతజ్ఞానసాపేక్షతయాఅపచారాణా మివశా
స్త్రాధిక జ్ఞాన పూర్వక కామ్యరా వపి మాత్రయా భ్రాంతి హేతు
కత్వం వ్యంజయితుమిహ విశేషతో విపరీత జ్ఞానస్య సహాక్షి - య
థావస్థిత విషయ విరుద్ధాకారా వగాహిజ్ఞానమిహ విపరీతజ్ఞానం - త
చ్చాత్ర ,,యోన్యథా సంశయత్మాన మన్యథా ప్రతి పద్యత ,, ఇత్యాది
భిరుక్తమ్ - స్వాత్మ నో జ గ త శ్చ స్వ ని ప్ర త్వ స్వ తంత్ర త్వస్వ
శేష త్వ భ గ వ ద న్య ని వ్య త్యాది భ్రామ్యత్యభిపాయేదాహ-
ఆత్మవిషయం కృత్స్నం బగద్విషయం చేతి - వృత్తశబ్దస్య శాస్త్రీ
యే ప్రసిద్ధ ప్రకరణముపజీవ్య విపరీత వృత్తమితి బంధకం కామ్యంక
మోక్షవ్యతే - అనాదికాలేతి

మూ - చా శేష విషయం అద్యాపి వతకమానం వతికవ్యమా

అంచ సర్వంక్షమస్య

వ్యాప్త్యచ విపరీత వృత్తత్వం సాత్విక త్యాగ సమదశిత్యాది విశిష్ట
హిత తమ ధర్మక విపరీతత్వాల్ - విపరీత వృత్తేషి స్వవిషయతయా
త్రాది పరవిషయ తయోచ జ్యేష్ఠ్యం దశకయతి - అశేష విషయమి
తి - అద్యాపి వతకమానం వతికవ్య మాఅంచ సద్గు రూప దేశా ది
భిః పరోక్షసమ్యక్జ్ఞానే నిష్పన్నేషి బాధితాను వృత్త్యాది నయా ద్వా
సనా రాగాదిభి రను వతకమాన మిత్యర్థః - అత్రచకారేణా పూ
ర్వకృత విపరీత వృత్త సముచ్చయః - అద్యాపీత్యనేనా నాది విప
రీత వృత్తసంతతి స్సూచ్యతే - అత్రాపిసర్వశబ్దరి పూర్వవత్సా-
త్త్వోపరః - అశేష ఇతిచాను సంధే యమ్ - ఇహ యథాధి కార
మ్ యథాచోదిత మనుష్ఠితానామపి సంసార హేతు ధర్మాణామభి
చారాణా మివానర్థక వయక వసాయి తయా ముముక్షు పేక్షయా
పాపత్వోక్తైః స్వగాది హేతుభూత స్వతంత్ర సంకల్పేషి నిగ్రహ
హేతుత్వ బుద్ధ్యా కామ్య తమా ప్రాథకనం యుక్తమ్ - అద్యశ్యే
పం పూర్వకృతేషు కామ్యేషు గతిః తథాపి వతక మాన వతికవ్య
మాన కామ్య సమాధికనామ్ స్వయం తదారంభ వివనసంభవతీతి క
థం తుమాప్రాథకనమ్ ? ఇథమ్ - ఆజ్ఞాతయా దృచ్చిక సుకృత న్యా
యాత్సుహృ జ్ఞన బుద్ధ్యాచా సంభ వత్సు నేదం భూద్యమ్ - స్వబుద్ధి
పూర్వక మపి వతక మానేషు కామ్యేషు మధ్య నివిణ్ణా నామపి ప్ర
క్రాంత సమాపన మంతరా లబ్ధి వృద్ధిః కారి రశేష సమాపన న్యా
యేనస్యా తంత్ర పశ్చిమాంశ స్యాజ్ఞా సిద్ధత్వాన్న కామ్యత్వ చోపరి-
పూర్వాంశస్యశు త్పద్రఫల కామనా మూలస్య తస్థల జనక త్యాధా
వేషి తాదృశ వాసనా జన కత్వ సంభవా త్ప్రక్రాంత కమక యోగ
స్యచ “ నెహంభి క్రమ నాశోస్తీ ,, తిన్యామేన కేషాంచితక్రమక
ణా మసమాప్నానామ్ క,తాంశస్య విళంబ కారి సాధనాంతర పరంవ

మో—మదీయానాదికమకప్రవాహ ప్రవృత్తామ్ భగవత్స్వరూప
పతిరోధానకరీమ్ విపరీతజ్ఞాన జననిమ్ స్వవిషయా యాశ్చ

సేత ఫలజనకత్వాత్తత్త్వాంశి ప్రాథమికీయా - పూర్వాపరాంశ యోర
ధికార భద్రేష్యా సమాప్తే తైక కమ్యూణ ద్వితీయమాన వ్యవచేదాపి
యుక్తః . ఉత్తర కాలేన కేనచిత్తేషునా నివేదన విచ్ఛేదా నిత్యత్వ
భ్రమాత్స్వప్నరోషాద్వాకాప్యం సంభావ్యతే - తస్మాద్భ్రాతృస్వప్న
పీడితమాపేక్షగం శీఘ్రం స్మృతిత ప్రావృత్త ప్రవేశాధికం సౌభ
జ్ఞానాది న్యామేన క్రమేణ వైరాగ్య జననాధికంవా - ఉక్తంహి ప్రప
న్న మధి కృత్యైవ - అథోపాదా ప్రసక్తేషు భుక్త్యాభోగా ననామ
యాక . తేనైవ విరక్తి మూలాద్య వికలే ప్రవృత్తవం పద ,, మితి - ఏ
వం కమక నివృత్తికి ప్రార్థితా - అథ కమక హేతు ప్రకృతినంబంధ
నివృత్తికి కమకనివృత్త్యైవ భదంత్యేన సవేద శ్వర బ్రుధివిశేషా ధీనతి
జ్ఞాపయితు మభ్యర్థ్యతే - మదీయేతి - ఈశ్వరస్య వైషమ్య నై
ఘ్యుణ్య పరిహారాధికం మదియేత్పుక్తమ్ - అన్యోన్యాక్రయాది నివా
రణాయ వీక్షాంకురాది న్యామ మధి ప్రెత్సాహ అనాది కమక ప్రవా
హ ప్రవృత్తా మితి - ప్రకృతి స్వరూపస్య పురుష వదనా దిత్వా త్మ
త్వకృత్తి చూత్రే కమక హేతు కర్వముక్తమ్ - తత్రచ ,, గుణ మా
యా సమావృత ,, ఇత్యాది ప్రసిద్ధమ్ ప్రామాణ్య వృత్తి త్రయం భగవ
త్స్వరూపే త్యాదిభి రాహ - భగవత్స్వరూపతి రోధానం నామ త్మ
త్రజ్ఞానాం భగవత్స్వరూప విషయ జ్ఞాన ప్రసర నిరోధః - తథాచా
త్వంతతి రోధానాద స్వబుద్ధి సామాన్యతా వివేచి భగవత్ప్రసర్వా
క్రయత్వాది ధర్మతి రోధానాద వర త్యాది బుద్ధిం తద స్వేమ స్వనిష్ఠ
త్వాది బుద్ధిం చ కరోతీత్యాహ - విప రీత జ్ఞాన జనని మితి - ఇదంచ
జీవ స్వరూపతి రోధాన తన్మూల దేహార్మే భ్రమా దేరుప లక్షణమ్
ఏవం తత్వత్రయతి రోధాన ఫలమూలం విపరీత జ్ఞానాంతర మాహ
మవి వయో యా ఇతి - ప్రకాశ మా నేషు వస్తుషు తిరోధానం నామ

మూ - భోగ్య బుద్ధజ్ఞానీం చేహంద్రియత్వేన భోగ్య
త్వేన సూక్ష్మరూపేణచావస్థితామ్ దైవీం గుణమ
యాం మామూమ్ దానధూ

కత్త బృహత్ ధర్మ గ్రహణ నివారణమ్ - ఇద మేవహి స్వత్ర భాగం
తస్మిన్ దానమ్ - ఉక్తస్యాస్యాకార త్రయస్య హేతు భూత మవస్థా
చతుష్టయం చేహంత్యాదిభిరుచ్యతే - చేహంద్రియత్వేన భోగాయ
శనతయా భోగాపకరణ తయాచ భోగ్యత్వేన శబ్దాది గుణ విశిష్ట
సూతపంచక రూపత్వేన సూక్ష్మరూపేణ చేహాదిపరిణామ రహితాం
శీన సేయం ప్రకృతి రిదానిం చలభికరస్యంశైరపకరోతి - ప్రళయ
కాలాయాంతు సూక్ష్మ రూపేణైవ తిరోధానమాత్రంకరోతీతివ్యవస్థా
చేహ యోగా ద్వాసోపి , తి సూత్ర భాష్యే ద్రష్టవ్యా - ఉద్య
మ్యః ప్రకృతే దుకరత్యయత్వం స్వతంత్ర లీలాప్రవృత్తతయేతి ,, దైవి
హ్యేషా గుణ మయీ ,, త్యాదినా త్వదైవ గీతమితి సూచ యతి -
ద్వీవిమితి - తిరోధానాది హేతుభూతై రవస్థా చతుష్టయాను వృత్తై
యకంధ హేతుభి స్స త్యాది గుణైః ప్రచురతామాహ - గుణమయీమి
- - సత్యాది గుణ సముదాయ ఏవ ప్రకృతిరితి సాంఖ్య పక్షమ్ ,, గు
హాః ప్రకృతి సంభవాః - ప్రకృతే గుణ సంమూఢా ,, ఇత్యాది వ్య
వరణ ప్రయోగ బలాన్వితస్తః - క్వచిత్తు సత్త్వ రజస్తమశ్చబ్దానాం
దవ్య పయకంత ప్రయోగః ,, తద్గుణ సార త్వాత్ దవ్యప చేశ,,
తస్మాదేన నేతవ్యః - ఏవమనంతై విభాగై ర్వాప్తపారైః పరిణా
మై గుణైశ్చ ప్రఖ్యాత మాశ్చయంత్యం సమాఖ్యా విశేషేణాహ -
హయామితి - మాయాం మాం తారయేతి ద్వికమక తయా న్వయః
దాన భూత ఇత్యాదిభి మూల మంత్ర పద త్రయార్థ స్ఫూచ్యతే -
దానభూతా స్వతస్స ర్వే - అత్మ దాస్యం హరేస్సాన్వయమ్,, ఇ
త్యాది ప్రసిద్ధం స్వభావతో దానత్వం చ్చి ప్రత్యయా భావేన వ్యజ్యతే -
యేపి నారశబ్ద వాచ్యానాం జీవానాం తాత్పర్య వృత్త్యా దాన

మూ— తరి శరణాగతోస్మి తవా స్మిదానభివక్తార్లమూం

తారయ

త్వం గ్రాహ్యమ్ - దూరం పలాయితేపి మయిత్వ స్సంభంధ స్సావద్ధ
 స్మృతి-దాస్యప్రతి బోధశ్చ మే సంప్రతి జాతభిభావరి - శరణాగ
 తోస్మి తవాస్మి దానభి ప్రార్థ్యోత్తర భందాధిక నిష్కర్షం సముచ్చి
 త్యోక్తమ్ - స్వరూప భర లాభేషు తవైవ నమమేతియత్ - ప్రపన్నస్యా
 మ సంధానం సారంత ఏవాదరితమ్ - అస్మితి ప్రాథక నాభి ప్రాయ
 మ్ దాసోస్మి - దానవృత్తి పరిసాన్యమిన్యథాకరి - అన్యధాతు దాన
 భూత ఇత్యుక్తస్యైవ పున్వచన మాత్రం స్యాత్ - శరణా గతోస్మి
 త వాస్మిదాన భి నిదేశా ప్రాథకాహ్ని నిక్షేప పరావితి కేనిత్ -
 ఆలోచనాదప్రోవా ద్వయవక్తాహం నవదయ నీయ ఇత్యభి ప్రాయే
 కాహ - ఇతి వక్తార్ల మితి యద్యప్యత్ర ఫల ప్రాథక నాథకం ప్రప
 త్తికర్తృత్వాచ వాద ఏవ య క్తః - తథాపి తద్విచన కల్పకత్వాను
 వాదో :: భవ శరణ మితి రయంతి, త్యాద్యభి ప్రేత వచన ప్రాశ
 స్త్యాది వ్యంజనార్థః - మామే, స్వయం మృస్సిండు భూతస్యే, త్యాది
 ప్రసిద్ధ స్వరూపా సమర్థకమ్ - శ్రీగుణ ద్రవ్యస్య నిత్య తయా నాశా
 భావా తారయే త్యుక్తమ్ - ఏతేన దురత్కయే త్యుక్తం స్వయత్నేన
 దుస్తరత్వమ్ :: మామేవయే ప్రపద్యంత, ఇత్యాది నాభి ప్రేతంపరా
 ధీన తరణంవ గమ్యతే - ఏవం నమస్కర్షే నివతక నీయత యాభి ప్రేత
 స్య పాపస్మరణమస్య ప్రకృతి సంబంధ స్వచ మిథి కార్య త్వం కారణ
 త్వంచ యథాయోగం ప్రపద్యమి - అధనివేద మంద్యా దీప వీ
 శంబ తుమాణాం అత్రత్య విశదజ్ఞాన భక్తిర్రపి కైంకర్యోపయోగి
 తయా చతుర్థ్యాభి ప్రేత ఫల కోటి ఘటితత్వాస్వయం ప్రయోజనమ్
 తదు భయం తేషా మిత్యాదిన్ ప్రాథకాతే - తత్త్వాద భక్తిజ్ఞానా
 భ్యాం ఫల మన్యత-దావన-నయాచె త్వగితో విమలం యావనాన్న
 శ్చోతి భుజి, మితి తావన్మాత్ర ప్రాథకానా హ్యనుజ్ఞాతా - అత్ర పర

పు థు గ ద్వా ధి కారః.

హి - తేహంజ్ఞానినిత్యయుక్త ఏకభక్తివిశిష్టతే

ప్రియోహిజ్ఞానినోత్యథామహమ్, ఇత్యాది శ్లోకత్ర

యోదిత జ్ఞానినం.

క్రితవచనం తదనంతర భావి పరజ్ఞాన పరమభక్త్యోరత్యుప లక్షణ
 - తచ్చ ప్రతిపదన భాగే వ్యంజయిష్యతే - జ్ఞానీ, 'ప్రకృతిం విద్ధి
 మే పరా,, మిత్యాది ప్రతి పాదిత భగవ చ్చైవ తైక రసాత్మ స్వరూ
 ప విద్యగ వంత మేవ పరమ ప్రాప్యం మన్వానః - నిత్య యుక్తః, వి
 స్వర్యాద్యధికానాం స్వాభి లషిత ప్రాప్తో సిద్ధాయాం భగవతా యో
 గోనివత్యతే - జ్ఞానినస్సు నతథేతి భావః. ఏకభక్తిః, నతుప్రయో
 గానంతర విభక్తభక్తిరిత్యథాః - ఏత దుభయం జ్ఞానీ విశిష్టత ఇత్య
 యమేతత్. అత్యథామభిధేయం. సవత్సేన సవత్ శక్తినా మయాపి
 పర్యవ మితిభావః - సచమ మప్రియ ఇత్యత్రాప్యథా మిత్యే తదనుష్ఠ
 యతే-యద్వాస్తవీత్య పేక్షయా స్వభక్తప్రీతేరిప్రకపోక్త్యానుమతిః-
 తైత్త్రేవ సవాంతరాత్మనో మమాప్యంతరాత్మైత్త్రేవ- నన్విదంప్రమాణ
 రుద్ధమిత్యత్రాహ - మేమతమితి - ప్రకృష్ట ప్రీతి విషయత్వే నాతివా
 తాన్నవిరోధః - తథాత్యాదరేహేతుమాహ - ఆస్తిత ఇతి- యుక్తాత్మా
 సద్విరహాస్యాతి ధుస్సహతయా మయినిత్యయోగ ప్రవృత్తమనః. ఆ
 పత్తమాంగతిం, పరమ ప్రాప్యం - జన్మనాం, పుణ్యజన్మనాం-జ్ఞాన
 యోగ, పూర్వోక్తజ్ఞానవాక్ - వాసు దేవ స్సవత్మితి ప్రపద్యతఇత్య
 యః - సవత్, ప్రాప్యప్రాపకాది - రామస్యవ్యసాయజ్ఞే, త్యా
 నిదశితజ్ఞాన విశేషత్వాన్మహాన్మత్వోక్తిః-మహామనాఇతి భాష్యమ్-
 మదులభః, మత్తః ప్రయోజనాన్త రాధికనః ఆతా దయోపి దు
 లభాః-అయంతుకమకవశ్య మధ్య భక్తలాభాధికనా మయా దేశికా
 ణికభిరన్వైశ్చ సుదులభః- లబ్ధప్రే దయమలభ్య లాభ ఇతి భావః-
 క్తంహి శ్రీహేమ-రే "దులభా భగవ ద్యోగ భావినో భువిమా
 నవాః | తద్దశన్మాత్మదా లాపా త్సులభం శాశ్వతం పద,, మితి.

మూ—మూరికురుష్యః పురుషస్సపరః పార్థభక్త్యాభ్యసమ్
నన్యయా,, “భక్త్యాభ్యస నన్యయాశక్యః,, “మద్భక్తిం
లభతేపరామ్,, ఇతిస్థాన త్రయోదిత పరభక్తియైకమ్

మూమ్, “అజ్ఞాజంతు రసిశోయమ్,, ఇత్యుక్తేషు మూర్ధాభి సి
క్తమ్- మూమ్, శ్లోకత్రయోది జ్ఞానినం కురుష్యః క్రియాఫలం త్యద్భావీ
త్యాత్మనై పదేన వ్యవ్యతే . అవ్యవహీ తత్వాది హ శ్లోక త్రయేత్మ్య
క్తమ్ - పరభక్తి శ్లోకానాం భిన్న ప్రకరణస్థ తయా స్థాన త్రయేత్మ్య
క్తమ్ - మూమ్, “యాప్రితి రవివేకానా,, మిత్యుక్తేషు బాహ్య వి
షయ సత్తత్వగ్రగణ్యమ్- అథ శరీర పాత సమయ భావినో బుద్ధ్యా
కారా నభ్యర్థయతే - పర భక్తితి . అథవా ముక్తి తతా భావి నాం
పరభక్త్యాదీనా మిదమపేక్షణమ్- ఏక స్వభావత్వోహ్యుక్తత త్యపర
భక్త్యాదివ్యవచ్చేదాథాక . ఉక్తానామేవ తత్రత్యపర భక్త్యా దీనాం
సాదరాను వాదేన కైంకర్యం పయింత తాంయాచతే - అప రేతి.
అత్రత్వదితివ త్రవ్యే భగవ చ్చబ్దోను భాష్య పాషకాల్య స్ఫుటీ కరితా
థాః - కింకర విశేషణే శేష తైక రతి రూప శబ్దే-శేషతైక రతి శేష
రూపం నిరూ పకం యస్యేతి భావ్యమ్ - భవా సీతి ప్రాథకానా త్వ
త్కింకరత్వా భావాత్పువకమ సత్కల్పనా మితి సూచ్యతే-ఏవం
ద్వయాథోక్త వ్యాఖ్యాతః - సవశ్లాపి స్వతోదేవ యాద్వా విజ్ఞాప
నాదిభిః | తత్తదిష్ట ప్రదిత్సాత్మా ప్రీతిశేష ప్రసాద్యతే తదేవచూద
నోపజ్ఞమపూవకం తత్వవేది నామ్ | ఆరాధ్యేంద్రా ద్యపాయేపి ఫల
దానాయ తిష్ఠతి - అదైవ మభ్యర్థిక తస్య భగవత స్మదభ్యను జ్ఞాది
విషయైః ప్రపత్తి జసిత ప్రసాద పరివాహిక ప్రతివచనైః ప్రకృతా
పయిక వక్ష్యమాణ చరమశ్లోకాథోకపి ప్రతిబాధ్యతే - తథాహ్య
త్ర ప్రతిహతో పీత్యంతేనా శక్తి పూత్యాక నాగతానంతకాల సమీక్ష
యాప్య దృష్ట్య సంతారోపాయ తాం ప్రకాశయ తానన్య శరణిభ్యు
క్త విస్మర రూపేణ ప్రథమ పాదతా త్వయోక్తిశ్చి - యేనకేనాపి

మూ—మూం కురుష్య పర భక్తి పరజ్ఞాన పర మభక్త్యైక
 సృభావం మూం కురుష్య పర భక్తి పరజ్ఞాన పరమభ
 క్తికృత పరి పూర్ణా నవరతి నిత్య విశదత మానిత్య
 ప్రయోజనా నవధి కాతిశయ ప్రియ భగవ దనుభవా
 హమ్ తథావిధ భగవ దనుభవ జుతానవధికాతిశయ
 ప్రీతి కారితా శేషా వస్తో చితా శేష శేషతైక రతి
 రూపనిత్య కింకరభవాని - ఏవం భూత మత్కై
 జగర్య ప్రాప్త్యుపాయ తయా వక్తృప్ర సమస్త వ
 స్తు విహీనోప్యనై తద్విరూధిపాపాక్రాంతోప్యనన్మ
 మదపచార యుక్తోప్యనై మదీయాపచార యుక్తోప్య
 సంతానహ్యపచారయుక్తో

త్యాదినాత్వ మిత్యంతేన ద్వితీయ వాచోక్తాధి కారికృత్య లాభు వాది
 వ్యంజనం కేవలమిత్యాదినా త్వహంత్యేతి వాక్యాభిప్రేతానిష్ఠ నివృత్తి
 పూర్వకేష్వప్రాప్తి ప్రకా శనమేవం భూతోసీత్యాదిభిః ప్రపన్నవిషయ
 శోకాపనాదనవాక్యాధి ప్రేత ప్రపంచన మితివి భాగః- ఏవంభూతమ
 త్రైజగ ర్యత్యత్ర ఏవం భూతేతికైజగర్యవి శేషణం. ఉపాయత
 యేత్యత్ర గద్యాంతరొక్తక్రమేణసాక్షాత్పరంపరయాచేతిభావ్యం - ఆ
 వక్తృప్ర మన్నిత్యే చ్ఛ్చాయ మితమిత్యథాః- మదాదేశాత్మకైశ్చ
 సైవిహిత మితివా - సమస్తవ స్తుశబ్దేన ప్రస్తుతప్రపత్తివ్యతి
 రిక్తాస్తత్వజ్ఞానపూర్వకాః కమయో గాదయ ఉపాసన పర్యంతాని
 వృత్తిధర్మా స్మదుపయుక్తాశ్చమానిత్వాద్యాత్మగుణా స్సంగృహ్యం
 తే. ఏతేనపరిశబ్దేన ద్యోతిత సపరికర త్యాగవ్యంజనమ్. ఏవంవచ్చాద
 పితదహాతానసంభవతీతి నైరాశ్య రూపత్యాగ సిద్ధ్యథామాహ -
 అనంత తద్విరూధి పాపాక్రాంతోపితి- ఉపాసనాది విరూధిత్వా త్ప్ర
 వృత్తిధర్మోప్యత్ర పాపకర్తేదవసంగృహీతః- అనంతమదపచారైత్యా
 దిభిఃపూర్వ వద్విశేషాపచారాది భూతత్వస్య పృథగుక్తిః - ఎత్తేక

యూ—శ్రేయోత్కర్షకారణభూతానాదివిపరీతాహంకార
విమూఢాశ్మత్వస్వభావో శ్రేయోదభయకారణకా
రణభూతానాదివిపరీతవాసనాసంబంధో శ్రేయ
దనుగుణప్రకృతివిశేషసంబంధో శ్రేయస్మూలా

వగళస్యదుస్మరత్వవ్యోతనాయప్రత్యేకమానంశ్యనిదేశశః-ఉక్తా
నాంపాపానాం నిదానం భక్తియోగాదిప్రతిబంధేచ్ఛార్థమిత మ
హంకారవిమూఢాశ్మత్వ త్యాదిమప్రసిద్ధం పూర్వకం విపరీతజ్ఞాన
శబ్దపాత్రైష్యస్యతమమా - ఏతత్కార్యైతి-చార్యశ్యాశ్మత్వహచా-
ర్యానాదిత్వం వీజామగ్నరవ్యాయాస్త్రివాహరూపేణభావ్యమ్ - ౧౧
అథాతోహచా-రదేశః, ఇత్యాద్యుక్తయథావస్థితాహచారాద్యవ
చచ్ఛేదాథకం విపరీతశబ్దః. అనహమథేకఽహం త్యాభిమానాత్సం
తంత్ర్యాగోపాచ్చ విపరీతత్వమ్ . విమూఢత్వమిహ తిరోహితత్వమ్ -
నిత్యంప్రకాశమానస్యాప్యాత్మన స్తిరోహితత్వమాధేయత్వ శేషత్వా
దిధర్మాకామనవధానాదితి జ్ఞాపనాయ స్వభావ శబ్దః-పాపస్యా
హంకారస్యచ ప్రవాహనిర్వాహకం అశేషతత్త్వవిపరీతసంక్షిప్తం
విశద మనుభావతే - ఏతదుభయేతి - వాసనాయా అపిప్రవాహరూపే
ణానాదిత్వంయథావస్థిత తత్త్వ హితపురుషార్థక వాసనావ్యావృత్త్య
థకమత్రవిపరీతత్వోక్తిః- పాపస్య వాసనా పాపాంతరారంభరుచిజ
నకసిగ్రహంశక్తిః- అహంకారస్యవాసనాభూయోభూయ స్తాదృశభ్ర
మజనకబుద్ధిసంస్కారః - భగవత్స్వరూపతిరోధానకరీమిత్యాద్యుక్తి
క్యమనువదత ఏతదను గుణైతి - ఎత్తస్మిన్ బేధేన పూర్వోక్త పాపా
హంకార వాసనా రూపక్రితయ పరామర్శకః. అత్ర పికార్యత్వంకా
రణత్వంబ వివక్షితమ్-నాప్యేకప్రకృతి క్యవచ్ఛేదాయ విశేషశబ్దః-సం
బంధః, దృఢబద్ధత్యధిక - ఏతద్భి మిత్యగ ద్యేతదునికజేచ పదేన వివృ
తమ్-ప్రకృతీసంబంధ స్వాభిమత ప్రతిబంధకీత్యేచ్ఛార్థం, ప్రపంచయతి
ఏతస్మాదేత-దుఃఖస్యసంసారోద్యేగ జనకత్వమిహ సంభవతి - ముఖ

— ధ్యాత్వికాధి భౌతికాధి దైవిక సుఖదుఃఖ తద్దేతు
తదితరౌ పేక్షణీయ విషయానుభవ జ్ఞాన సంకృత
రూప మచ్ఛరవారవిద యగ శై కాంతి కాశ్యంతి
కపరభక్తిపరజ్ఞాన పరమభక్తి

స్వతు సంసారి రుచి జనక త్వేనవిఘ్నత్వమధికమిత్యభిప్రాయేణ పూర్వం
సుఖస్యాక్తిః-దుఃఖవత్సఖమవ్యాధ్యాత్మికాదిభేదేనప్రవిధం-అధ్యాత్మిక
మాత్మా శ్రీతాచిత్యముదాయప్రధాన హేతుకమ్-తాదృశందుఃఖంద్వివి
ధం-శారీరం మానసంచేతి-తత్రశారీరమ్, శరీరరౌగశి ప్రతి శ్చాయా ఇ
త్యాదినోక్తమ్-మానసం కామక్రోధ భయద్వేషేత్యాదినా - అధిభౌ
తికంశు పశుపక్షి మనష్యాద్యైరిత్యాదినా- అధిదైవికంచ “శీతోష్ణ
వాతవర్షాః-మృత్యువైద్యుతాదిసముద్భవ,, ఇతి - అత్ర దుఃఖ శబ్దస్యపూ
ర్వకాల్పిన దుఃఖవిషయిత్వా దుత్తిరత్ర దుఃఖవిఘ్న గంధరహిత త్వో
క్తై రుత్తర కాల స్వాస్థ్య పరత్వాత్తితిత్యాయాం వాతాశ్చర్యాదవిరూ
ధిః-ప్రవిధమప్యేతత్ప్రత్యేక మవాంతర హేతు స్వరూప వైషమ్యా ద
సంత ప్రకార మితి సూచయతుంతద్దేతు శబ్దశి-సుఖదుఃఖహేతవశ్చ
స్వరూపతొబుద్ధివిషయ తయాపి పరభక్త్యాదివిఘ్నాః - తదితరేత్యుపే
క్షణీయవిశేషణమ్ - ఉపేక్షణీయ విషయస్స తృత్యాది సదను భవోప్య
బ్రహ్మత్మకానుభవ రూపత్వేన పూర్వోక్త విపరీత జ్ఞానవిశేషతయా
స్వరూపత స్సంసారతత్త్వ ప్రాప్తవిషయానుభవ విరోధీ జ్ఞానసంకో
చః తకోపచేత సహకృతే శ్చాస్మై గ్రహి పరావరతత్త్వ విషయాయ
భావస్థిత జ్ఞాన ప్రసరాభావశి - మచ్చరదార విద యుగ శైతి స్వయ
ముక్తిహానవోషాయ- ఈశ్వరస్య యథా భూతార్థశంసినశిసర్వత
స్వగుణా విఘ్నీయాదోష రహితత్వాత్ - తేనాపి శరణ్యో స్యాద్వి
శ్రీత రక్షణ సాధనతయా సంప్రీతివిషయత్వేనస్తుత్యత్వోపపత్తేశ్చ- తథా
వాహుశి-తస్యస్వాత్మ ప్రదానేతు సాధనం స్వపదవ్యయ,, మితి- అ
త్రపరభక్త్యాదిక జ్ఞే దేహ పాతాత్పూర్వక భావినః పశ్చాత్తాప

మూ— విఘ్నప్రతిహతాపియేన కనాపి ప్రకారేణ ద్వయవక్తా
త్వం కేవలం మదీయయైవ దయయానిశ్శేష వివక్షన
హేతుకమచ్చరణాం విందయుగ శై కాంతి కాత్యంతిక
పరభక్తిపరజ్ఞానపరమభక్తివిఘ్నా ముత్తమాదలబ్ధమ
చ్చరణారవిన్దయుగ శై కాంతి కాత్యంతిక పరభక్తిపర
జ్ఞాన పరమభక్తిమత్తమాదాదేవ సాక్షాత్కృ

చ్చ వస్తా విశేషా స్సంగ్య హ్యంతే - ప్రతి హతాపీ త్యంతే వ్యపి
శతై స్త్రాగను వాహోద్యోత్యతే- ధమాంతరనైరపేక్ష్యవిశిష్టవిధాన
మదిద్వయవక్తృత్వేన సూచితమ్-ననైతావతా ప్రపత్తే స్తవవిసాధా
తాంగానాంవానిచ్చత్రిశి - శరణమహరి ప్రపద్యశతి పూర్వాక్తానువా
దత్వేన ప్రపత్తుప్రశ్నిష్టస్యైవ ద్వయవచనస్యాశ్ర వివక్షితత్వాత్ - యే
న కేనాపి త్యస్యతు అతోవా యదినాద్యపరి - మిత్రభావేన సంప్రా
ప్తం-విభీషణావా సుగ్రీవ యదినా రావణ స్వయమ్,, ఇత్యాద్యుక్తాధి
కారి విశేషానియమేతాత్పర్యమ్- శరణ్యస్యప్రపన్నేష్యా దతాతి శయా
దీప్యశ వ్యాజ మాత్రానుభావణ మితకచిత్ - ఏతేన జీవగత వ్యాపారని
రపేక్ష మోక్ష ప్రదానాది పక్షాశ్చ నిరస్తాః ఇతః పరంత్వేన్యైవ్యస్త్యం
తర మనపేక్షిత మిత్యాహ - కేవలమితి- మదీయయైవనాన్యదీయయా
న సహకార్యంతర సాపేక్షయేతి భావః - దయాశ్ర ప్రపత్తుల్లసితార
మణేచ్ఛా - ప్రపత్తిజనిత ప్రసాదవైశిష్ట్యే సత్యపిసహజదయాయాః
ప్రాధాన్యమిహసూచితమ్-కమాణాంసుఖదుఃఖ జనన శక్తివత్తిరోధా
యకత్వాది శక్తిరేకవి నివృత్తత్యశ్చి ప్రాయేణ నిశ్శేషశబ్దః- తేనాశేషశ్చ
త్యుక్తస్యానుక్తిః హేతుభూత పాపాది సద్భావే పునరపి విఘ్నశిష్ట
ద్యోతేతి తత్పరిహారాథకముక్తంసహేతుకేతి - విఘ్నాః పూర్వోక్తాః-
ఏనమనిష్ట నివృత్తిరుక్తా-అథవ్యప్రాప్తిం వదత్ ప్రథమం తేహంజ్ఞానీ
త్వాది ప్రాధికారజ్ఞాన పూర్వక పరభక్త్యాది ప్రదాన మాహ - మత్ప్ర
సాదలభ్యేతి - ఇహాసా పరభక్త్యాది వచనంతత్ పూర్వ భావిజ్ఞానవిశే

మూ — త యథావస్థిత మత్స్వరూప గుణ విధూపిల్లిలో
పకరణ విస్తారో పరీక్ష సిద్ధమన్నియమ్యకామ
దనుభవోమద్దాన్యైకరసాత్మస్వభావాత్మ స్వరూ
పోమదేకానుభవోమద్దాన్యైకప్రియః

షస్య పృథ ప లక్షణమ్ - అత్ర మత్రసాదశబ్దః ప్రపత్తి జనిత ప్రసా
ద నిరస్త ప్రతిబంధక నిరుపాధిక సాహజాపరః - ఏవం మత్స్వరూపాదా
దేశిత వత్సమాదే నాప్యవ ధారణేన సహకారినైర పేక్ష్యం ద్యోత్య
తే - మత్స్వరూపే త్యాదిక ముత్తరఖండస్థ నారాయణ శబ్దార్థః -
విభూతి శబ్దాత్ర నిత్యే విభూతి విషయః - ఉపాయ దశాయాం శా
స్త్రవిహిత తత్తత్సాన గుణాది పరిచ్ఛిన్న స్వరూపా ద్యను భవాత్
ద్వ్యావృత్త్యర్థం యథావస్థిత విస్తారశబ్దా - అరూప శంకా నివృ
త్త్యర్థంనా యథావస్థిత శబ్దః - హేత్వ భావా దత్ర భ్రమా భావః -
ఏవం సకల విశిష్ట పరమ భోక్తృవ్య సాక్షాత్కారే నారకబ్ధాథా స్వ
స్వరూపా విభావ మపి స్వాధీనస్వార్థ కత్తృత్వ భోక్తృత్వభ్ర
మనివృత్తి పూర్వక తదోక్తృత్వ జ్ఞాప నాయ పృథగానా - అపరో
క్షేతి - నియామ్యత్వోక్త్యాత్ర వ్యాప్యత్వ ధార్యత్వేవాకృష్టే - అం
తః ప్రవిష్టః శాస్త్రజనానామ్ - ఏతన్యావాతీతరస్యప్రకాసనేగాగి
సూర్యావంద్ర మసౌ విభృతో ఉష్ణతః, ఇతి శ్రుత్యను సారాత్ - ఏతేన
“సస్వరాడి,, త్యుక్తేపి ముక్తే వార తంత్ర్యోదేరనిపాయో దశి
తః - నియామ్యత్వం చిదచిత్సాధారణమ్ - దాస త్వంతు చెతనైక ని
ష్ఠమ్ - తయోః ప్రాప్తికం ప్రయోజనమాహ - మదేకాను భవోమ
ద్దాన్యైక ప్రియఇతి - విశ్వరూపైవల్య పురుషార్థా యోరివ స్వనిష్ఠ
తయా స్వతంత్ర తయాచ స్వాత్మానుభవ ప్రసంగాది తదాన సంభవ
తీత్యభి ప్రాయేణ మదేకాను భవశబ్దః - స్వామ్యనుభవ ప్రికానే స్వా
నుభవే స్వప్రార్థాన్య గంధ నివృత్త్యర్థం మద్దాన్యైకప్రియ ఇత్యుక్త
మ్ - పూర్వోక్త మేకానుభవం పరమ పురుషార్థాత్వప్రతి బోధాయ

మూ— పరిపూర్ణానవరతనిత్యవికదతమానన్యప్రయో
జనావపధికాతిశయప్రియమదనుభవ స్వంతభా
విధమదనుభవజనితానవధికాతిశయప్రియకాంతా
శేషావస్థానితా శేష శేషతైక రతిరూప నిత్య
కింకరూభవ. ఏవం భూతోసి ఆధ్యాత్మికాధిభౌ
తి కార్థదేవిక దుఃఖ విఘ్న గంధ రహిత స్వం

పూర్వవ త్వేషు-ల్యాదిభివి శివస్థి-పరిపూర్ణ తి-తత్ప్రయముక్త (ప్రీతిం త
త్వీవాహంచనిత్యకింకరూభవానీత్యం తెన ప్రాథికశేష-ప్రయచ్చుతితథా
విధేతి . ఈవ్యక స్వత్రైంకయన్ సామ్రాజ్య యోగ్యతా మలభ్య లాభ
త్వ వ్యక్తా సంతోషాథకముత్తర కృత్య విధా నాథకం చాను వవతి-
ఏవంభూతోసీతి- ప్రకృత్యాత్మ వివేకాధ్యామికకి పరావర తత్వ వివే
కాద్భాగవతకి పరావర పునుషాథక వివే కా దనన్య ప్రయోజనః స్వ
పరాధి కార వివేకాదనన్య సాధనః పూర్వాకాంతాదను తత్త్వము గ్ర
హ విశేషాత్ప్రమితా నప్రిత భర న్యాన న్మతస్థ మయా స్వీకృత భ
రకి నిత్య కింకరూ భవేతి దత్తనరశ్చత్వం ముక్త ప్రాయో సీత్యథాః -
ఆఖ్యాతేన సంతమేన మిత్యవనాద్ వ్యజ్యతే, యద్వా - నిత్య కింక
రూ భవేతి సత్య సంకల్పే నోక్తతేనవా స్వేనవా ప్రత్యాఖ్యాతు మశ
క్యత్వే నివార కాంతర సంభవేజ తిదానీ మేన తథావిధ మాత్మానం
చక్యతకి క్రమాత్తత్త్విద్ధి మాహ - ఏవమితి - ఏవం భవతు ముప కాం
తో సీత్యథాః- భూమా వహాయాం జేహంప్రియాదివినిష్టదశాయాం
కథంకుత్ప్రియ సరపాయ కాలక్షేప ఇత్యత్రాహ - ఆధ్యాత్మికతి - ఆ
త్రిత్యోతకట సుఖస్యా ప్యుప లక్షణాథక మిహ దుఃఖోక్తికి, జ్ఞోక
త్రయాద్యుక్త జ్ఞానభక్తికాలినం ప్రతిప్రతికూల్యా విశేషాద్వా. దుః
ఖశబ్దేన సుఖస్యాపి సంగ్రహః. గం ధకల్పే నవా తద్వివక్షా. తేనన
వకసాధా రణఃక్షుదా దిర్వాభిసేతః - దుఃఖస్య ద్వయాథాన
సంభా నంప్రతి విఘ్నత్వం స్వాత్ - అతస్మ ద్రాహి త్యోక్తిః - ఇహ

— ద్వయమథాను సంధానేన సహసదైవంవత్రా
యావచ్ఛరీర పాతమత్రైక శ్రీరంగేసుఖ మాస్య

వ పూర్ణ విచేకా నామా భిమానికం దుఃఖంవసుఖం నాస్తి-
సాంస్పృశికానాంతు ప్రారబ్ధ కమకవశా త్వంభవతా మపి ప్రతి ది-
శంకమకూడు మోక్షసత్తి దశన ప్రీత్యాద్వ యథాను సంధా-
న విఘ్నత్వం నాతి వాస్తి, అతోనప్రకృత్యాది విరూధకీర్త్యమ్ - అనన్య
జ్ఞానభక్త్యాదిప్రా థానానాక - ఉచ్చారణం ప్రాధాన్యేనసోశమ
థాను సందానే సహశబ్దకీ - ఏవమథాను సంధానే నేత్యన్యాయకీ-
వచనం మేయేత్యాద్యుక్త విశవ ప్రకారణే త్యథాకీ-విత చ్చా-
త కృతకృత్యాను సంధానప్రీత్యథాం అన్యద స్వయంప్రయోజ-
న రూపకైంకర్యం రూపత్వాత్ “యన్మహాతక ” మిత్యాది
శ్వా యేన భగవ దనుభవ ప్రీత్యాను భవ ప్రీత్యు పృత్యథాం సం-
భవ ద్ద్వంద్వవివక్షాథాం నిభకర త్వాను సంధాన రసాను పృత్య
థాం నిపిద్ధకామ్యాది సంగనికృత్యథాంవ సదేక్ష్యకీ- ఇదంతు స్వ
భావాథా శాస్త్ర ప్రాప్తి విరోధన నేగమ్ - అన్యథా సహ ప్ర-
మాణవిరోధా త్తస్య తావదేవ చిరం యావ న్మనిమోక్ష్య ప్రా-
రబ్ధమాత్ర భుక్ తత్రతత్వ విత్సుఖ మాత్మయాత్ - ప్రారబ్ధమేవ భో-
క్తవ్యం కమక బ్రహ్మ విదామపి- అనారబ్ధ కామే ఏవతుపూర్వై
తదవధే, రితి దశాంత- ప్రకాంత కమక ఫల భోగోపి ప్రపన్నస్య
యథాభి లాషం ప్రపన్నత్వస్మిశరీ దావధిక ఇశ్యభిప్రాయేదాహ-
యావ శ్చరీర పాతమితి- అత్తిక తారతమ్యాదత స్థితితారతమ్యమ్.
అత్రైవాత్యంతా సన్నమత్సే నాను గుణే నను మత్తైంకర్యం విరుద్ధ
దేశ్యే త్యథాకీ - అత్రాసక పురాణాది ప్రసిద్ధ శ్రీరంగోపాదానం
భాగవతాభి మత స్వయం వ్యక్తాదిభగవత్ప్రేతాం తరాణామ పృథల
క్షణమ్- నుఖ మాస్య, కృతకృ త్యన్య ప్రతి సంధానేన ప్రతిదినం క-
మకూడు దశన సేన అవిలంబితా నాయాస పరమపురుషార్థ లాభ

మూ - శరీరపాత సమయేతుకవలం మదీయమైక దయ

యతిప్రబుద్ధ

వ్యవసాయేనవిజమధు కల్పవైషయిక రస వైముఖ్య హేతుభూతద్వ
యాహాను సంధాన సార స్వేన సంతుష్టో వతఃస్వేత్యథాః - స
రాయ మత్రత్య సేవాసౌకర్యాథాః ఉపదేశః - సుభేదవేతి వదను
గ్రహకాక్తివాః - ఏవ మథాను సంధాన ద్వయవచన సుఖా సీకాది
భిమనో వాక్యానా నామ యోగ్య వ్యాపార నివృత్తి రపి స్యాత్ -
భవత్వేవక్యత కృశ్యస్యాత్తర కృత్య రూపం ఫలమ్. దేహపాత చ
శాచకీద్వశీ? పరమ ఫలంజక దేత్యా కాంతాయాం ప్రారబ్ధ శరీరా
నువతఃక ప్రతిబంధ నివృత్తాదయాణావస్థా చివ్య శక్తే స్వస్థా పూ
వకృత రత్నా సంకల్పాను గుణమన్వే రనివాయా ముత్తరకృత్యమా
హ - శరీర పాత సమ యతి “ నాజ్ఞ సనీ, త్యాది ప్రతిసిద్ధా
యా మనస్సంపత్తేఃపూర్వా వస్తాయా మిత్యథాః - ఏతేన నిశేతి
చెన్నై, త్యాద్యుక్తికాల నియమా భావశ్చ సూచితః - “ తత స్తం
మియమాణంత్యై, తివదత్రతు శబ్దోధి కా యంతరా ద్విశేషమను
గ్రహ కాయాంద్యోత యతి - యత్వా - కావ్యపాషాణసన్నిభతయా
స్వేనవా పరైర్వా తదానీం ప్రబోధకస్య దుస్సంపాదకత్వమ్ - ఏవం
తు శబ్దద్యోతి తమేవ విశేషం వ్యనక్తి - కేవల మిత్యాదితా - కేవ
లమ్, పూర్వా భ్యాసా నపేక్షమ్ - “యంయోగిన,, ఇత్యాద్యుక్తతా
దాత్మిక స్వ యత్న నిరపేక్షం - మదీయమైవ, మత్స్య భావభూత
మైవ- నాన్యదీయయా - నాపి పూర్వోక్తక్షేత్ర వాస ద్వయాథాః
ను సంధాన జన్యయా - నవరాదాత్మిక ప్రాధానా సాపేక్షయేత్య
థాః-అతిప్ర బుద్ధః, శరీరపాతా త్పూర్వ కాల ఇవజ్ఞాన పౌషకల్య
వాః - యద్వా- నకే వలం సంకొ చాభావ మాత్రమ్. కింతుప్ర
కూర్వ ప్రకాశ కల్పపూర్వావస్తాలో తిశయోపస్యాదిత్య థాః - అ
పరిచ్ఛిన్నస్థుప్రభోధః విశిష్టదేశ గత్య నతర భావ - అంతిమ దశా

మూలము - మూలములలోకయన్నప్రచ్యుతపూర్వసంస్కారము
నోకథకి జీవామివవస్తుంసుఖేనేమాంప్రకృతిం

యోమాది భరితాది వదన్య దేశానం తిలసన్యానిత్యాహ - మూలములలో
లోకయన్ప్రకృతి - నిత్యమును చింతించు మామేవ శుభ్ర సైయ విద్రహ విశే
వ్యం విశేష ముచనందధాన ఇత్సభకరి - సాన్యాహు-వదన్ప్రకృతివా-తదా
నీమవలోకనీయం సుకం దగవ పృథ్వీధ్య - మైవ భాతతి చావధా
రితాభి ప్రాణుః - ఏవం జ్ఞానగణనే బ్రాహ్మ - అథవప్య మాణాయాః
ప్రాప్తైః పురుషాథాత్మాణు తదిగ్భాను వృత్తిమాహ - అప్రచ్యుతేతి-భ
గవానేవ మే పరమ ప్రాప్యఇతిశాస్త్ర జ్ఞానం భవ సంస్కారస్య కా
లవిప్ర కషణ కాయ ఏదైవ క్షణాదిభిః ప్రచ్యుతైరక భవప్రకృతి - తత ఏవ
సంస్కారి మూళకి ప్రాప్తం చ నారథోపి తి వాసం భవతస్త్రాజ్య మా
నేషు దేహ తదను బద్ధిమ రాగాద్వాకిం భవిష్యతి భయాద్వానప్ర
చ్యుత ఇతిభావః - అతి ప్రబుద్ధ ఇత్యాదిభిః పరభక్త్యాది ప్రయం వాప
రిమాత్మని విశ్రమాద సుతరభావి ప్రబోధాదికలవా వివక్షిత మితి కేచి
త్ - లబ్ధిచూతన శుభ వస్తాంతరస్య జీవా వస్తు ఇవాత్మా సన్నదివ్య
దేహ లాభస్య చిర పరిచితపి భోగాయతనే జ్ఞానోత్పత్తి మనాయా
నేన ప్రీతించ నిదశకాయతి - జీవా మివ వస్తుమితి - కృతకృత్యాకి
ప్రతీక్షంతే - నోప జనం స్మరన్నిదం శరీరం, మిత్యానిభి రిభి ప్రేతం ల
బ్ధి పరిత్యాగ క్షణాభావం ముమకింకరాని భయా భావం చికిత్సక శల్య
ప్రయోగ న్యాయ శంకితో త్రామణ దుఃఖాభావంత్యాసన్న, పరమ
పురుషాథాత్మాను సుఖాన హాదాత్మ గ్రహ తదాత్మిక భగవ దను భ
వాతి వాహిక దశాన జనిత హవకప్రకవణం చాభి ప్రెత్యాహ - సు
ఖేనేతి - ఇమామ్, అనాద్యం వృత్తాం భగవ త్స్వరూప తిరోధానా
దిభి రపకారిణీం కారాగృహ నరకాది వదనుసంహితాం దురత్సయాం
మదన్యైస్త్రాజ్యమిమ మశక్యంనేతి భావకి - ప్రకృతిమ్, సతత వికార
శీల త్రగుద్రవ్యమ్ - ఉత్క్రాంతిపాదెచాచిణ రాది పాశేవాక సంవకా

మూ - స్థూల సూక్ష్మ రూపాం విస్ఫుజ్యతదానీమేవ మత్ర
సాదలబ్ధమచ్చరణారవిందయగ

మభిప్రేత్యాహ - స్థూల సూక్ష్మ రూపాం విస్ఫుజ్యతి - స్థూల ప్రకృతి
త్యాగోత్తైవ - సూక్ష్మ ప్రకృతి త్యాగము ,, త్రిభావ భావనా తతో
ముక్తయే యోగినాంనృప | దేవయానః పరకపంథాయోగినాం క్షేత్రసం
క్షుణ్ణ, ఇత్యాద్యుక్త దేవయాన పథేన దివ్య దేశగమనదశాయా మేవ
భవతి - ఏవం ప్రసాదో స్మాచ్చరీరా త్సముత్థాయ పరం బ్యోతిరు
వసంపద్య - సహ ఏవం విద్వా నస్మచ్చరీర భేదా నూర్భవ ము
త్రైమామ్యముష్మిక స్వగేలాకె సర్వాకామా నాప్నోవ్య మృత స్స
మభవ,, దిత్యాదిమ బ్రహ్మ ప్రాప్తి పర్యంతాభి ధానాత్తీరా ధాయక
సూక్ష్మ ప్రకృతి విశేషో వ్యభిప్రేతః - సుచాతాప నివసితః అచన
భావాయ నాద్యాకొశం భినత్తి - కొశంభిత్వా శీషకకపాలం భినత్తిశీ
షక కపాలంభిత్వా పృథ్వీం భినత్తి ,, త్యారభ్య, అక్షరం భిత్వా మృ
త్యుంభినత్తి,, త్సంతేన స్థూల శరీరత్యాగ పూర్వక తమః పర్యం
త సవక తత్వాతి క్రమ ఉక్తః - తదేవం క్రమేన సూక్ష్మ ప్రకృతి వి
మోక్షానంతరం స్వస్యైవ ప్రసాదేనా విశంబిత మనో రిథ పూర్ణ
మాహ - తదానీ మేవతి - ఆక్షేపణీయాంతరా భావాన్న విశంబ ఇతి
భావః - ప్రసాద ఇహాతిరోధాయ కాంశ పర్యంతస్య నిగ్రహ రూప
కాలుప్య నిశ్చేద నివృత్త్యా సూర ప్షివ స్వభావత ఏవాన్తీతం సౌహ
దకమ్ - తచ్చాత్ర నిరుణాభ నిత్య నిరతి శయానంద మను భవత్వ సా
విశీలైచ్చవాత్ర తాపదస్తి - తుద్ర ఫలేవ్య ప్లవసాయ గౌరీకమ్ - మో
క్షేతు “అనేక జన్మ సంసిద్ధి - క్షేత్రేన మహాభాసిద్ధి - ఉపయ
త్వాధి కారాక్ యోగశక్త్య కృతేన భూమినే,, ఆత్మవిభిక్త్యు
సాగ్య తమోక్త ర్ధిశివ సవ కాద్యై ధ్యాతు మత్యంత దూరే గు
రూపాయ సాద్యే న్యాన మాత్ర నిష్ఠస్య మద్యకస్య నిరూత్మ లబ్ధవ
త్స ముప చ్చందన మితి కేసాంచి చ్చంకా జాయత - అతస్తాస్మి ప్రం

— శ్రీకాంతి కార్యంతిక పరభక్తి పరజ్ఞాన పరమ భక్తికృత పరిపూర్ణానంద సవరత నిత్య విశదతమానంద్య ప్రయోజనా నందికాతీతము ప్రియ మదనుభవ జనితానందికాతీతము ప్రియ కారితా శేషానంద్యచితా శేష శేషలైక రసరూప నిత్యంకరభవిష్యసి మాతే ఘా దత్రసంశయః ॥ శ్లోకః ॥ అన్యసం నొక్క పూ

భయముం భావ్య కార మపదిశ్యాహ - మాతే ఘాదత్ర సంశయ ఇతి - ననూపాయ లాభువ ప్రాప్యగౌరవాది శంకా విధూననేన మహా విశ్వా సపూర్ణావకం శరణ ముప గతస్య సంశయ ప్రసంగా భావాదత్ర త త్రప్రతిబేధోనిరధికః - మైవం. తా దాత్మికమహావిశ్వాసేన ఉపాయేని మృన్నేపితస్య ఫలావినా భావేపి శేషాంచితా త్పూర్ణిర్భ కమకా విహిత వైచిత్ర్యా త్సంశయోపి సంభవతి - సచేతనోపాయ వైకల్యం ఫల ప్రతిబంధోవా - మతి కాలివ్యుత్పత్తిస్మృతత్యపరభక్త్యాదివత్స్వయం పురుషార్థకః - అతః ప్రసన్నేన భగవతా సంశయ నివర్తన మవస ద్యత ఇతి - యద్వా - యావత్స్థల లాభం విమర్శ దశాయా మత్యో భణ్యో విశ్వాసో మహా విశ్వాసః - సచ తతాగ్రాసీన, ఉపాయాం గమ - పశ్యాత్తు మదధిపాయం మద్వ్యాకృంచ పరామృతతాం మద నుగ్రహః దేవ సంశయోన భవత్యేవేతి జ్ఞాపనార్థక మిహమాతేమాది త్యాది నిస్సంశయ ఇత్యంత ముద్యత ఇతి - తె, నిశ్చిత శాస్త్రార్థస్య - సర్వా నుహ్విది సర్వశక్తౌ మయి న్యస్త భరస్యచ - అత్ర, మత్ప్ర యోజన ప్రధానాయాం నిత్యంకరిత్య ప్రాప్తౌ యద్యే తదుప చ్ఛం దనం తదాపి స్వవచన విరూధ స్వాదిత్యధి ప్రాయేదాహ - అన్య తంనోక్త పూర్వకం మితి - ఇయమన్యతా నుక్తి రాత్రిత విషయా - అనురేమ ప్రతారణ దశనాత్ - అనుక్త పూర్వక మప్యన్యతం పశ్యా త్స్వతం త్రాత్యదుచ్యతే త్యత్రాహ - నచపక్ష్యే కదాచనేతి - ఇతిః పూర్వకమివేతి భావః - ఇదమపి త్వద్వాక్య తయా పూర్వక వదాశం

యూ - ర్వంశేనవవక్ష్యకదాచన | రామోద్విర్నాభిభావతే |
 సకృదేవప్రపన్నాయ తవా స్మీత చయా చతే |
 అభయంసవక భూతేభ్యో దదాప్యేతద్వ్రశంమమ |
 సవక భమాణ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ |
 అహంత్యాసర్వపాపభ్యో మోక్షయిష్యామిమామ |
 చః || ఇతిమయైవ హ్యుక్తమ్ || అతస్త్వంతవత త్వ
 తోమద్జ్ఞాన రక్షణప్రాప్తిం

శ్రీనియమిత్యుక్తి " సన్యవాదీచ రామవ ,, ఇతి ప్రసిద్ధమ్ లాకొ క్తి
 చ్చాయయా స్వయమేనాహ - రామోద్విర్నాభి భావత ఇతి - స్వో
 క్తివిరుద్ధం నాభి భావత ఇత్యర్థః - మమ సకృదుక్త్యై వాధిక నా
 మపేక్షితార్థా స్సీద్ధ్యదితివాతాత్పర్యమ్ - ఏవంసామాన్యతః ప్రత్యా
 యితస్య ప్రకృత పయోజన సానాయ రావదానజ పరిగ్రహేపాథో
 పదేశ పయోజన సానేచ విశేషత ఉక్తం శ్లోక ద్వయ మాహ - సకృ
 తేవేతి - సవక భమాణితిచ పేదవైదిక వాక్య మాత్రాతి శాయినో
 రనయోశ్చరణ్య వాక్యయో రభావం తదధి కారయూ రభి భావ్యామి -
 ఇదంమోక్ష ప్రదానోత్సుకేన మయైవోక్తమ్ - నతు మదా దేశే ధూత
 మరథిగ మాధా పేదముఖేన వా సంభవ ద్ద్రుమాది దోష భరు సాం
 తర ముఖేన వేత్తాహ - మయైవహ్యుక్తమితి - హిప్రసిద్ధో - మో
 తావా - ఉక్తమేవ స్థిరీకరణార్థం సంతోషా శయో భావం చ నిగమ
 యతి. అత ఇతి - అతస్త్వస్మిజాదినా సత్యవ్రతేన మయోక్తస్య వాక్య
 న్య విశ్వసనీయ తమత్వాత్ప్రప్రమాణికః - తద, "యేప్రపన్నామ
 హత్మన ప్రేమ నయన సంపద ,, ఇతి మత్ప్రశంసనీయస్య మస్మిన్
 కృత భరస్యచ - తత్పరః, సంశయ విపర్యయ రాహిత్యేన - మత్ జ్ఞా
 న రక్షణ ప్రాప్తిం, యథా యోగ మత్ర పరత్ర చాపేక్షితా స్వీతి
 శేషః - "నిస్సంశయేమ సర్వేమ నిత్యం వసతి వైహరిః . ససతి
 క్షయాత్ హేతు బాలాన్నాధ్యావ సతిమాధవ,, ఇతి వాచ్యం

— నిస్సంశయస్సుఖమాస్య ॥ శ్లోకము ॥ అంత్యకాలేస్త్రితి
యాతు తవ కైంకర్యకారితా । తామేనాంభ
గవన్నద్యక్రియమాదాంతురుష్యమ్ ॥

ఇతి శ్రీభగవద్రామానుజ విరచితం శరణాగతిగద్యమ్

సంపూర్ణమ్,

శ్రీమతేరామానుజాయనమః,

నాయాహ - నిస్సంశయఇతి - నిర్దశ్యైవ జ్ఞానస్వాను వృత్తౌ సర్వ
య ఇహ నివార్యతే అనేనైవ నిభాన త్వాదిక మప్యాకృష్యతే - సు
మాన్య, అధ్యాత్మిక త్యాదినా పూజాం మయోక్త మేవ తవ చింత
యతి భావకి. యావచ్చరీర పాతమేతి పూర్వాక్తస్యాత్రానుక్తే రయ
భిప్రాయకి. మత్ప్రాప్తికి ప్రారబ్ధకమక ప్రతినియ తాయు రవసాన ని
కాంధోనాస్తి - యావదత్రస్యమదసుభవాపేక్షా తావదత్ర సుఖమా
స్య - పరిపూర్ణానుభవాలాభాదిహ సుఖాసికాయా మప్యర్హేగన
ఆయుశ్యేష శృంఖల మప్యపాహ్య త్వంతిక మత్కైంకర్యాయ మ
యదం గమిష్యసీతి - ఏతేనానాది కాలమాజ్ఞాతిలంఘన మూల భగవద
వసాదేన సంసర తామే భగవత్కృపామూల సదా కామూంఘీ కా
నిద్యయో చ్చారణా నూచ్చారణ పూర్వకం స్వరత్నా భరన్యాసే సి
ద్ధి ప్రసాదనేష్వేతస్మాద భృథిక స్వాభావా త్స్వికృత భరః శ్రియకి
తి నాకారానుఘః కాలత్రయ వర్తిన స్సర్వాక్ ప్రచార మేతూక్
తభాహాం త్తంత్యాస్వయమేవ స్వాధా మేవ మాం స్వజ్ఞాన దశక
ప్రాప్త్యాది ప్రదానేన రక్షేదితి విశ్వస్తో నిభానోనిభాయ స్సంతు
ష్టే భవేదితి నిగమితంభవతి.

ఇతి శరణాగతి గద్యం యతిశరంగేశ సల్లపనరూపమ్

వ్యవృణుత దేశికదృష్ట్యావిమృశ్యనిశ్చిత్య వెంకటేశకవిః॥

విభవసీనిగమాంతేబిభ్రతాదేశికత్వం కృతిభిరనుమతేనతే

మనుభ్యామయైవమ్ ॥ యతిపతిపృథుగద్యవ్యాక్రియాయా॥

అథ శ్రీరంగగద్యప్రారంభః,
విదచిత్పరతత్త్వాంత త్వయాథాభ్యుపేక్షే||
రామానుజా చ. మునయేన మోమమగరీ రునే||

యథావస్థాధిపతినిర్దేశించి తిష్ఠితాంసస్వయూభైః||
ఇతి కవితార్కిక సిహ్మస్య సర్వతంత్ర స్వసంత్రస్య శ్రీమద్వేంకట
నాథస్య వేదాంతా చార్యస్య కృపామ శ్రీమద్రహస్య
రక్షాయాఽపృథుగద్యధి కారః ప్రథమః.
శ్రీమతే వేదాంత గురవేనమః.

శ్రీనైమమః

శ్రీమద్విగమాంశమహాదేశిక విరచితాయామ్
శ్రీమద్రహస్యరక్షాయామ్ మితగద్యాధికారః,
శ్రీమల్లత్మణమునినా శిష్యహిరైకాగ్ర చేతసాకథితమ్ |
మితగద్యమృతసారం వ్యక్తంవ్యాఖ్యాతివేంకటేశకవిః||

అత్రద్వయాథాకానుసంధానరసితన భగవతా భాష్యకారైఃబృహ
ద్గద్య వ్యాఖ్యాత మడిద్వయః బహుధా శ్రోతవ్య మితిమన్యమాసేభ్య
శ్చిష్టేభ్యఃపునరప్యా కించన్యాది ప్రపంచన పూర్వకం స్వానుష్ఠాన
ప్రకాశన ప్రక్రియయైవ సంక్షేపేన వ్యాక్రియతే- తథాహ్యత్రాదిమం
వాక్యముత్తర ఖండస్య వివరణమ్ . ద్వితీయం పూర్వఖండస్య - తే
నైవాధికార విశేషః కాపణ్య రూప మజ్ఞాప్య ప్రదశితంభవతి-శ్చ
తీయంతు మహావిక్వాసాద్యం గాంతరజ్ఞాపకమ్ . అనంతరంశ్లోకద్వ
యానుపతనన పూర్వోక్త ఏవాథాః ప్రమాణతః ప్రతిష్ఠాప్యతే.
తతః పరేణ వాక్యేన పూర్ణప్రపత్త్యకుశలేజనెతితత్పూరణాను
గుణ ప్రపత్తి వాక్యోచ్ఛారణ వైభవం ఖ్యాప్యతే - తస్మిద్ధ్యథాంప
శ్చాప్యతుడకశభిన్నంబుద్ధిభిః నారా యణశబ్దోక్తా శ్శుభ్యా కార
విశేషాఃప్రకాశ్యంతే - శబ్దానుకృత ఇత్థననతు ప్రకృతోపాద్యేప్ర

స్వాధీన త్రివిధ చేతనాచేతన స్వరూప

భానధూతో భరన్యాసాంశః కలప్రాధకానంవా నిగమ్యత ఇతి విభాగః.
 సహజ ప్రథమం సవిధూతకస్య భగవతః పరమ ప్రాప్యత్వాది సిద్ధ్య
 నం చతుర్థకంత పద ప్రదక్షిణతం సర్వేశ్వరిత్వాదికమాహ - స్వా
 నీసేతి - స్వశబ్దేన ముక్త ప్రాప్యస్య కైంకర్యోక్తా ద్దేశ్యస్యసర్వేశ్వర
 స్య శ్రుత్వాది ప్రసిద్ధం నిరతిశయా నందత్వాదికం సూచ్యతే - స్వాధీ
 నశబ్దేన భగవత్స్వరూపాధీనత్వం తదిచ్ఛాధీనత్వంచ వివక్షితమ్ - స
 వ్యస్యసాక్షాత్పరంపరయావత దాశితీయతత్త్వస్వరూపాధీనత్వం త
 త్త నిత్యానాంపదార్థానాంతదిచ్ఛాధీనస్వరూపత్వం తదభావతేమామ
 భావః ప్రసజేదిప్రసక్తముఖేనస్త్యామ్ - తదభి ప్రాయేణహ్యహుః
 ఇచ్ఛాతీవీవతవవిశ్వపదార్థానంతా నిత్యంప్రియా నవము కేవలతేహిని
 క్యాది - నిత్యంత్యదేకపరతంత్రవిజన్వయాపాధావశ్యమశ్శగుణాహినిద
 కేననంశః, ఇతి అధాపిచశారీరకాంతే, పరమపురుషభోగోపకరణస్యలీ
 లోపకరణస్యచ నిత్యతయాశాస్త్రీయగతస్య పరమపురుషస్యనిత్యైవ
 త్వదేవ తథావస్థాన మస్తీకశాస్త్రీయవగమ్యత, ఇతి - అనిత్యానాం
 పితదిచ్ఛాధీన స్వరూపత్వం తదాయత్తోత్పత్తిక తమూహి ప్రసిద్ధమ్
 సరుద్రవ్యాకౌం పతన ప్రవేదంధైక ధార్మిత్వ మపి తదిచ్ఛాధీనత్వ విశే
 షీవ - చేతనశబ్ద ఇహ జీవవిషయః - ఒద్ధముక్తనిత్యరూపేణజీవానాం
 త్రివిధ్యమ్ - అచేతనశబ్ద శ్చాత్రాచిద్దవ్యపరః - త్రిగుణకాల శుద్ధన
 త్వరూపేణాచేతనత్త్రీవిధ్యమ్ - ద్రవ్యాకౌం తదధీన త్వోక్త్యాత ప్రద
 మాకాంతాదధీన్యం కైముక్తిసిద్ధయిత తదనుక్తిః - అచేతనద్రవ్యస్యాపి
 ముఖ్యభూతజ్ఞానస్య చేతనగ్రహణే విశేషణ తయోపాత్త్యాదత్ర పృ
 త్తగనుపాదానమ్ చేతనమాత్రేవాత్త్రీవిధ్యాన్వయః - చేతనాచేతనా
 నాంస్వరూపం స్వాసాధారణ స్వభావే నిరూప్యం ధమిక - తస్యశే
 షి తత్తద్వ్యక్తితోపగతత్వ పరపురుష్యావృత్తిరూపోధవకః - స్థితి
 తాంత రేషిద్వయానతా - సాచద్రవ్యాకౌం స్వరూపేణ సర్వకాలా

మా— స్వాభావికా నవధికా తిశయ జ్ఞాన బలైశ్వర్యవీర్య
శక్తిలేజ స్సాశీల్య వాత్సల్య మాదకవాజకవ సా
హదక సామ్యకారుణ్య మాధుర్య

రావరేశ,, ఇత్యస్యాథేః ఉక్తః - అథ “ తెజోబలైశ్వర్యై, త్యాదిభి
రుక్తానిరూపిత స్వరూప విశేషకథనానానా- స్వాభావికేతి- స్వా
భావికత్వమిహ నిత్యత్వమ్, అనన్యాధీవత్వంచ- సనిత్యానాం ముక్తానాం
చ జ్ఞానాదిభ్య ఏతత్ జ్ఞానావేశ్యవచ్చేదః - తద్బలాదిభ్యోవ్యవచ్చే
దస్మ అనవధికాతియ త్యాదపి - స్వాపేతయో ల్కృష్ట్యా వధిరహీ
తౌతిశయో యేషాంతే అనవధికాతిశయాః- జ్ఞాన మహా సర్వవిషయని
త్యసాక్షాత్కారరూపమ్- బలంఅనాఘ్రూహ శ్రమప్రసంగ సర్వధారక
త్వమ్- విశ్వర్గం సర్వరిణంతృత్వమ్ - వీర్యంసర్వోపాదానత్యాదావ
ప్యవికృతస్వభావత్వమ్- శక్తిః విశ్వోపాదానతాహత్వమ్- స్వేతరస
ర్వదుఘకటన శక్తిర్వా- తేజఃఆస్వాధీరసహకారి నిరపేక్షత్వమ్,, ప
రాధి భవనసామర్థ్యంవా- ఆత్రప్ర్యాహవృత్త్యాని క్రమేణజ్ఞానబలాది
ద్వంద్వత్రికనిదేశః - షాఢ్గుస్య ప్రథమముపాదాన మన్యేషాం గు
ణానాంతదంతభావేన తత్ప్రాధాన్యాత్పరత్వజ్ఞాపకత్వా చాశ్రితానా
శ్రితగోచరవ్యాపారభవ సాధారణ్యాచ్చ - అథషాఢ్గుస్య వితతిరూపా
స్సౌతిభ్యజ్ఞాపకాస్సంశ్రితసంగ్రహణాదా విశేషత ఉపయుక్తాగుణాః
చ్యుతే- ఆత్రసాశీల్యమితిమహతో మంత్రైస్సహ నీరంద్రసంశ్లేష రసిక
తా- వాత్సల్యమాశ్రితేషు దోషతిరస్కారిణీప్రీతిః - మాదకవం అకరివ
స్వభావతయా సుప్రవేశకత్వమ్- దగ్ధనీయేష్వపి సామప్రదానత్వంబా,
ఆజకవమ్, కాయవాగ్మ్యుద్ధి న్యాపారాణాంపరస్పర మవిసంవాచిత్వమ్.
సౌహదకం స్వతస్సన్వృజ్ఞితేషిత్యమ్ - సామ్యంసజ్జై ర్హ్యశ్రయణీ
యత్యేసమత్వమ్- స్వతోఽపక్షపాతిత్వంచ- కారుణ్యంస్వప్రయోజనా
న్మరానుద్దేశేన పరదుఃఖినిరాచికిషాక- మాధుర్యముపాయదకాయా
మపి రంజకత్వేన రసావహత్వమ్ - ద్విషతాంబిఘానీతానామపి దృష్టి

మూ — గాఢీర్వదార్యచాతుర్య సైర్వ ధైర్య శార్య
పరాక్రమ సత్య కామ సత్య సఖ్య కృతిత్వ
కృతజ్ఞతాద్య

చిత్రపహరిత్వంవా - గాంధీర్యం భక్తా సుగ్రహాదేరగాధత్వమ్ - అశ్రి
తదోషదశకనాదే స్సతోపిగోపనేన దుగ్రహాత్వంవా - ధైర్యదార్యంవా
ప్రలాభువదేయ గౌరవప్రత్యుపకారాద్యనాదరేణ వితరణశీలత్వమ్ - చా
తుర్యంశుభాశ్రయప్రకాశనాద్య యతోపాద్యై విముఖ వశీకరణ వి
స్రంభజనన సంశ్రిత దోషాచ్ఛాదన విరుద్ధాను కూలీకరణాదిషు కుశల
త్వమ్ - సైర్వ్యంశరణాగతసంగ్రహే దోషప్రదర్శకైస్సుహృద్భిరప్యకం
పసి కుత్వమ్ ధైర్యమభిమతవియోగ ప్రసంగేష్యభగ్నప్రతిజ్ఞత్వమ్ - వ్య
త్యయేన సా సైర్వ్యధైర్యయోవ్యాఖ్యానమ్ - ప్రబల ప్రతిపక్షోప నిపా
తేపిసావజ్ఞదృఢచిత్తత్వంవా ధైర్యమ్ - శార్యంతుభీమేష్వపి పరస్పైస్యే
ష్వసహాయస్యాపి స్వస్పైస్యేష్వివ నిభయప్రవేశ సామర్థ్యమ్ - తత్ర
ప్రవిష్టస్య పరనిరాకరణ పర్యంతోవ్యాపారః పరాక్రమః - సత్యకామ
సత్యసంకల్ప శబ్దా విహాభావప్రధానా కర్మకథారయి వృత్తావా - స
త్యకామత్వం నిత్య భోగ్యత్వమ్ - సత్యసంకల్పత్వం స్వా వతారపర్యం
తామూర్వ భోగ్య సృష్ట్యా మమోఘ సంకల్పత్వమ్ - కృతిత్వం పరౌప
కారకత్వమ్ - అశ్రిత రక్షణన కృతకృత్యత్వంవా - “నమేషాధాన్
స్తికతకవ్య” మిత్యాదుక్తం విహిత కతకవ్య నిరపేక్షత్వంవా -
ధర్మ సంస్థాపనా సుష్టాన వత్వంవా - పరేషాం స్వహిత ప్రవృ
త్తైః పూర్వకేవ కర్తుం ముపక్రాంత పరహితత్వంవా - స్వేన కృతం
సవం ప్రతి స్వస్యైవ శేషిత్వంవా - కృతజ్ఞతా సకృదంజలి కర్తృక
రష్ట్రసు బంధిపయకంతోసంరక్షణాయ తత్కృతానుదశకనమ్ - అవస
రే సంశ్రితా పెక్షిత కరణాయ స్వకృత ప్రత్యాఖ్యానాను దశికత్వం
వా - “శిరసాయాచతస్తస్య వచనంనకృతంమయా, ఇతిహ్యహః అతి
శబ్దేనతత్రతత్ర ప్రసిద్ధాఅనుశంస్త్యాదయోగ్యహ్యంతే - “యథారతా

నూ — సంఖ్యయకల్యాణగుణగణోఘమహానావంపరబ్రహ్మ
భూతంపురుషోత్తమంశ్రీరక్షశ్శాయిసమస్తస్వామినం

నిజలభేరసంఖ్యయానిపుత్రక, ఇత్యాదిస్మరణాత్మా సంఖ్యయత్వోక్తిః -
అత్ర దోషాసంస్పృష్టత్వం కల్యాణ గుణయక్తత్వచ్చ వదతా నిగుణ
లక్షణతః పశుచ్ఛాగో త్వగాపవాద నయాభ్యాం చోష రూప విశేష
నిషేధ పరత్వం సూచ్యతే - ఉక్తం సర్వస్మాత్పరత్వం స్వసామ్య ప్ర
చానవర్తంతం స్వసౌలభ్యం చ “ నారాయణః పరంబ్రహ్మ - పరంబ్ర
హ్మపరంధామీ,, త్యాది లక్షణ సృష్టి సిద్ధప్రకారేణ స్థిరీకరౌతి - ప
రంబ్రహ్మేతి - యద్యపి బ్రహ్మపరిబృథం సర్వత ఇతి నిరుక్తికారవచనాత్.
బ్రహ్మశబ్ద ఏవ పరత్వం వదన్నామఘ భవతి - తదా ప్రాపచారికప్ర
యోగ వ్యవచ్ఛేదాయ పరశబ్దః. అత్ర బృహతిబృహ్మయతీతి నిరుక్తి
భ్యాం వ్యాపిత్వ కారణత్వాదిసిద్ధ్యా శంకితా దోషా పరిహారం
భేదలక్షణాద్యధా గర్భయా భగవద్గీతానిరుక్తయా సమాఖ్యయా విశి
ష్ట - పురుషోత్తమమితి - అనేన బ్రహ్మశబ్దార్థతయా కుదృష్టి విక
ల్పిత ప్రకారాంతరాణి తామస తంత్రాద్యుక్త వ్యక్త్యంతరాణి చ వ్య
వచ్ఛిన్యంతే - అస్య చ పంచమ్యాది విభక్తి త్రియేపి సమాసస్సంభవతి.
ఏవం సర్వాధికత్వేనా స్వదాదిభి ర్దురధి గమస్సాదితి శంకాం పరి
హరన్ ద్వాభ్యాం విశేషణాభ్యాం సౌలభ్యకాష్టాంశ్యవక్తి - క్షరంగ
శాయిసమస్తస్వామినస్థితి - స్వరూపాద్విగ్రహస్య సుఖాను సంఖ్య
తయా సౌలభ్య మధికమ్ - తస్మా దప్యచావతారస్య భక్తా భిమతస
వ చేశకాల సన్నిధాయితయా పరవ్యూహాదిభ్యోధికతమమ్ - తథా
కాష్టా ప్రాప్తం పరత్వ మపి - తత్ర భక్తో పలభ్యం కాస్తో వసే
యమ్ - యథోక్తం “ సర్వాతిశాయి మాఘాన్యం సంస్థితం మంత్రబిం
బయో,, రితి - అత్ర మనుష్యాదామపి క్షేమర్యో దేశ్యతయా వస్థి
తస్య నిభాన సేవాది యోగ్యత్వం అస్య తస్మాద్విశద్యాభి శ్రీతమ్ -
యథాపాది “ అచ్యుతస్సర్వ సహిష్ణు రవకాక పరాధీనా శిలాత్మనీ

మూ — ప్రబుద్ధనిత్య నియామ్య నిత్యదాన్యైకరసాత్మ స్వభా

వోహం తదేకానుభవ సదేకప్రియః సగిహ్వానకం

తి, రతి - యద్వా - స్వాచార్యసంతాన సేవితత్వైవ ప్రీత్యుచితయ మే
తుత్వ మభిప్రేత్యాత్మ త్సామిశబ్దః - ప్రాచీన రామానుజభవ అహ
మప్యస్య శీటాదిగుడై దాన్య మువాగత ఇతిభావః - ఏవంకైశ్చర్య
ప్రతిసంబంధి తయానుభావ్యంనిధాకరితమ్ - అథాత్మ మభిమానాసగు
పురుషార్థ వ్యవస్థా సిద్ధ్యథా మనుభవతుః కంకరస్య స్వాత్మనః స్వ
రూపావిభావ దశామాసా - ప్రబుద్ధే తి - పృబుద్ధం ప్రకషేణావగ
తం స్వాధీనస్వాథా కర్తృత్వ భోక్తృత్వ గ్రహమవిరహేణ సమ్మగ్న
వృత్తిమిత్యథాః నియామ్యత్వ దానత్వే “ సస్వరాద్భవతీ , త్యామ్నా
తాయాం ముక్తిద కాయా మప్యనువృత్తిభి త్జ్ఞాపనాయ ద్వయోరపి ని
త్య త్వాక్తిః - నిరపేక్ష స్వాతంత్ర్య నిరుపాధిక శేషిత్వ ప్రసక్త పరిప
రామైక రసశబ్దః - అత్రాత్మశబ్దస్స విషయః - స్వభావశబ్దో యా
దాత్మ భావ్యా కారమాసా - ఈదృశాత్మ స్వరూపమపి “ వ్యతిరేక
స్మద్భావ భావిత్యాది , తనయేన పరమప్రాప్య విశేషతయా ఫలకా
తీసిద్ధి మనుసంధేయమితి వ్యంజయతు మధికోహంశబ్దః - నిత్యనియా
మ్యత్వ ప్రభోధకాప్రామాసా - తదేకానుభవభి - తస్మి స్నేహస్నే
ప్రధానతయానుభవో యస్య సతతోక్తిః - అవిభూత స్వరూపస్య
హ భగవదపృథక్సిద్ధ విశేష తయా తత్ప్రధాన తయైవ స్వానుభవ మవి
భాగేన దృష్టత్వాదిత్య సూత్ర యత్ “ నిత్యదాన్యైక రసత్వావిభా
వస్య ఫలమౌహ . తదేకప్రియభి - సేవప్రధాన తయా నిత్యం ప్రి
యాయస్య స తదేక ప్రియః - సహితద్దాన్యైక రసస్యాస్య “ రసోవై
ర , ఇత్యాద్యుక్త స్వాభావిక నిరవధికారితయ రస స్వరూపా త్తన్త్ర
యైతదానం ప్రధానతయా స్వాద్యం భవతి - తదేవ మనుభావ్యాను భ
తాతాపుక్త - అథాత్ర త్యాను భవా ద్వ్యవృత్త మను భవ ప్రకార
కాసా - పరిపూర్ణమితి - అనంతగుణ వియూతివిశిష్ట సురూపేనాను

— చగవంతంవిశదతమానుభవేన నిరంతర మనుభూయ
తదనుభవజనితా నవధి కారిత్య ప్రీతి కారితా శే
షావస్థా చింతా శేషశేషలైకరచిరూప

తాంశ రిహితమిన్యథాః - భగవన్మం పరాశరనిరుక్తప్రకారేణా
య లింగం తస్మిన్ సామాన్యతః సర్వాకార విషయ పరోక్షజ్ఞానా స్వ
భూతాకార విషయ ప్రత్యక్షజ్ఞానాచ్చ వ్యావృత్త్యథా మాహ- విశద
మానుభవేనతి- తత్రాప్య పరిచ్ఛిన్న విషయ సాంతరప్రత్యక్షా ద్యవ
సత్తి. నిరంతరమితి- అనుభవే నానుభూయ, అనుభవేన విషయాక్య
త్యథాః తదనుభవతేన నేన పూర్వోక్త భగవదను భవాను వాదః-
ద్వా తద్భిద్వై భగవదనుభవతి పరామృశ్యతే - తస్మాను భవోపి
యంప్రకాశస్య తస్యైవ స్వరూపమిద్య శోయ మనుభూయతే మయే
నుకూలతమభగవదనుభవస్వరూపాలైఖాం శేనజనితాప్రీతి రిహిత్య
- తస్మాదనవధి కారి శయత్వైవైశ్వర్యాద్యను భవజనిత ప్రీతేవ్యక్త
జ్ఞేయః . ఈ శ్వ ర చ్చాధి నే పి కై జ్ఞ ర్వే స్వప్రీతి కారిత
వ్యక్తి నియోగ నైరపేక్ష్యం ప్రీతేః ప్రేరకత్వాతి శయంచ వ్యసక్తి-
కతి శబ్ద భవా శేషతాయాంవా తదేకరతావా శేషవృత్తిం ప్రయో
గతః కింకరే వాశ్చేతివ్యతి - అశేషా వస్థా శబ్దేన శేషస్య
గతః పరవ్యూహత్వాదయః శేషకస్యచ ముక్తస్య సదేహత్వ విదే
శ్వ రూపా వస్థా స్థవా వివక్షితాః - శేషతాత్ర శేష వృత్తిః-
భిమత సవ శేషవృత్తియ అప్రతి ఘాత మభిప్రేత్య శేషశబ్దః- స్వా
ప్రీత్యర్థత్వా విశేషేన పరస్పరైక రస్యాపిర్థ కృతాపి శేషవృత్తి
వ్యక్తతేవ భవతి భావః- ఈశ్వరస్య ముక్తస్యచ స్వచ్ఛందానకదే
- పరిగ్రహేనా అనంత గరుడాది వృత్తి సజాతీయ కైంకర్య
భి- ఆత్మాస్థితీయంవా సవ మశేష శబ్దోచ్ఛతే- తథాతస్యశే
తా శేషభావ ఎవ-వివంవిధాయా మశేష శేష తాయా మేవ రతిః
తిరిచ్చావా - రూపం నిరూపకధర్మా యస్యసోఽశేష శేషలైకర

మూ— నిత్యకింకరౌభవానిస్వాత్మ నిత్యనియామ్య నిత్యదా
న్యైక రసాత్మస్వాభావానుసంధానపూర్వక భగవ
దనవధికాతిశయ స్వామ్యాద్యభిలగుణ గణానుభవజ
నితానవధి కాతి శయప్రీతి కారితాశేషా వస్త్రాచిత్రా
శేషశేషత్రైకరతిరూప నిత్యకై జగర్యప్రాప్త్యవా
య భక్తి తదు పాయ సమీచిన క్రియా తదను గుణ
సాత్వికతాస్మిక్యాది

తిరూపః - నిత్య కింకరౌ భవాని, ఉత్తరావధి రహితకైంకయన్సా
మ్రాజ్యవాక్ భవేయ మితిభావః - ఏవం న్యాసోపాసన సాధారణాధి
కారసిద్ధైర్ధ్య ప్రథమం ఫలపర ఉత్తరఖండో వివృతః - అథోపాయ
పరం పూర్వ ఖండం వివృణ్వత్ తత్రో త్తమ పురుష వివక్షిత మాకం
జన్య రూపం ప్రపత్తైవిశేషాధి కారంకాపణ్యరూప మజ్జభ్య వ్య
సక్తి - స్వాత్మ నిత్య నియామ్యేతి- స్వాత్మశబ్దాను సంధాతృస్వరూప
పరః - అత్ర శేష శేషితత్రైకంకయన్ చింతన రసేన తదను వృత్తి
వాంఛయాచ పూర్వోక్తస్యైవ పరమ పురుషార్థస్య విస్తరే తాను
వాదః - నియామ్య శబ్దాత్ర భావ ప్రధానః - అనవధికాయ స్వా
మ్య మనవచ్చిన్న సహవిషయ స్వామిత్యమ్ - ఆదిశబ్దేన తథా విధి
యం తృప్త్యాది సంగ్రహః - ఐశ్వర్యాది ఫలాలతరా త్కూడా చి
త్కభగవత్త్రైకంకయాచ్చ వ్యావృత్త్యర్థం నిత్యకైంకయన్శబ్దా-
ఉపాయ భూతేతి చ్ఛిప్రత్యయ రహిత ప్రయోగాగ మోక్ష ప్రద త్వం
భగవద్భక్తై స్సభావ ప్రవృత్తమితి వ్యజ్యతే - భక్తి శబ్ద ఇహానే
దాంతోదిత సమీకర భక్తి యోగపరః - జ్ఞాన క్రియా శబ్దాభ్యాం
జ్ఞాన కర్మయోగో వివక్షితౌ - తయో స్సమ్యక్త్వం యథా వస్థిత
సకలాం గోప సంహత వత్సమ్ - జ్ఞానయోగ మంతరేణ కర్మ యో
గ నైవా త్కూల లోకన పూర్వక భక్తి యోగాధి రోహస్య భగవ
త్కీర్తనానామ చపంచిత సాగి కారి విశేష నియత తయా తద నాద

మూ— సమస్తాత్మ గుణ విహీనకి దురుత్తరానంతద్విపర్య
యజ్ఞాన క్రియాను గుణా నాది పాప వాస నామ
హాణిక వాంత నిమగ్నతిల తైల వచ్చా
రువహ్నివద్దు వికవేచ త్రిగుణక్షణ
క్షరణస్వభావా

రేడాట) స్వారసిక క్రమనిర్దేశక - సాత్వికతా, నిత్య సత్వస్థ, ఇ
త్యుక్త సత్వనిష్ఠతా-తస్యాః ఫలమాస్మి క్యాది గుణజాతమ్ - అవ
స్థాభేదేన తస్యా హేతుశ్చ - అమానిత్వ మడంభిత్వమ్ - దయా
సతేమ భూలేమ, ఇత్యాత్మ గుణాంతర సంగ్రహాయ సమస్త శ
క్తిః - ప్రపత్త్యపేక్షిత జ్ఞాన విశ్వాసాదేస్త్రీహ నప్రతి షేధక - ఏ
క ముపాయాంతర తదుపాయ పరంపరాహనిరుక్తా - అథపూర్వం
వశ్చ చ్చాపాయ ప్రతిబంధకా వాయ పరంపరాస్వయ మాహ - య
స్మిత్తిరేతి - దురుత్తరత్వం భగవ త్సంకల్ప మంతరేణ సనకాదిభి రపి
యంఘ్రియై మశక్యత్వమ్-త్వచ్చ బేదన పూర్వోక్త సమ్యక్ జ్ఞానాది ప
రామశకతి - విపర్యాయ శబ్దాత్ర విపరీత పరః - సచ జ్ఞానాదిమ
తిష్ఠస్వీయతే - త్రయాణాం హేతుక పాపవాసనా బీజాంకుర న్యా
మ సూచనాయా నాదిశబ్దః - పాపానాం వాసనా సకాలీయ పా
పాంతరా రంభ రుచి హేతుధూత స్వభావ విశేషక - షడూర్ముఖ
సంకులత్వాది వివక్షయా మహాకావత్వ రూపణమ్-ఏవం విధస్యపా
రస్యాత్మతిరోధాయ కత్వప్రకారమాహ - తిలతైల వదితి - దృష్ట్వాం
ద్వయేన - దారుణ్యాగ్ని యథా తైలం తిలేత దృష్త్వ మానవీ -
పథానేన స్థితోవ్యాపీ, తి వచనమ్ స్త్రాయతే, అల్ప ప్రుతైః పృథక్
జ్ఞాత మయోగిభిః పృథగ్ గ్రమ్భమనీశ్వరైః పృథ కకాతుకం చా శక్య
యా దువికవేచ త్వోక్తే - వతుడకా ధ్యాయోక్త గుణత్రయ బం
కత్వ ప్రకార జ్ఞాపనాయ త్రిగుణశబ్దః - అనుకూల పరిక్షతేః క్షణమ
స్థనస్థాపయితు మశక్యత్వ మభిప్రేత్యాహ - క్షణక్షరణ స్వభావతి -

మూ— చేతనప్రకృతి వ్యాప్తిరూప దురత్యయభగవన్మాయా
తిరోహితస్వప్రకాశః అనాద్య విద్యా సంచితానం
తాశక్యవిసంసన కమపాశ ప్రగ్రభితః

“అచేతనా పరాధాన నిత్య సతత విక్రియా - త్రిగుణా కమిణాం
క్షేత్రం ప్రకృతే రూప ముచ్యతే- వాప్తి రూపే . సంబంధ స్తస్యాశ్చ
పురుషస్యచ - సహ్యానాది రసంతశ్చ పర మాథాన సిద్ధిత,, ఇతి పర
మసంహితోక్త మచేతన ప్రకృతి వ్యాప్తిశబ్దైదాశితమ్ - ప్రకృతౌ
వ్యాప్తిరను ప్రవేశః - ప్రకృతే ర్వాప్తి స్సవత స్సంబంధః - అ
తతస్యాశ్చ తత్సంబంధస్యాపి.విచిత్ర సృష్ట్యపయోగ త్వావిశేషాన్మా
యాత్సోక్తిః - దురత్యయ భగవన్మాయేత్సనేన “మమ మాయాదు
రత్యయే,,తి పదత్రయసూచనమ్ - యద్య ప్యాత్మ స్వరూపం నిత్య
స్వ ప్రకాశమ్ - తథాపి తస్య భగవ చ్ఛేషత్వా విశిష్టా కార గోచ
రిధర్మభూత జ్ఞాన నిరోధ మభి ప్రేత్యతి రోహిత స్వ ప్రకాశ ఇత్యు
క్తమ్ - స్వస్వరూప తిరోధాన వచనేన భగవ త్స్వరూప తిరోధాన
కీమిత్యాద్యుక్త మప్యసలత్యతే - ప్రకృతే స్మిరోధాయ కత్వం క
మోపాధికమ్ - కమణ చ భోగే స్తత్త్వేతి పదోక్త ప్రాయశ్చి
త్తైర్వా నిశ్శేషయిత మశక్య మిత్యభి ప్రాయేణాహ - అనాద్యవిద్యే
తి- అత్ర విద్యాశబ్దేన అజ్ఞానం దేహాత్మ భృమాదికంచ గృహ్య తే-
తస్యాశ్చ కమణ హేతుత్వం రాగద్వేషద్వారా,, యద్రహ్మా కల్పే,,
త్యాద్యుక్తప్రక్రియయా అనాద్య విద్యా సంచితతత్వేవానంత్యాత్ ప్ర
త్యేకం ప్రాబల్యాచ్చ భగవ ద్వ్యతిరిక్తై రశక్య విసంసన నత్వమ్ -
“పశవః పాశితాః పూవణం పరమేణ స్వలీలయా । తేనైవ మోచ
నీయాస్తై నాన్త్యైమోచ యతుంక్షమా,, ఇత్యాద్యుక్త సూచనాయ
కమణః పాశత్వ రూపణమ్ - ప్రగ్రభితః, దృఢం నిబధః - “నాఘ
క్రంక్షీయతే కమణ,, తిహిస్మయంతే - ఉక్తప్రతి బంధక భూయా
స్త్యుత్ “త్వత్పాదకమలాదన్య,, దిత్వాద్యుక్త ప్రకారేణ కాలాంతరే

మూ— అనాగి తానైనకాల నమియియ్యవచ్చు సంతారో
పాయః నిఖిలజంతు జాతశరణ్య శ్రీమ న్నారాయణ

ప్రవాచనాంతర సంభావనాంప్రాప్త్యావేన ప్రతిషేధః - అనాగతే
తి-వత్సమాణ శ్రీమ త్వ నారాయణ త్యాభ్యాం ఫలితమ్ ,, సర్వస్య
శరణం సుహృత్ - దేవానాం దానవానాంచ - సర్వలోక శరణ్యా
య - విభీషణోవా సుగ్రీవ యదివా రావణ స్వయ,, మిత్యాది ప్రసి
ద్ధం స్వసంగ్రహోపయుక్తం స్వభావమాహ - నిఖిలజంతు జాత శరణ్య
ఇతి - హరణ్య గర్భాదీనామపిసంగ్రహాయనిఖిలశబ్దః - తెపిహికర్తా
ధీన జన్మభాగితయా జంతవః,, పశుమృగశ్యవః పక్షి వాయేచ వైష్ణవ
సంక్రయాః | తెనైవతే ప్రయాస్యంతి తద్వన్తోః పరమం పదమ్ || ఏ
తస్మిన్వైస్య మత్యస్య ముక్తిహాస్మస్థితాసదా | తస్సంబంధిన ఏవా
పి ముక్తిమేవ్యంతివైధ్రువమ్,, ఇత్యాద్యర్థమభిప్రేత్య జాతశబ్దః-సచా
త్రగుణ ప్రధాన దయాన్విత ప్రాతపరః - సూర్యఖండ పదక్రమాను సా
రేణ శ్రీమదిత్యాదీనిపదాని - శ్రీమచ్ఛ్రీన ,, లక్ష్మ్యసహస్రక్షికశ,,
ఇత్యాద్యుక్తం సూచ్యతే- సర్వశరణ్యత్వోపయుక్తసచ్ఛంధగుణ విశేషా
ది ప్రదర్శనాయ నారాయణశబ్దః- కృపాత్మం భక్త్యాశ్చ శయాదా
చిత్త్యాచ్యచరణ గ్రహణముపాయదశాయామపి భోగ్యత్వసూచనాయార
విందత్వరూపణమ్ - శరణశబ్ద ఇహోపాయపరః - ఉత్తమపురుష వివ
క్షితాధికారి విశేషవ్యంజనాయా హంశబ్దః - ఆధికార విరహ దుపా
యాంతరేషు నిరాశః ప్రత్యవాయ భయాది దానీ మపాయే భ్య ఉపర
తః శరణ్య గుణ వివేకాదతి శంకా నిర్ముక్త స్సంసారే దోష దశక
నా త్పరిత్యక్త ప్రయోజనాంతర తదుపాయః పరమపురుషార్థ సంగ
త్రాప్తానా పూర్వక భరన్యాసో ద్యతశ్చేతిభావః - శరణం ప్రపద్యే
ఉపాయ తయాశ్రయామి- అకించనోసన్యగతి రహంశ్రీమతి శారాయణ
స్వాశ్రయతాభరం నిక్షిపా మిత్యుక్తంభవతి - అత్ర సవిశేషణ నారా
యణ శబ్దేన విరోధి ధూయ స్పృహప్రప్య గౌరవా పాయ లాభవాది

మూ - తవచరణారవిష్టయగళం శరణ మహాప్రపద్యేన్
 వమవస్థితస్యాస్పృధ్విత్వ మాత్రేణ పరమ కారుణికః
 భగవాన్ స్వానుభవప్రీత్యో పసీతై కాంతి కార్యం
 తిక నిత్యక్షాంతకర్తృక రతిరూప నిత్య దాస్యం చా

మూల శంకానిరాస హేతవశ్వరణ్యకారా వివక్షితాః - అథ తత్ఫలి
 తంసోపసగఁ ధాతుక్తం, రక్షిష్య తితి విశ్వాసా దభీష్టో పాయకల్ప
 నమ్ - గోప్యత్వ వరణం నామ స్వాభి ప్రాయ నివేదన,, మితివిభజ్య
 నిర్దిష్టమజ్గద్వయం,, ప్రాథకనా మాత్ర సంతుష్టో జంతో యాచ్ఛతి
 చాంభితమ్ | ఇతినిశ్చిత్యభగవ త్రాథకనా శరణాగతి,, రిశ్యుక్త ప్రకా
 ర విశేషోపలక్షిత ప్రకారవైశిష్ట్యాభి ప్రాయేణాహ - ఏవమితి- ఏ
 వమవస్థితస్యేత్యనేన అధికారి వై గుణ్యంవిరోధిభూయస్త్వంచలూర్వ
 వాక్యోక్తమేవ శరణ్య గుణప్రకషణ వ్యంజనాయానుదితమ్- అధికత్వ
 మాత్రేణే త్యుపాయ లాఘవోక్తిః - అహృదయ ప్రాథకనా వాక్య
 మాత్రమపి,, సేహాభిక్రమనాశోస్తీ,, తిన్యాయా దంతతః కార్య కరమి
 తిభావః- అథవాత్ర సకృత్-తవ్యభరన్యాసలక్షణ తయాసద్యస్సాన్వ
 భీష్టసిద్ధిః - స్వానుభవ ప్రీత్యైత్యాది ప్రాప్యగౌరవ ప్రకాశనమ్ - ఉ
 క్తేహేతుభి సంభవంతీంశంకా మపాకతుణం పరమ కారుణికౌభ
 గవానితి సులభత్వపరత్వ సూచకపదద్వయోక్తిః - ఈదృశ స్యహీ స
 వకవిరోధి నివర్తనాహాతా- సమర్థస్యనిదణయత్వేదయాశోశ్చ
 సమర్థత్వే శరణ్యత్వం సస్యాదితి తస్మిన్ధ్యథా ముఖయోక్తిః - స్వా
 ను భవేత్యత్ర స్వశబ్దః పరమాత్మ విషయః - వికాంతి కత్వ మనన్య
 విషయత్వమ్ - ఆత్మంతికత్వమిహ ఫలాంత రోపాధిక నివృత్తి రహిత
 త్వమ్. అతఏవ పశ్చ ద్యావతాగ్ల మనువర్తమానత్వంచా - దాస్య
 ణికరతాశబ్దా విహ వృత్తిపరౌ. ఇతిశబ్దేన విశ్వాసస్య మహత్వ రూప
 ప్రకారాభిప్రేతః - ప్రాథకనా శబ్దస్యేచ్ఛా మాత్రేపిప్రయోగ సంభ
 వాత్తద్వాన్వివృత్త్యర్థం,, తదేకౌపాయతాయాన్వైత్యుక్తయాచనరూప

మూ - స్వతీతి విశ్వాస పూర్వకం భగవంతం నిత్య కింకర
తాం ప్రాథకయే || శ్లోకము || తవానుభూతిసంఘాత
ప్రీతికారిత దాసతామ్ | దేహిమే కృపయా నాథ
నజానే గతిమన్యథా || సర్వా వస్థోచితా శేష శే

త్వం వ్యంజయితుం ద్వికమకప్రయోగః - సర్వస్వప్రాథికతప్రదాన
సామర్థ్యకం క్షేపకర్య ప్రతిసంబంధిన స్తస్యో భయ లింగత్వంచ జ్ఞాప
యితుం భగవంతమిత్తుక్తమ్ - ఆస్మిన్వాక్యే ప్రాతికూల్య వజ్రనస్య
చానుకూల్య సంకల్పస్య చాథక నిధత్వ మవగంతవ్యమ్ - ఉక్తప్రకార
సాధ్యసాధనరూప మథకద్వయం వ్యాఖ్యేయక్రమేణ సుఖప్రతిపత్త్యర్థక
మైతిహాసిక శ్లోకద్వయేన స్వవ్యాఖ్యాన మానేన సంక్షిప్తాహ - తవే
తి . యద్యపి ప్రథమశ్లోకే హి పూర్వాధిక ఫలముపాదీయతే - తథాప్య
పాదేహిత్తుక్త ప్రాథకనా ప్రాధాన్యా దుపాయ పరః - అత్ర దాస
తాశబ్దేన దాసపృత్తివివక్షితా - దాసభావమాత్రస్యచ నిత్యనిధత్వే
న సాధ్యత్వాయోగాత్ - మే, అనన్యప్రయోజన స్వానన్యో పాయ
స్యచ . కృపయా నాథాతి పదార్థ్యాం గుణవిశేషసమ్బంధవిశేష విశిష్ట
స్యోపాయ భావ ఇతివ్యజ్యతే - నాథశబ్దోహి నాథత ఇతివ్యుత్పత్త్యా
రక్షణార్థకం ప్రాథకనీయే స్వామినిరూఢిః . నజానే గతిమన్యథా, ఇ
త్తుక్తప్రకారాత్ప్రపత్తి మాత్రీవశీకార్యా త్వత్సన్యథాభూతం మ
దహా ముపాయం సర్వకాస్త్ర పరామశేషి నపశ్యామి - శేవతా
తరాణాం సాక్షాన్మోక్షప్రదత్వా భావాన్మోక్షోపాశ్చతయా చోదితస్య
త్వదుపాసనస్యమయాదుస్సాధత్వాదిభావః - యద్వాన్యథేత్యనేనత్వ
య్యధాతరీతి వివక్షితమ్ - ఏవంప్రాథికతేక్షేపకర్యరూపే పురుషార్థక
ప్రీతిశబ్దోక్తం హేత్వంశంవిశింషక స్వాభీష్ట ప్రదానే స్వప్రయత్నా
తర నైరపేక్ష్యం చాపేక్షతే - సర్వేతి - సర్వావస్థాశబ్ద శేషతా శ
బ్దా పూర్వాక్తార్థక - తత్ర ద్దశాయాం స్వామ్యభి మత ప్రకార ఉచి
తశబ్దః - జాయమానంహిపురుషమ్ - కృపా మయ మపాంగం శే

మూ — వైక రతిస్తవ | భవేయంపుండరీకాక్ష త్వమేవై
 నం కురుష్వనూమ్ || ఏవంభూతతత్వయాభాత్త్వా
 వబాధిత తదిచ్చారహిత స్యాప్యేతదుచ్చారణ మ్
 త్రావలంబనే నోచ్చమానాథా పరిపూర్ణానివం మ్

సకృన్మయి నిపాతయే , త్యాద్యుక్తేన సత్వోద్వైష హేతునా కటాక్ష
 విశేషేణ మామేవంకురుష్వే త్యభిప్రాయేణాక్రమ్ - పుండరీకాక్షైతి -
 యచ్ఛా “ పుండరీకం పరంధామే ” త్యాది నిరుక్తే నానేన నామ్నా
 పరమ పద వాసినః పరి చరణం ప్రాధ్యత ఇతి సూచ్యతే - త్వది
 తదా శక్యేన్న్విన్నభే త్వయిచ నిరపేక్షోపాయే కీమీచ్ఛక భరన్యాస
 రూప వ్యాజాతిరీక్రమత్ప్రయత్నేనే త్యభిప్రాయేణా - త్వమేవైతి -
 త్వంసర్వజ్ఞ స్సర్వ శక్తిః పరమ కారుణికః - మామ, ఆకించ న్యాస
 న్య గతిత్వార్థిత్య శాలినమ్ - ఇహోధాన్తో రిహ దేహికురుష్వే
 తి పరస్మై పదాన్తనే పదాభ్యాం స్వస్య భగవతశ్చ యథా హౌక్తి
 యా ఫలాన్వయ మ్నుచ్యతే - నన్విహ శరణ్య శరణాగతితత్వం విశేష
 నిర్ధారణ పూర్వకా ఫల కామనా హ్యధికారి విశేషణమ్ . నపు
 న స్తద్వత ఇవ తథావిధ తద్వచనమాత్ర మిత్యత్ర “ అనిచ్ఛిన్నప్యేహ ,
 మితిన్తోక్తోక్తప్రకారేణ సప్రశయం ప్రతిపత్తి - ఏవంభూతేతి, తదిచ్ఛేని
 ఇచ్ఛా విషయ త్వేన పరా మృశ్య మాదా భక్త్యా తత్త్వ శబ్ద ఇహ
 పురుషార్థా పరః - పురుషార్థా విశేష నిష్క-మాణు జీవాన్త పర
 మాత్మ తత్త్వ పరోవా - అవబోధే చ్ఛానా తదిచ్ఛే త్యుచ్యతే - త
 దా పురుషార్థేచ్ఛా విరహః కైముత్యోత్పిధ్యతి - త్రియః పతేన్మ
 వప్రసాదాదద్య సాధికారోస్మి - నిరధి కారత్వేపి లబ్ధ వ్యాజేన త్వ
 యాశేషపూరణం కార్యమితివ్యోతయితుమపిశబ్దః ఏవమధికార వైకల్య
 మగ్నవైకల్యమగ్నవైకల్యంచా న్వారుహ్యోక్త ముచ్చారణ మాత్రేతి . వై
 షమ్య దోష ప్రసంగ పరిహార హేతుస్మవసిద్ధ ఇత్యభి ప్రాయేణావ లం
 బనశబ్దః - ఉద్వమానాథా ఉపాయో పెయ రూపః - గీర్వాణ

మూ— మనస్వమేవాద్యైవకారణం - అపార కరుణాంబు
 ధ అపాలాచిత విశేషాశేష లోక శరణ్య పృథితా

శృతితద్విషయః - అన్యతర విషయత్వేపి తదితరస్యాథాన్ త్విధిః - ప
 రమాథాన్ నిష్కర్మ మజ్ఞాన సంశయ విపర్యయ రహిత వ్యవ సాయాను
 పృథిమత్వమ్ - మ, సకృదుచ్చారో భవతి - సకృదుచ్చారితం యే
 న - భవ శరణ మితర యంతి, త్యాద్యుక్తవచన మాత్రే ధనస్య త్వ
 దాయత్వ సవక సిద్ధిః - మనః, “చంచలంహి మనః కృష్ణ - మనో
 దునిగ్రహం చలమ్ - బుధాయ విషయాసంగీ,, త్యాద్యుక్త రోష
 మపి హృషీకేశన ల్వయాను గ్రహితానాం సమ్యక్జ్ఞానన సాధనమ్ . శ
 రణ్యస్య పేక్షణీయాంతరా భాష మాత్మన స్వరాతి శయంచ వ్యవ
 క్తి-త్వమేవాద్యై వ్యవతి-కారయేత్వనేన ప్రపల్లాపపి స్వస్య ప్రయో
 జ్య కర్తృకత్వమధ్యాత్మ శాస్త్రే రాచాయక మఖేనాం తయా
 మితయావ భగవతో ప్రయోజక కర్తృకత్వంచ ప్రకాశ్యతే - అవికల
 ప్రపత్తి ప్రయోగస్యాపి భాష్యకారణ్యేదం వాక్యం వికల ప్రయోగాణా
 మన్యేషామపి శరణ్యాను కంపయా, తీ.ప్రముపాయ పూర్తిస్సాన్వదితి
 ఖ్యాపనాథకమ్ . అథాధి కారోపాయ ఫల ప్రదానేను యదాహా
 ముపయుక్తా భగవతో ప్రకారా వదత్ ప్రథమం సర్వో పయోగి
 గుణ విశేష ప్రకషక మాహ - అపారేతి - స్వస్మిన్నపి వ్యాప్తిమభిప్రే
 త్యాపార తోష్విః - తస్య తితంస్వేనాప్యా శ్రయణీయత్వ మభిప్రేత్యా
 హ - అనా లోచితేతి - జాతి గుణాది నికర్మా నాదరణ సర్వేశ్వ
 రణ్య తయా వరణీయే త్యథాశి - అనేన ప్రపత్తే స్పర్వాధి కార త్వం
 దశితమ్ - కారుణికౌపి యది విషమ స్సాన్వలో సమోపి యది నిఘ్నక
 ల స్సాన్వత్తదా సర్వ శరణ్యస్సాన్వదితి తదథకముభయోక్తిః - శ
 రణాగతి సమనంతర లక్షణీయా గుణావాహ . ప్రగతాతిక మర ఆ
 గ్రితవాత్సల్యైక మహూ దధేతి - ప్రగ తాతిక ప్రవిష్ట ప్రహీయా
 శిగ్గుణా

మూ— తిహార ఆశ్రితనాత్మలై క మహావధే అనవరత
విదిత నిఖిల భూతజాతయాభాత్యై (అశేషచరాచ
రభూత నిఖిల నియమన నిరతఅశేష చిదచిద్వస్తు
శేషీ భూత నిఖిల జగ దాధార అఖిల జగ త్స్వ
మిక్ అస్మత్స్వమిక్) సత్యకామ సత్య సజ్జల్ప
(సతలేతర విలక్షణ అధికకల్పకృతపత్నం

తిహారతీతి ప్రణతాతిహారః - అనేనతు ప్రపత్తే స్సకల ఫలప్రథ
త్వంచ సూచ్యతే. ప్రణతశబ్ద స్వప్రసాదావ మాత్రపరత్వేన తదాతిహ
హరణా దల్ప ప్రయత్న ప్రసాద్యత్వం ప్రకాశ్యతే - వాత్స ల్యేన గు
డాంతర తిరస్కార మభిప్రేత్య ఏవ శబ్దః . యేన సర్వ జ్ఞోప్య
విజ్ఞాతేన స్వతంత్రోపి అస్వతంత్ర ఇవ స్వాత్ - కారుణ్యాది స్థద్భా
వేష్యజ్ఞ స్వా పూణఃస్వా శక్తస్యచ నిరపేక్ష రక్షకత్వం నస్యాత్ -
అతస్తత్పిద్యధికం గుణత్రయ మనవరతే త్యాదిభి రుచ్యతే - అనవ
రత నిఖిల శబ్దా భ్యాం జ్ఞానస్య కాలతో విషయతశ్చ నిస్సంకోచ త్వో
క్తిః. మమానిష్ఠ నివర్తకనైష్ఠ ప్రాపణోప యోగి వ్యధికారాదిమకిం
చిదపి కదాచిదపి తవా జ్ఞాతంనాస్మీతి భావః - నవరత మద్య
కా కింవన పరిత్యాగ హేతుభూత ప్రత్యుపకార పూర్వోపకారాది
ప్రయోజనాంతర సాపేక్షత్వంగుణవైకల్యంవా కదాచిదవ్యసీ - అ
తో మద్రక్షణేన స్వగుణాక్ సంరక్షే త్యభిప్రాయేదాహ. సత్య కా
మేతి - నిత్యభోగ్యానంత కల్యాణ గుణాది విశిష్టేత్యధిక-సంకల్ప
మాత్ర సాధిత జగత్సృష్ట్యా దేస్తవ మద్రక్షణేపినహి సజ్జల్పదతి
నిక్తం సంపాదనీయ మిత్యభిప్రాయేదాహ - సత్యసంకల్పేతి. అమో
ఘసజ్జల్పేత్యధికః- త్వయైవ భ్యాపితం ప్రపన్న విషయం తద్రవ్రతం
నకల్పిదపి ప్రతిహంతుం శక్యమితిభావః - ఉక్త గుణ వగ్గ హేతుక
ద్రావిదీ గణేంద్రాది సంరక్షణ ప్రకారం తద్వత్స్వస్యా ప్యాపత్పరీక
నాయో ధ్వాటయతి. అపత్సఖేతి - అపది సభాభవతీ త్నాపత్సఖః

మూ — కాకుత్స్థశ్రీమన్నారాయణపురుషోత్తమ

శ్రీరజనాథ

సభేవ ప్రీతివిశ్వాస గోచరః సంరక్షక శ్చేతిభావః - తదేతన్నిషాద
 వానర రౌక్షిణసంవదాంతి సులభే సకృత్ప్రసన్న సంరక్షణప్రతిస
 వలాక శరణ్యో విషయ వాసమాత్ర సంరక్షిత జంగమ స్థావర జంతు
 జాతే అవతారవిశేషేషువ్యక్తమిత్యభి ప్రాయేదాహ, కాకుత్స్థేతి-
 అనేన “ వధాహమపికాకుత్స్థకృపయాపయకపాలయదీ, త్యాది
 వాక్యమపి స్మయతే . అస్యపాపరాధేవ్య ప్యాశ్రితేషు నిగ్రహాత్మ
 శతాని పారికయా సహధమచారిణ్యా నిత్యయోగమాహ - శ్రీమన్ని
 తి- పరహితేష్వపి స్వాధిక ప్రవృత్త్యనుగుణ సంబంధాది విశేషం వ్య
 సక్తి - నారాయణేతి, ఇదంశపదద్వయంవ్యాఖ్యేయగతవిశిష్టసీద్ధోపా
 యోగేయ ప్రకాశనమ్- నారాయణశబ్దవాచ్యజగత్సంబంధాది శంకిత
 దోష నివృత్త్యధికంపంచదశాధ్యాయోక్తం కాస్తాప్రాప్తంపరత్వరూ
 పంవైలక్షణ్యం సమాఖ్యాతి-పురుషోత్తమేతి-పురుషనోతీతిపురుషశబ్దప్ర
 త్యుత్పాదము ప్రదేశూత్తమత్వంవా వివక్షితమ్-స్వాశ్రితేభ్యఃస్వాత్మా
 నమపి సవిధూతికందచాతీతి సర్వాపేక్షితసాధక సేవాను గుణాంసౌ
 లభ్యకాష్టాంసూచయతి-శ్రీరజనాథేతి-ఉక్తంచాచా వతారం ప్రస్తు
 త్య భగవతా శానకేన-“తామదయేత్తంప్రణమేత్తాయజైత్తంవిచిం
 తయేత్- విశత్యపాస్త దోషస్తుతామేవబ్రహ్మరూపిణీ,మితి- శ్రీపావ
 రేతు అచావతారస్యోపాయ విరోధివగనివత్తకత్వ మపి దళి
 తమ్- “సందశనాదకస్తాచ్చపుంసాంసమూఢ చేతసామ్-కువాసనా
 కుబుద్ధిచ్చ కుతరగ్-శ్చకునిశ్చయః- కుహేతుశ్చకుభావశ్చ నాస్మికత్వం
 లయం ప్రణేత్, ఇతి-స్థానవిశేషోప్యత్ర సేవ కానాంసత్వోన్వేష మే
 తుత్వాభిప్రాయేదోపాత్తః-స్వయంవ్యక్తసైధ్యవైష్ణవ రూప భగవత్ప్రేత
 వాసినామపి ఫలవిశేషః ప్రదశితః-శ్రీసాత్వతే-“దుష్టేంద్రియ వశా
 చ్చిత్తం నృణాంయతగ్-లక్ష్యైవ్యతమ్-తదంతకాతే

మూ— మమనాథ నమోస్తుతే॥

ఇతి శ్రీభగవద్దామానుజవిరచితమశ్రీరక్షగద్యమ్

సంపూర్ణమ్

సం శుద్ధి యా తి నా రాయణా లయే , ఇతి తత్రాపి స్వా
చార్య పరంపరాచిరి సేవన జనిత ప్రసాదాతితయా తస్యదోషానా
దరణస్వస్యైవం విధావస్థా ప్రదత్తేన ప్రాధికత పూరణాను గుణతా
మభిప్రేత్వాహ - మమనాథేతి . స్వాపేక్షిత సిద్ధ్యర్థం యాచనీయః
స్వామీ నాథః - ఏవ మభిముఖేకృతేతిభగవత్ప్రకృతౌ పాయస్యభర
న్యాస రూపం ప్రధానాంశం దమయంత్యాది వృత్తాంతేషు శరణాగ
తి విషయతయా ప్రసిద్ధేన భగవచ్ఛాస్త్రోక్తస్థూల సూక్ష్మాది యోజ
నవతా నమశ్చబ్దేన నిగమయన్ ప్రయుజ్యమానస్యా ముపాయస్వ
చ్చేషశయైవ స్వీక్రియతా మిత్యభి ప్రాయేణాహ- నమోస్తుత ఇతి-య
ద్వాప్ర పరత్రచాపేక్షితం నిర్వామత్వ సంస్కృత కైంకర్యం నమ
శ్చబ్దాభిప్రేత మస్త్యిత్వా శాసనమ్ - త ఇత్యత్ర ప్రకృ త్యంశేన ప్రా
ప్యత్వ ప్రాపకత్వ శేషిత్వాది శాలితయా నిరుపా ధిక నమః ప్రయోగ
యోగ్యత్వ మభిప్రేతిమ్- చతుర్థే చాత్రతా దర్శకపరా - ఇదమేవ
వాక్య మావృత్య పృథు గద్యోక్తస్య ప్రతి వచనస్య సంగ్రహాపి భ
వతి - సూత్రాదిష్విం ప్రయోజన ప్రకషే సత్యాపృతై రభియుక్త స
మృతత్వాల్-తత్రా ము మథః . మత్ప్రపన్నస్యతే యథా మనోరథం
మత్కైంకర్యంభవత్స్వీతి - తదేవం రహస్యత్రయోక్త శరణ్యశరణా
గతి తత్ఫల విశేషా స్సందశికతాః - యదత్ర సంగ్రహేణాక్త మను
క్తమపికించన- బృహద్గద్యాధి కారేత ద్వ్యక్తం వ్రత్యవ మృశ్యతామ్-
అనయాగద్యద్వయోక్త గమనికయైవ శ్రీవైకుంఠ గద్య మపి గతా ధా
ప్రాయమ్ - ఏతయోస్యానప్రప్తానాక్తి ముఖేన శిష్య శిష్యుం కృతమ్-
అన్యైక్ స్తూపదేశ ముఖేనేతి విశేషః - తత్రయ దాదౌ పర్వతే , యా
మునాయా సుధాంబోధిమవ గాహ్వా యథామతిః ఆదాయభక్తియో గాభ్యం

వీమతే రామానుజాయనమః.

మూ—శ్రీభగవద్రామానుజవిరచితమ్ శ్రీవైకుంఠగద్యమ్.

యామునార్య సుధాఃభోధి మవగాహ్య యథామతః |
 ఆదాయభక్తియోగాశ్శృంగరత్నంసందశయామ్యహమ్ ||
 స్వాధీన త్రివిధ చేతనాచేతన స్వరూపస్థితి ప్రవృత్తి
 భేదం క్షేప కర్మాద్యశేష వోషా సంస్పృష్టం స్వా
 భావికా నవధికాతిశయజ్ఞానబలైశ్చయోగ వీర్యశక్తితే
 జరిప్రభృత్య సంఖ్యేయ కల్యాణ గణౌఘ మహా లావం
 పరమ పురుషం భగవంతం శ్రీమ న్నారాయణం స్వామి
 త్వేన సుహృత్త్వేన గురుత్వేనచ మగ్ధ హైకాంతికా
 త్యంకిత తత్పదామృజద్వయ పంచరైక మనారభః
 తత్త్వాప మెవ తత్పదామృజద్వయ ప్రపత్తై రన్య
 న్నమేకల్పకొటి సహస్రేణాపి సాధన మస్మీతి మన్వానకి
 తస్యైవ భగవతో నారాయణ స్వాఖిల సత్వ దయైక
 సాగరస్యా నాలోచిత గుణగణౌఘం జనాసుకులమ
 ర్యాదాశీలవతః స్వాభావికా నవధికాతిశయ గణవత్
 యాచేవతిర్యక్తమస్యా ద్యఖిల జనహృదయా నందనస్య
 ఆశ్రితవాత్సల్యైక జలధేభాక్తజన సంశ్లేషైక భోగ
 స్య నిత్యజ్ఞాన క్రియైశ్చర్య భోగసామగ్రి సమృద్ధస్య మ
 హా విభూతేః శ్రీమచ్చరణారవిందయుగళమనన్యాత్మసం
 జీవనేన తద్గత సర్వభావేన శరణ మనువ్రజేత్-తతశ్చప్ర

రత్నం సందశయామ్యహమ్ ,, మితి - ఇహాసౌ భక్తియోగ శబ్ద స్వస్వ
 యం ప్రయోజన భగవ దను సంధాన పరః- అన్యథాతత్ప్రాప్తియే
 చ తత్పదాంబుజద్వయ ప్రపత్తై రన్యన్నమేకల్ప కొటి సహస్రేణాపి
 సాధనమస్మీతి మన్వాన ఇతి వక్ష్యమాణ విరోధాత్ - అత ఏవ ప్రత్య
 మామాత్మో జ్ఞేవనాయే త్యాదిక మసిన ముక్తి తత్సాధన పరమ్ - అపి

యో - త్యహమాత్మజీవనాయైవ మనుస్మరేత్ - చతురదశ
 భువనాత్మకం అండం దశగుణితోత్తరం చావరణం సమ్మ
 కం సమస్త కార్య కారణ జాతమతీత్య పర మవ్యోమశ
 బ్దాభి ధేయే బ్రహ్మాదీనాం వాఙ్మనసాగోచరేశ్రీమతిజ్ఞే
 కుణ్ఠే దివ్య లోకే సనకవిధి శివాదిభిరప్య చింత్య స్వభా
 వైశ్వర్యైర్నిత్యసిద్ధై రసంతే భాగవదాను కూల్యై
 కభోగై దివ్య పురుషై మహాత్మభిరాపూరితేతేషా
 మపీయత్ప రిమాణ మియదై శ్వర్యమీదృశ స్వభావమితిప
 రిచ్ఛేత్తు మయోగ్య దివ్యావరణ శతసహస్రావృతే దివ్య
 కల్పకత రూపశోభితే దివ్యోద్ధాన శత సహస్ర కొటిభి
 రావృతే అతిప్రమాణే దివ్యాయతనే కస్మిం శ్రీనిచ్చిత్ర
 దివ్యరత్నమయ దివ్యాస్థానమంటపే దివ్యరత్నసంభవ
 త సహస్ర కొటిభి రుపశోభితే దివ్యనానారత్నకృతస్థల
 విచిత్రితే దివ్యాలంకారాలంకృతే పరితః పతితైః పత
 మానైః పాదపద్మైశ్చ నానాగంధ వజ్రైః దివ్యపు
 ష్పై శ్శోభమానై దివ్య పుష్పై పవనైరుప శోభితేసం
 కీర్ణ పారిజాతాది కల్పద్రుమోప శోభితై రసంకీర్ణైః
 శ్చ కైశ్చిదంతరిస్త పుష్పరత్నాదిసమితదివ్య లీలామంట

జ్ఞానీతు పరమై కాంతీ పరాయత్తాత్మ జీవన,, ఇత్యాదిప్రసీ
 ధిత అత్ర త్యావస్థా విశేషే మరుదేశ పథిత పానీయ న్యాయేనాల
 గ్లాభా శ్వాసనాభి ప్రాయమ్ - తెషా మపీ యత్పరి మాణ మియ
 శ్వయం మీదృశ స్వభావ మితి పరిచ్ఛేత్తు మయోగ్యఇతి- దివ్యాయ
 విశేషణేతు మహాత్తరత్వమేవ వివక్షితమ్ - దివ్యావరణ సంవృత
 వది కథననైవతత్పరి మాణ సిద్ధిః - అత్ర స్వభావ శబ్దోపి నిరతి
 తు భోగ్యత్వాది విషయః- నవ్యోపవిధవిషయేషు పరిచ్ఛేదా యో
 త్యోక్త్యా సూరిణాం సావకజ్ఞహనిక - దివ్యాయతన గుణ ప్రకాశే

మూ — పశతసహస్రోపశోభితై స్సర్వదానుభూయమానైర
 పృథ్వీర్వదాశ్చర్యమావహన్తిః క్రిడాశైలశతసహస్రై
 రలంకృతైః కైశ్చిన్నారాయణదివ్యలీలాసాధారణైశ్చ కై
 శ్చిత్తద్దవనాలయాదివ్యలీలాసాధారణైస్సాధారణైశ్చ కై
 శ్చిచ్ఛుకశారికామయూరకోకిలాదిభిః కోమలకూజితైరా
 మతైర్దివ్యోద్యానశతసహస్రైరావృతమణిముక్తాప్రవా
 శకృతసోపానైర్దివ్యామలామృత రసోదకైర్దివ్యాండు
 జవరైః అతిరమణీయదశకనైః అతి మనోహర వధుర
 స్వరైః అమృతరంతస్థ సముక్తామయ దివ్యక్రిడాస్థానోప
 శోభితైః దివ్యసౌగంధిక. వాపీ శతసహస్రైః దివ్యరాజ
 హంసావలీ నిరాజితైరావృతై నిరస్తాశ్చయో సంజెకర
 సతయా చానంత్యావృ ప్రవిష్టానున్మాదయన్తిః క్రిడో
 ద్దేవైర్విరాజితై తత్రతత్ర కృత దివ్యపుష్ప పర్యంకో
 పశోభితే నానాపుష్పాసనాస్పాద మస్తభృంగావలీభి రు
 ద్దీయమాన దివ్యగాంధర్వజాఘ్రితే చందనాగరు క
 ర్పూర దివ్యపుష్పావగాహిత మందానిలానేవ్యమానేమ
 ధ్యైపుష్పసంవయ విచిత్రితే మహతిదివ్యయోగ పర్యంక
 ఆనంతభోగిని శ్రీమద్వైకుంఠేశ్వరాదిదివ్యలోకమాతృ
 కాంత్యావిశ్వ మాప్యాయంత్యా శేషశేషాశనాదిన
 ర్వంపరిజనం భగవత సత్తదవస్థోచిత పరివర్తాయామా
 జ్ఞాపయంత్యా శీల రూప గుణ లాసాదిభి రాత్మాను

తాత్పర్యావృ - ప్రవిష్టానున్మాదయన్తిః క్రిడోద్దేవై రిత్యత్రాపి హ
 వా ప్రకవా జనకత్వే తాత్పర్యమ్ - శ్రీమద్వైకుంఠేశ్వరాయాది ది
 వ్యలోక మిత్యత్రతు వైకుంఠ శబ్దేన సగరా ద్యవాంతర ప్రదేశో వివ
 ష్టతః - సవీవప్రశస్తవిధూతి రూపత్వాదే శ్వయం శబ్దేనాపవర్యతే -
 నిత్య ముక్త విషయం దేవ్యా ఆజ్ఞా పనమ్ పరి వయో విశేషే ప్సి

మూ—రూపయాశ్రియాసహస్రినంప్రత్యగ్రోన్మితసరసిజమ్మదు

నయనయుగళం స్వచ్ఛందనీలజీమాత సంకేశం అత్యు
జ్వలిత పీతవాసనం స్వయాప్రభయాతి నిమగ్నయాతి
శీతలయాశ్రికోమలయాస్వచ్ఛమాణిక్యాభయా కృత్స్నిం
జగ దుద్భాసయంత మచింత్య దిశ్యాన్మహా నిత్య యో
వనస్వభావ లావణ్య మహామృత సాగరం అతి సౌకు
మార్యా దీప్తప్రస్నిన్న వదా లక్ష్మమాణ లలాట ఛలక
దివ్యా లకావళీ విరాజితం ప్రబుద్ధ ముగ్రాంబుజ చారు
లోచనం సవిభ్రమ ధూలత ముజ్వలాధరం శుచిస్త్రీతం
కోమలగంజమున్నసంకదగ్ర పీఠాంసవిశించి కుండలాల
కావళీ బంధురకంబుకంధరం ప్రియాదంత సోమ్యల క
ణాధూషణ శ్లఘాలకాబంధవీరుదేశంసభిః చతుర్భి
రాజానువిశించిభిః శైర్విరాజితంఅశోకమల్యశ్రీభా
లంకృతాతామ్రకరళలందివ్యాం గుళీకుక విరాజిత మ
తికోమల దివ్యనఖావళీ విరాజితాతిరక్తాంగుళీభిరల్లంకృ
తం తత్త్వగోన్మిత ఫుండరీక సదృశ చరణయుగళంఅ
తిమహోహరకిరీటమకుట చూడానతంస మకరకుండలగ్రే
వేయకహర కెయూర కటక శ్రవత్సకొస్తుభ ముక్తాదా
మోదర బంధన పీతాంబర కాంచీ గుణ నూపురాదిభి
రత్యంతసుఖస్పృశేఽదివ్య గంధైర్ధూపవైర్ధూప
తం శ్రీమత్యానైజయంత్యా వనమాలయా విరాజితంశ
భ్రుచక్ర గదాసి కాఙ్గాది చివ్వాయుధైస్సేవమానం
స్వసంకల్ప మాత్రా వక్తృపం జగ జ్జన్మ స్థితి ధ్వంసా

అచ్ఛిత్వాదనమాత్రమ్ . తేషాం సర్వజ్ఞత్వేన జ్ఞానోత్పాదన నైరపేక్ష్యా
త్ . ఫుండరీకసదృశ చరణయుగళ మిత్యత్ర ఫుండరీక శబ్దః పద్మ సా
మాన్యము ఖేన రక్తాంబుజపరః - యత్సూక్ష్మం సంకల్ప మా

మూ—దిశ్రీమతివివక్షకేన న్యస్తసమస్తాత్మైశ్వర్యం తనతే
యాదిభిస్వభావతా నిరస్తసమస్త సాంసారిక స్వభా
వైభవగవ త్పరివర్తా కరణ యోగ్య భవగవ త్పరి
చక్రైక భోగైకైకైక సేద్య రసంలే ర్యథా యో
గం సేవ్యమానం అన్యథోగే నానుసంహిత పరాది కా
ల దివ్యామల కోమలావలోకనన విశ్వ మాన్యో దయం
త మీష దుస్సేవిత ముఖాంబుజోదరవినిగతేన దివ్యనా
నారవింద శోభాజననన దివ్యగాంభీర్యా దార్య సౌంద
ర్య మాధుర్యాద్యనవధర గుణగణవిభూషితేన అతిమహో
హరదివ్యధావగభావ దివ్యచీలాంబావృతేన అఖిలజన
హృదయాంతరం ద్వాపూర యంతం భగవంతం నా

త్రావక్యం జగ జ్జన్మస్థిత భృంబాదిక శ్రీమతి వివక్షకేన న్యస్త సమ
స్తాత్మైశ్వర్యమితి - తత్ర యద్యపి జగ ద్వాపార మోక్ష ప్రపత్నైబ
హ్మ లక్షణతయా యుక్తైర్విప సత్వ సూరివ్యతి సజేషు నసంభవతః -
యద్యపి భగవాన్ స్వతస్సర్వజ్ఞ స్తథాపి “ ప్రియేణ సేనాపతినా
నివేదితం తథాను జానంత ముదార ఏషతై “ రితి న్యాయేన భగవ
ద్దత్త తాదృశాధి కారితయా తత్తదవసరే జగత్సృష్ట్యా వ్యభిచారిభ
గవతో విజ్ఞాపన వాక్యం వివక్షకేనో వ్యాహరతి - తదాస్వతస్సర్వజ
జ్ఞో భగవాన్ తస్మిన్వేదత కారీద. క్రితతి . తావన్మాత్రేణ వివక్షకేన
న్య జగ ద్వాపారవ్యవధేత రూపస్మృతిః - న్యస్తసమస్తాత్మైశ్వర్య
మిత్యే తదపి సేనాపతేనాదృథాధికారప్రదాన పరమ్ - సయ
ది పితృలూక కామోభవతి - సంకల్పా దేవాన్య పితర స్సముక్తివృత్తి
త్తి “ త్యాది న్యాయేన పరిమిత విషయోవాత్రజగచ్ఛబ్దః - అతోహి
రణ్య గభాది వత్కాచితర ప్రభూతస్సృష్ట్యాది మాత్రాన్నాస్మిక
బ్రహ్మలక్షణ ప్రసంగః - యదప్యాత్మ భోగేనా ననుసంహిత పరా
ధికాల మితి తదపి భగవతః కాలవిషయ మజ్ఞానం వాభిప్రేతి - అనం

—రాయణం భృవ యోగేన దృష్ట్వా తతో భగవతో
 నిత్యస్వామ్య మాత్రతో నిత్యదాస్యంప యథావస్థితమ
 సుసంధాయక దాహం భగవంతం నారాయణం మమకు
 లనాథం మమకులదైవతం మమకులభనం మమ భోగ్యం
 మమమాతరం మమ పితరం మమ సర్వం నాతాత్కార
 వాణి చక్షుషా కనావా భగవ త్ప్రదాంబుజ ద్వయం
 శిరసా సంగృహ్యామి కదాహం భగవ త్ప్రదాంబుజ
 ద్వయ పరివర్యా శయా నిరస్త సమస్తైతర భోగా శో
 పగత సమస్త సంసారిక స్వభావః తత్ప్రదాంబుజ ద్వ
 యం ప్రవేక్ష్యామి కదాహం భగవ త్ప్రదాంబుజ ద్వ
 య పరిచయో కరణ యోగ్య స్మదేకభోగస్తత్ప్ర
 దా పరిచరిష్యామి కదాహం భగవాన్ స్వకీయ యా
 తి శీతశయా దృశోవలోక్య స్నిగ్ధగంభీర మధుర మౌగి
 రా పరిచరిత్రా యా మాజ్ఞాప యిష్యతీతి భగవత్పరిచ
 యోయా మాశాం వధా యిత్యా తయైవా శయా త
 త్రసాదోప బృంహితయా భగవంత ముపేత్య నూ
 రాడేవ భగవంతం శేష భోగే శ్రియా సహసీనం వైన
 తేయాదిభి స్సేవ్య మానం సమస్త పరి వారాయ శ్రిమ
 తే నారాయణాయ సమగ్గతిప్రణమ్యోత్పా యోత్థాయ
 పునఃపునః ప్రణమ్యోత్త్యంత సాధ్వస వినయా వసతో
 ధూత్వా భగవ త్పరిషద గణ నాయకై ద్వార పా

ద ప్రకషా ప్రశంసాయాం తాత్పర్యాత్ - యచ్చ తత్ప్రదాం బుజ
 ద్వయం ప్రవేక్ష్యా మీతి ముముక్షో రభి సంధి రుచ్యతే తత్ర పూవోక
 క్తస్య శిరసా సంగ్రహణస్య గాఢతమత్వం ప్రవేశ శబ్దే నాభిప్రేతమ్
 యదపి శేష భావాయ స్వీకృత ఇతి తత్రయా వదాత్మ భావికై జగర్వ
 కరణాయ సంకల్పితభిత్వభాగి - ఏవమన్యదపిసవణం సుసంగతమితి -

లైః కృతయా స్నేహ గభా యాద్యభా వలాభితన్
 మ్యగభి వన్తిత్తైస్సైస్సై రేవాను మతో భగవంత ము
 పేత్య శ్రీమతా మూలమంత్రేణ మామై శాంతి కాశ్యం
 తిక పరి చయాక కరణాయ పరిగృహ్యేష్వేతి యాచమా
 నః ప్రణమ్యాత్మానం భగవతే నివేదయేత్ - తతోభగవ
 తా స్వయ మేవాత్మ సంజీవ సేనమయాదా శీలవతాతి
 ప్రేమాన్వితే నావలోకనే నావలోక్య సర్వదేశ సర్వ
 కాల సర్వావస్థా చిత్రాత్యంత శేషభావాన్వీక్యతో
 నుజ్జాతశ్చాత్యంత సాధ్వన వినయా వనతఃకింకుర్వాణః
 కృతాంజలిప్రటాభగవంతముపాసీత - తతశ్చానుభూయ
 మాన భావ విశేషః నిరతిశయ ప్రీత్యాన్యతిక్రంచి త్క
 తుం ద్రప్రుంస్మతుం మశక్తః పునరపి శేషభావమేవ
 యాచమాన్ భగవంత మేవాచ్ఛిన్న ప్రోతోరూపేణావ
 లోకయన్నాసీత - తతోభగవతాస్వయమే వాత్మ సంజీ
 వనేనావలోక సేనావలోక్యసస్మితమాహూయ సమస్తాన్
 శాపహంపిరతిశయసుఖావహమాత్మీయం శ్రీమత్పదార
 విందయగళం శిరసికృతం ధ్యాత్వామృతసాగరాంత
 నిమగ్న సర్వావయవ స్సుఖమాసీత్ ||

లక్ష్మీపతేర్యతి పతేశ్చ దయైక భామ్నా యోసా
 పురాసమజిన్వజగధితార్థమ్ ప్రాప్యంప్రకాశయతునః
 పరమంరహస్యంసంవాద ఏషశరణాగతిమంత్రసారః ||

ఇ తి శ్రీ భ గ వ ద్రా మా ను జ వి ర చి త మ్

శ్రీవైకుంఠగద్గంసమూర్తయే,

శ్రీమతే రామానుజాయనమః

శ్రీమతేనిగమాంతమహాదేశికాయనమః

ద్వయవచన ధనానాం ద్విరిప్రయోగా నపేక్షే

ముషితనిభిలదోషేముక్త్యుపాయేస్థితానామ్॥

అమృత మివ పయోధే రాష్ట్ర పీఠద్వితీంద్రా

ద్వ్యవృత్తత మితగద్యం వేంకటేశస్సమేధాః॥

ఇతి కవితార్కిక సిహస్య సర్వతంత్ర స్వతంత్రస్య

శ్రీమద్వేంకటరాఢస్య వేదాంతాచార్యకృతమ

శ్రీమద్రహస్యరత్నాయామే

మితగద్యాధికారోద్వితీయః-

జయసింహకలవిద్యావాహినీజన్మ శైలోజనిపథపరివృత్తిశ్రాంతవిశ్రాంతి శా
ఖీః నిభిలకుమరిమాయాశర్వరీచాలసూర్యోనిగమజలధి వేలాపూర్ణాచం
ద్రోయతీంద్రా॥

కవితార్కికసిహస్యయకల్యాణ గుణశాలినే

శ్రీమతేవేంకటేశాయ వేదాన్తగురవేనమః॥

గద్యత్రయభాష్యం సంపూర్ణమ్

వేదేనంజాతఖేదే మునిజనవచనే ప్రాప్త నిత్యావమాన

సజ్జీణేశ్వర్యవర్ణే సతితదనుగుణేనిష్ప్రమాణే పురాణే॥

మాయావాదేనమోధేకలికలుపవశాచ్ఛాన్యవాదేనివాదే

ధమత్రాతాయయోధూల్

సజయతు భగవాన్ విష్ణుఘట్టావతారః

శ్రీమతేనిగమాంతమహాదేశికాయనమః

